

УКРАЇНА
СНОВСЬКА МІСЬКА РАДА
КОРЮКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сорок шоста сесія восьмого скликання

РІШЕННЯ

24 грудня 2025 року

м. Сновськ

№ 6-46/VIII

**Про затвердження Програми
економічного і соціального
розвитку Сновської міської
територіальної громади на 2026 рік**

Відповідно до законів України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про засади державної регіональної політики», постанов Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету», від 11.03.2022 № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану», керуючись п.22 ч.1 ст.26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»; з метою відродження економічного потенціалу та соціальної сфери Сновської громади, для забезпечення гідних умов життя та добробуту населення громади на основі подолання негативних наслідків впливу збройної агресії російської федерації, з врахуванням звіту про стратегічну екологічну оцінку документу державного планування – Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік, за рекомендаціями постійних комісій міської ради

міська рада вирішила:

1. Затвердити Програму економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік (додається).
2. Відділу організаційної роботи, інформаційного забезпечення та зв'язків з громадськістю (Мартиненко Л.В.) оприлюднити дане рішення на сайті міської ради протягом п'яти робочих днів з дати його прийняття.
3. Контроль за виконанням цього рішення покласти на секретаря Сновської міської ради Н.Авдієвську та на постійну комісію міської ради з питань планування, фінансів, бюджету та соціально-економічного розвитку (голова Н.Добненко).

Міський голова

Олександр МЕДВЕДЬОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Сновської міської ради
(46 сесія 8 скликання)
від 24 серпня 2025 р. № 6-46/VIII

ПРОГРАМА
економічного і соціального розвитку
Сновської міської територіальної
громади на 2026 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
I. Аналіз економічного і соціального розвитку за 2025 рік.....	4
II. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2026 році.....	34
Заходи економічного і соціального розвитку у 2026 році.....	36
1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу... ..	36
1.1.Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності... ..	36
1.2.Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини.....	36
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації.....	36
1.4. Краще організація управління з використанням цифровізації.....	37
2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка.....	38
2.1 Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників.....	38
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади.....	38
3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами.....	39
3.1. Покращення стану доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених пунктів громади.....	39
3.2. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ.....	39
4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада.....	39
4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді.....	39
4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії.....	39
4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів.....	40
III. Джерела фінансування Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік.....	41
Додаток 1. Основні показники економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік.....	42
Додаток 2. Перелік програм місцевого розвитку, які передбачається фінансувати в 2026 році.....	44
Додаток 3. Перелік інвестиційних проєктів, які планується реалізувати у 2026 році.....	49

Вступ

Програма економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік (далі - Програма) розроблена відділом економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради з врахуванням пропозицій структурних підрозділів, старостатів, громадськості.

Програма є документом, основним завданням якого є спрямування зусиль органів місцевого самоврядування, а також підприємств і організацій усіх форм власності, інших суб'єктів господарювання на розв'язання існуючих проблемних питань у відбудові та розвитку різних галузей та сфер діяльності громади задля втілення єдиної державної політики відновлення та розвитку України на рівні громади за особливих обставин викликаних воєнним станом.

Передбачається, що основна робота органів влади в громаді, враховуючи виклики сьогодення, буде і надалі спрямовуватися на максимальну мобілізацію ресурсів з метою забезпечення стабільної роботи економіки в умовах воєнного (післявоєнного) періоду, зокрема за рахунок реалізації комплексу заходів з підвищення стійкості громади від можливої ескалації воєнних дій та безпеки для жителів громади і внутрішньо переміщених осіб; продовження робіт з відновлення пошкодженої інфраструктури, зі створення нових робочих місць через підтримку бізнесу, стимулювання залучення інвестицій, підвищення рівня соціального захисту населення, зокрема осіб, постраждалих внаслідок військової агресії російської федерації; надання якісних освітніх, медичних, житлово-комунальних, адміністративних послуг; підвищення доходів населення.

Законодавчою основою для розроблення Програми є Конституція України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», постанов Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану», від 26 квітня 2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету».

У Програмі визначено основні шляхи відновлення та пріоритети розвитку Сновської громади в короткостроковій перспективі на основі прогнозних показників економічного та соціального розвитку громади на 2026 рік.

Програма спрямована на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального характеру та ґрунтується на аналізі тенденцій розвитку та поточної економічної ситуації в Україні, необхідності подолання наслідків збройної агресії російської федерації, основних показників соціально-економічного розвитку громади за попередні роки та поточної ситуації у 2025 році, актуальних проблем і пріоритетів соціально-економічної сфери, а також на припущеннях, що враховують внутрішні та зовнішні фактори розвитку громади.

Програма дає відповіді на ключові питання, що стоять перед громадою: збереження її середовища, підвищення ступеня комфортності, формування

безпечного простору для життя та ведення бізнесу, стимулювання громадянської та підприємницької активності, розвиток власних продуктивних сил, урізноманітнення їх форм, модернізація інфраструктури, розширення пропозиції робочих місць.

Основні завдання Програми та пріоритетні напрями діяльності в громаді трансформовані в перелік конкретних завдань та заходів з її реалізації та згруповані у розділи, які відповідають стратегічним та оперативним цілям розвитку громади, або є актуальними за обставин, викликаних воєнним станом.

Виконання заходів Програми дозволить створити умови для безпечного життя мешканців громади та задоволення їх нагальних потреб, а також забезпечення стабільного та збалансованого функціонування економіки.

Орієнтири досягнення ефективності Програми - основні показники економічного і соціального розвитку громади на 2026 рік, визначені на підставі оцінки поточного стану та намірів суб'єктів господарювання усіх форм власності, поточних даних організацій, структурних підрозділів Сновської міської ради. Нажаль, статистичні дані по громаді відсутні (додаток 1).

Складовою Програми також є перелік місцевих програм, які передбачається фінансувати у 2026 році (додаток 2).

Крім того, Програма містить перелік пріоритетних інвестиційних проектів, які планується реалізувати у 2026 році, зокрема із залученням коштів державного бюджету та інших джерел (додаток 3).

I. Аналіз економічного і соціального розвитку за 2025 рік

У 2025 році, незважаючи на виклики, пов'язані з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, вживались заходи для збереження та зміцнення економічної та соціальної стабільності громади шляхом забезпечення сталого функціонування соціальної та гуманітарної сфери, підтримки бізнесу, підвищення продуктивності аграрного сектору, трансформації міжнародного співробітництва та інвестиційної політики.

Особливу увагу приділено розбудові мережі захисних споруд, наданню допомоги внутрішньо переміщеним особам, соціальній підтримці військовослужбовців та родин загиблих.

Сновщина має близько 43 км спільних кордонів з державою-агресором російською федерацією та республікою білорусь. Прикордонні сільські населені пункти громади перебувають під постійними обстрілами.

Наявна кризова ситуація в Україні призводить до того, що громада змушена розбудовувати економіку та соціальну сферу в умовах невизначеності.

Додатковим викликом для аналізу та прогнозування економічного розвитку є складність оцінки поточної ситуації, оскільки відсутня повна статистична інформація.

Військова агресія російської федерації проти України вплинула на усі сфери життєдіяльності громади, але завдяки плідній співпраці влади з міжнародними та громадськими організаціями, бізнесу вдалося досягти

позитивних результатів у соціально-економічному розвитку території.

В цілому, економічний і соціальний розвиток громади у 2025 році характеризується такими тенденціями.

Інфраструктура

Під час збройної агресії РФ внаслідок планомірних чисельних ворожих артилерійських обстрілів та ракетних ударів громада зазнала руйнувань.

В реєстрі пошкодженого та знищеного майна в наслідок агресії РФ (далі реєстр) містяться наступні дані.

Пошкоджено 450 житлових будинків, з них відновлено 327 будинків. Пошкоджено інших об'єктів – 130 од, з них відновлено 72 од.

До реєстру пошкодженого майна подано 40 заяв. З них нарахована компенсація за пошкоджене майно - 12 особам на суму 625,7 тис. грн., решта заяв в обробці. На даний час компенсація за пошкоджене майно не нараховується так як ми знаходимось в зоні активних бойових дій.

До реєстру знищеного майна подано 205 заяв. Із них видано житлових сертифікатів по 165 заявам на суму 182,1 млн.грн., інші в обробці. Ця кількість постійно збільшується, адже Сновська громада є прикордонною та щодня потерпає від ворожих обстрілів.

Дорожньо-транспортна інфраструктура та зв'язок

Загальна протяжність вулично-дорожньої мережі 397,2 км, з неї з твердим покриттям - 172,3 км, обладнаної закритою дощовою каналізацією - 2,2 км, освітлювальної вулично-дорожньої мережі - 45,5 км, тротуарів та пішохідних доріжок з твердим покриттям - 110 км. Якість доріг різна, найпроблемніша – між селами громади.

Всі пасажирські перевезення в межах та за межами громади здійснюють два ФОПи, що працюють в напрямку Сновськ – Чернігів та Сновськ - Київ. Крім того, є транзитні рейси через Сновськ. В цілому протягом дня це 7 – 8 рейсів до Чернігова та 1 – 2 – до Києва. На цих напрямках значну частку перевезень займає Бла-бла-кар. До Корюківки щоденно двічі на день прямує маршрутне таксі.

Залізничні перевезення

Залізниця: Південно-західна, протяжність колії по громаді 36,7 км.

Залізнична станція: II-го класу Сновськ. З початком російської агресії руху потягів на північ немає – а це не лише білорусь, а й країни Балтії, тобто – прямий вихід на країни ЄС зі Сновська заблоковано.

З пасажирських потягів курсують: Сновськ – Бахмач (№ 6502/3 через Мену), Це – щоденний потяг.

Мобільний зв'язок та інтернет.

На території Сновської громади діють мобільні оператори: Life, Vodafone та Київстар.

Кількість інтернет-абонентів «Укртелеком» - 2650 од., «Смарт.Ком» - 3124 од.

Мережею «Укртелеком» охоплено 8 населених пунктів в громаді (14% від загальної кількості населених пунктів), мережею «Смарт.Ком» - 27 населених пунктів (47,4%). У зв'язку з перебоями в енергопостачанні робота мобільного інтернету є нестабільною.

Публічна безпека населення

В м. Сновськ розташована 8-ма Державна пожежно-рятувальна частина Корюківського РВ УДСНС України в Чернігівській області.

В Сновську діє відділення поліції №2 Корюківського відділення Національної поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області. Територію громади обслуговують четверо дільничних поліцейських та двоє поліцейських офіцерів громади. В селах Тур'я та Кучинівка працюють поліцейські станції.

У громаді створено та діє дев'ять Пунктів незламності, дванадцять Пунктів обігріву.

Створена інтерактивна мапа укриттів громади (розміщена на офіційному сайті міської ради <http://surl.li/phwhu>). Налічується 13 протирадіаційних укриттів та 25 споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів для захисту населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Сектором з питань праці та надзвичайних ситуацій сумісно з працівниками ДСНС проводиться робота по обстеженню захисних споруд на наявність в них питної води, продуктів харчування, медикаментів, інших необхідних речей.

22 липня 2025р. на території м. Сновська за рахунок субвенції з державного бюджету встановлено три первинні (мобільні) укриття блоку модульного типу подвійного призначення.

Реалізуються проекти:

- «Нове будівництво споруди подвійного призначення із властивостями протирадіаційного укриття на території Сновського ліцею №1» (на 300 осіб), за кошти державного та місцевого бюджетів;

- При плідній взаємодії міської ради з місцевою громадською організацією «Лампа», яка працює в сфері гуманітарного кризового реагування на виклики, пов'язані з війною, у 2025 році було виграно грант та розпочато реалізацію проєкту «Разом у безпеці: підвищення стійкості Сновської громади у реагуванні на надзвичайні ситуації». Проєкт серед іншого передбачає встановлення 6-ти систем оповіщення (4 – у селах громади, 2 – у м. Сновськ).

Оповіщення населення про повітряну тривогу здійснюється через Telegram канал Сновської міської ради та вмикаються сирени по місту.

Забезпечено ведення журналів обліку, актів перевірок, відомостей на отримання пального, вогнегасників, шоломів, бронежилетів та іншого матеріалу.

Одним із основних завдань збереження життя і здоров'я учнів є формування у них культури безпечної поведінки. Одним із шляхів вирішення цього питання є створення класів безпеки, на базі яких діти вивчають правила безпечного життя. На виконання наказу від 10.02.2023 року №135 «Деякі

питання створення та функціонування класів безпеки в закладах освіти» функціонують класи безпеки в Сновському ліцеї №1 за кошти ГО «Істок» та Петрівському ліцеї за кошти Фонду “Партнерство за сильну Україну”.

Промисловий та інноваційний розвиток

Додатковим викликом для аналізу та прогнозування економічного розвитку є складність оцінки поточної ситуації, оскільки відсутня повна статистична інформація. В умовах обмеженої офіційної статистики, джерелами альтернативної інформації, які використовуються в даних складних умовах, є адміністративні дані за окремими секторами економіки та результати опитування підприємств.

Важливу роль у місцевій економіці відіграє переробна промисловість. Найбільші промислові підприємства, які діють на території громади це – ПАТ “Щорський завод продтоварів” (79 робочих місць), ТОВ “Техсервіс” (60 робочих місць), ТОВ “Астра” (107 робочих місць).

Продукція підприємств промисловості є конкурентоспроможною і користується попитом на зовнішніх ринках. Підприємства громади мають постійні зовнішньоторговельні зв'язки з партнерами 5 країн світу. Очікується, що за результатами 2025 року промисловими підприємствами громади буде реалізовано продукції на суму 200,3 млн. грн., що у фактичних цінах складають 111,5 % до минулорічних показників. Військові дії негативно впливають на розвиток підприємств громади, основними наслідками яких є: скорочення кількості замовлень; енергетична нестабільність, що знижує ефективність виробництва; втрата зовнішніх зв'язків; логістичні проблеми; скорочення робочих місць.

Розвитку деревообробної промисловості сприяє наявність лісів на території громади. Основними підприємствами цієї галузі є ДП «Сновськрайагролісгосп», лісництва державних підприємств: «Корюківський лісгосп» та «Городнянський лісгосп». Продовжують працювати приватні підприємства, які займаються переробкою деревини. Наявність вищого професійного училища лісового господарства з сучасною інфраструктурою навчального процесу, у якому навчають на високому рівні затребуваних на ринку праці фахівців за спеціальністю лісової та деревообробної промисловості, сприяє подальшому розвитку і прогресу в лісовій економіці, в тому числі в масштабах області.

В громаді за підтримки Програми EGAP, що впроваджується Фондом Східна Європа в партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України за підтримки Швейцарії, впроваджено цифровізацію послуг:

- Працює новітній Дія.Центр з надання адміністративних послуг (ЦНАП).
- У Сновському ліцеї №1 облаштована STEM-лабораторія, де діти вчать створювати роботів. Працює кабінет біології з новим обладнанням. Встановлено 26 сонячних панелей потужністю 14 кВт. Всі дані по

енергоспоживанню можна з легкістю відстежувати у спеціальному електронному кабінеті з монітора комп'ютера.

- в м.Сновськ облаштовано станцію для здійснення громадського моніторингу якості повітря. Станція дозволяє:

– оперативно та зручно жителям громади отримувати інформацію щодо перевищення рівня забруднення повітря.

– мати вільний доступ до даних щодо вмісту пилу в повітрі, температури, відносної вологості, атмосферного тиску та інших показників, що є актуальним як для жителів громади, так і науковців.

– отримувати прогноз можливих періодів підвищення рівня загрози для здоров'я населення для завчасного реагування на них.

Актуальні показники доступні за посиланням <https://www.saveecobot.com/maps#16/51.8154/31.9437/aqi>

Аграрний комплекс

В галузі сільського господарства працюють 38 суб'єктів господарювання (юридичних осіб), з них 14 – фермерські господарства. Серед найбільших: ПСП «Яна плюс», СТОВ "Щорссільгоспсервіс", ПСП «Прогрес». Сільськогосподарських кооперативів немає.

Основними видами діяльності є вирощування сільськогосподарських культур та змішане сільське господарство. Переважає рослинництво, насамперед – вирощування зернових: озима пшениця, яра пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник, ріпак озимий та соя. Надходження до бюджету 10-ти найбільших аграрних виробників наведені в таблиці

	ПДФО тис. грн.	Орендна плата з юридичних осіб тис. грн.	Єдиний податок з юридичних осіб, тис. грн.	Усього (тис. грн)
СТОВ "ЩОРССІЛЬГОСПСЕРВІС"	9424,4	1274,6	493,8	11192,8
ПСП "ПРОГРЕС"	1289,9	1797,1	1797,1	4884,1
ПСП "ЯНА ПЛЮС"	2493,1	211,1		2704,2
ПП "НИВА-ІМПУЛЬС"	1216,3	346,9	62	1625,2
ТОВ "ГЕТЬМАНСЬКЕ"	121,5	19,6	735,4	876,5
ТОВ "ЩОРСАГРОІМПУЛЬС"	710,8	46,1	27,5	784,4
СВК "РАЙДУГА"	597,1	85	37,8	719,9
ПСП "СНОВСЬКИЙ"	655,6		26,7	682,3
ТОВ "ЗАРІЧЧЯ АГРО"	147,6	282,4	177,9	607,9
ФГ "ВОЛЬНА ПРАЦЯ"	238,5	86,8	22,9	348,2

В сумі ці підприємства дали громаді понад 24425,5 тис. грн. податків до бюджету територіальної громади за 9 місяців 2025 року. При цьому їхня частка у формуванні дохідної частини загального фонду бюджету становить 22,3 % стосовно інших галузей.

Переважна більшість товарної сільськогосподарської продукції в Сновській громаді виробляється сільськогосподарськими та фермерськими господарствами. Щоправда, їхня продукція – це головним чином зернові та олійні культури. Якщо вести мову про овочі чи тваринництво – це головним чином питання до садибних одноосібних господарств. Однак у них є проблема – відсутність можливості за нинішніх обставин сформувавши товарні партії продукції на ринок, а це означає – й пройти її сертифікацію для вигіднішого

продажу на зовнішніх ринках. Між тим об'єднань малих товаровиробників на теренах громади немає.

За 9 місяців 2025 року відділом земельних відносин та агропромислового розвитку опрацьовано 389 заяв громадян та клопотань юридичних осіб по земельним питанням та про встановлення податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів.

Згідно поданих заяв підготовлено 93 проєкти рішень на сесії міської ради, надано 29 довідок про правовий статус земельних ділянок.

Укладено та поновлено 25 договорів оренди земельних ділянок загальною площею 1142,38 га. Сума орендної плати – 1,2 млн.грн.

Підготовлені 38 земельних ділянок сільськогосподарського призначення для аукціону по продажу права оренди на них на площу 658,55 га, з них продано право оренди на 3 ділянки площею 60,00 га з річною орендною платою 131240 грн, що в середньому складає 15,33 відсотка орендної плати.

Продано дві земельні ділянки несільськогосподарського призначення площею 0,5310 га за 199169,00 грн.

Здійснено 15 виїздів для детального розгляду заяв громадян та для проведення перевірки дотримання вимог земельного законодавства.

Розвиток підприємництва

Реалізація заходів по напрямках розвитку і підтримки малого і середнього підприємництва забезпечується органами місцевого самоврядування при взаємодії з підприємцями.

Станом на 01.09.2025 року кількість фізичних осіб – підприємців в громаді становить 638 осіб. В секторі малого і середнього підприємництва (включаючи ФОП) зайнято понад 2,6 тис.осіб.

На виконання Програми підтримки малого і середнього підприємництва Сновської міської територіальної громади на 2021-2027 роки суб'єкти господарювання отримують компенсацію по відшкодуванню транспортних витрат на обслуговування 5-ти віддалених населених пунктів торгівельним обслуговуванням, де відсутні стаціонарні об'єкти торгівлі. Це Тебенко Л.О, Соболев Н.І., Пікус В.В.

Створенню нових робочих місць сприяє державна підтримка підприємництва на виконання Постанови КМУ від 21.06.2022 року № 738 «Деякі питання надання грантів бізнесу». В поточному році приватним підприємцям погоджено 7 проєктних заявок на отримання допомоги.

Найбільші підприємства Сновської громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 9 міс. 2025 р.

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників
СТОВ "Сновськсільгоспсервіс"	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	65
Виробничий підрозділ «Локомотивне депо Сновськ» філія «Локомотивна компанія» АТ "Укрзалізниця"	49.20 Вантажний залізничний транспорт	129
Виробничий підрозділ Сновська дистанція колії РФПЗЗ АТ "Укрзалізниця"	49.20 Вантажний залізничний транспорт	210

ПСП "Прогрес"	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	64
ПСП "Яна Плюс"	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	83
ТОВ "Астра"	46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням	107
ДП Сновськрайагролісгосп	02.20 Лісозаготівлі	51

В громаді розроблена та діє Програма місцевого економічного розвитку та План дій з її впровадження (що розроблена у співпраці з Програмою DOBRE – 2), в рамках якої планується реалізувати три проекти: «Створення коворкінгу столярного мистецтва «Майстерня майбутнього» на базі Сновського ліцею №1»; «Модернізація ринкової площі в Сновській МТГ Чернігівської області»; «Створення у м. Сновськ осередку для представників мікробізнесу». Дані проекти відповідають операційній цілі 2.1- Підтримка підприємництва, фермерства, інших малих товаровиробників Стратегії розвитку громади до 2027 року.

Суб'єкти малого і середнього підприємництва залучаються до виконання робіт/послуг за державні кошти. Протягом 9 міс.2025 року:

- загальний обсяг замовлень склав – 21,0 млн.грн., що більше минулорічних показників відповідного періоду на 24%;
- кількість замовлень – 610 одиниці, (112%);
- відсоток до загальної кількості замовлень в громаді збільшився на 3% і становить – 85,5%

Інвестиційна діяльність

Залучення вітчизняних та іноземних інвестицій є однією з найважливіших складових відновлення та подальшого економічного розвитку громади.

Для отримання фінансування працівники міської ради проходили навчання, проводили опитування населення, в т.ч. ВПО, аналізували ситуацію в різних галузях економіки та в громаді в цілому. За результатами напрацювань формувались проєктні заявки, погоджувались із донором, втілювались в життя.

З метою залучення коштів з державного бюджету виготовлені проєктні документації:

- Реконструкція очисних споруд в місті Сновськ Чернігівської області.
- Нове будівництво споруди подвійного призначення із властивостями протирадіаційного укриття на території Сновського ліцею №1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вул. Просвіти, будинок 35
- Капітальний ремонт фасаду (із впровадженням заходів щодо енергозбереження та енергоефективності) будівлі Сновського ліцею № 2
- Капітальний ремонт харчоблоку (їдальні) Сновського ліцею №1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вулиця Просвіти, будинок 35.
- Реконструкція їдальні Сновського ліцею №3 за адресою: вул. Шкільна, 6

м.Сновськ, Чернігівської обл.

В 2025 році на конкурсній основі отримано фінансування з державного бюджету на нове укриття на 300 осіб для Сновського ліцею №1.

За рахунок додаткової субвенції державного бюджету прикордонним громадам закуплено бульдозер з відвалом (4170 тис.грн.), 3 мобільні наземні монолітні укриття (2385 тис.грн.).

Відповідно до проєкту «Нова українська школа» за кошти субвенції з державного бюджету придбано комп'ютерне обладнання для навчальних кабінетів (166 тис.грн.).

За рахунок бюджету розвитку Сновської міської територіальної громади закуплено обладнання для медичних установ на 465,4 тис.грн. (холодильника для крові, низькотемпературного морозильника та стоматологічної установки, бензопили), для освітніх закладів на 826,9 тис.грн., для благоустрою на 813,2 тис.грн. (подрібнювач пнів, трактор, 11 євроконтейнерів для твердих побутових відходів, мотокоса та мотопомпа).

Капітальні видатки за рахунок власних надходжень бюджетних установ склали 2348,3 тис.грн.

Реагуючи на виклики сьогодення, міська рада продовжує плідну співпрацю з громадським сектором в частині реалізації гуманітарних проєктів за фінансування міжнародних донорів. Саме на неурядові організації направляється лівова частка міжнародної допомоги.

У звітному році міською радою у співпраці з громадськими організаціями подано 10 проєктних заявок на конкурсний відбір небюджетним організаціям, 8 з них підтримано донорами та реалізуються.

- Музейна спільнота: Створення простору для ідей та розвитку в музеї Сновська та допомога 210 жертвам нацизму у Чернігівській області, Північна Україна

- Громада і влада – скорочуємо відстань для ефективної співпраці

- Сортуй не САМ

- Інтегрована допомога в задоволенні базових потреб та наданні гуманітарної допомоги в Україні

- Дитинство під захистом: інтеграція та психосоціальна підтримка дітей Чернігівщини

- Разом у безпеці: Підвищення стійкості Сновської громади у реагуванні на надзвичайні ситуації

- «Сила в системі» - посилення інституційної спроможності та підзвітності ГО «ЛАМПА»

- «Стійка Я: підтримка, розвиток та безпека для жінок та дівчат Сновської громади»

Протягом 2025 року громадська організація «ЛАМПА» залучила кошти міжнародних донорів в сумі понад 31 млн. грн. Сновська міська рада всебічно сприяла реалізації цих проєктів, а саме:

- брала участь в засіданнях та фокус групах з оцінки потреб постраждалого та вразливого населення, а також закладів соціальної сфери громади;

- надавала приміщення для проведення різного роду заходів в місті та по селах громади;
- надавала співфінансування для проведення поточного ремонту приміщень для створення просторів;
- виступала інформаційним партнером всіх проєктів;
- надала в оренду приміщення для офісу організації.

Міжнародні організації, за співпраці з якими стала можливою допомога Сновській громаді від ГО «ЛАМПА»:

- ✓ Гуманітарний фонд для України (UHF);
- ✓ Данська Рада у справах біженців (DRC);
- ✓ Міжнародна благодійна організація «Фонд Східна Європа»;
- ✓ Відокремлений підрозділ іноземної неурядової організації «Представництво центру з питань захисту цивільного населення в умовах конфлікту (CIVIC)»;
- ✓ ООН Жінки в Україні за фінансової підтримки Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги ООН (WPHF);
- ✓ Норвезька Рада у справах біженців (NRC).

ГО «Добро тут» реалізує проєкт «Музейна спільнота: Створення простору для ідей та розвитку в музеї Сновська та допомога 210 жертвам нацизму у Чернігівській області, Північна Україна» у співпраці з Фондом «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (Фонд EVZ).

Міська рада продовжує співпрацю з міжнародним фондом «Партнерство за сильну Україну» та іноземною неурядовою організацією «Представництво центру з питань захисту цивільного населення в умовах конфлікту (CIVIC)» щодо безпеки в громаді.

Фонд Східна Європа продовжує технічно підтримувати Центр надання адміністративних послуг.

Сновська міська рада сприяє залученню інвестицій в приватний сектор. Інформує діючий бізнес, тих, хто має намір розпочати підприємницьку діяльність, приватні сільськогосподарські домогосподарства про можливості залучення грантів на власний розвиток, надає методологічну допомогу в оформленні заявок.

Також сприяють розвитку громад налагоджені партнерства.

Громада в рамках Національного проєкту Плеч-о-плеч уклала Меморандуми про співпрацю з Бориспільською громадою Київської області та Гребінківською громадою Полтавської області. Триває процес налагодження співробітництва та підготовки до укладання угоди з ще однією громадою Полтавської області — Машівською СТГ.

Сновська міська рада отримала від Бориспільської міської ради допомогу у вигляді матеріалів для відновлення водопостачання в громаді. Крім того, підготовлений для передачі автомобіль для аварійного відновлення водопостачання в місті Сновськ. Громада-партнер у березні 2025 року приймала на оздоровлення і відпочинок групу дітей із Сновська. Також

проводились онлайн зустрічі по обміну досвідом між працівниками культури Сновської і Бориспільської міських рад.

Споживчий ринок

В громаді продовжує розвиток торгова та гастрономічна мережа. Налічується 216 об'єктів торгівлі (з них 160 – в м.Сновськ, 56 – в сільській місцевості) та 13 об'єктів громадського харчування (з них 7 – в м.Сновськ та 6 – в сільській місцевості). 90,3% всіх закладів належать фізичним особам – підприємцям.

Серед найбільших представників цього напрямку є: Сновське міське споживче товариство, ТОВ «АТБ-маркет», ТОВ «СеДам», маркет «PROSTOR», маркет «Аврора», магазин «Будуйся». Попит жителів громади сприяє розвитку мережі послуг побутового обслуговування, яка охоплює перукарні, косметичні кабінети, майстерні з ремонту побутової техніки, одягу та взуття.

Комунальною установою «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Сновської міської ради надаються послуги перукаря, з ремонту взуття, швачки та ремонту будівель. Вони входять до складу мультидисциплінарної виїзної команди, яка регулярно обслуговує жителів по селах громади на вимогу старост. Протягом 9 міс. 2025 року було надано послуг 664 громадянам похилого віку.

В громаді діє 1 ринок та 2 ринкові майданчики. Налічується 2 автогазозаправні станції юридичних осіб.

У Сновську діє філія Чернігівського обласного управління АТ "Ощадбанк". Відділення Приватбанку не працює. Один раз на тиждень представник районного відділення веде прийом громадян у відділі соціального захисту населення. Діють відділення національної акціонерної страхової компанії «Оранта» та Центру продажу ПрАТ «Гарантія». У деяких селах є тільки касові термінали.

Працює Сновське відділення поштового зв'язку Чернігівської дирекції АТ «Укрпошта», 5 пересувних відділень, що обслуговують сільське населення, 6 відділень Нової пошти (в т.ч. в сільській місцевості – 4 од) та 4 поштомати; 1 – MeestUA, Сновська дільниця Чернігівської філії АТ "Укртелеком" (2650 абонентів), ТОВ "Смарт.Ком" (3124 абоненти).

Надання адміністративних послуг

Відділом «Центр надання адміністративних послуг» Сновської міської ради за 9 місяців 2025 року надано 12635 адміністративних послуг, адміністративний збір складає 1,5 млн.грн.:

- адміністративні послуги соціального характеру - 1935 послуг;
- отримали статус ВПО та оформили допомогу на проживання ВПО – 82 особи;
- ветеранам війни, учасникам бойових дій та членам їх сімей адміністративних послуг, визначених розпорядженням КМУ від 16.05.2014 №523 за звітний період надано 45;
- послуги з реєстрації місця проживання - 4733, в тому числі видача витягу з РТГ – 2380;

- державна реєстрація актів цивільного стану – 1091 послуга, а саме: 263 актових записів про смерть; 8 актових записів про народження, 39 актових записів про шлюб, з них 28 актових записів про шлюб у скорочені терміни,

- відповідно до Меморандуму між Сновською міською радою та Східним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції щодо прийняття заяв про повторну видачу свідоцтв та витягів з Державного реєстру цивільного стану від громадян прийнято 772 відповідну заяву та 9 заяв щодо надання комплексної послуги «є-Малятко»;

- з питань державної реєстрації права власності речових прав на нерухоме майно та надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно опрацьовано 8637 звернень,

- послуг державного земельного кадастру – 360;

- опрацьовано 12 заяв з питань будівництва;

- послугою «Мобільний адміністратор» за звітний період скористалося 22 громадян та отримали 30 адміністративних послуг;

- місцем для самообслуговування скористалося 233 осіб, надано 531 послуга.

- паспортних послуг надано 994.

Запроваджено чат-бот СВОЇ, завдяки якому здійснюється запис на прийом до Дія.Центру через електронну чергу.

На фасаді Дія.Центру встановили Wi-Fi точку доступу, завдяки чому мешканці та гості міста мають змогу користуватися безкоштовним інтернетом в радіусі 200 метрів від будівлі ЦНАПу.

Для покращення якості надання адміністративних послуг населенню працівники ЦНАПу постійно продовжують роботу щодо підвищення професійного рівня та цифрових навичок.

Житлово-комунальне господарство та енергозбереження

Всього на території громади налічується 8099 домогосподарств, в т.ч. 975 квартир. Загальна площа житлового фонду становить 728 тис. м кв., в т.ч. міський – 257 тис. м кв., міській раді належить 1,6 тис. м кв. Для житлово-комунального господарства громади притаманна висока зношеність основних фондів. Щоправда, ці проблеми концентруються в Сновську – в старостинських округах комунальна інфраструктура розвинута мало. Крім Сновська, водогони є в 8 селах, каналізація – лише в місті, газова мережа – в місті та 9 селах.

Більшу частину водопровідних мереж міста обслуговує приватне підприємство ПрАТ «Комунальник» (близько 4,5 тис. абонентів). Другу частину міста обслуговує ПАТ «Укрзалізниця» (близько 1,3 тис. абонентів). У зв'язку з цим у різних частинах міста різні тарифи на водопостачання. Кількість населених пунктів, що мають: водопровідну мережу – 9 (в т.ч. місто – 1), каналізаційну мережу – 1 (місто), газову мережу – 10 (в.т.ч. місто – 1).

В цілому лише 30% домогосподарств громади мають доступ до води з водопроводу. Загальна протяжність водопровідних мереж така: Сновськ – 24,6 км, с. Суничне – 3 км, с. Гірськ – 7 км, с. Займище – 5,2 км, с. Єліно – 8,2 км, с. Нові Боровичі – 4,1 км, с. Старі Боровичі – 4,0 км, с. Тихоновичі – 6,6 км. Станція знезалізнення води у Сновську потребує реконструкції. В цілому,

більше половини зазначеної інфраструктури зношені та потребують заміни на нову. У сільських районах ступінь зношеності водопровідної інфраструктури ще вищий, а брак доступу до водопровідної мережі змушує мешканців використовувати місцеві криниці та приватні свердловини, в яких якість води не контролюється.

Характеристики системи життєзабезпечення Сновської громади

Показники	2024	9 міс. 2025
Водопостачання		
Протяжність мереж водопостачання, км	24	24
Протяжність мереж водовідведення, км	10	10
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:	122,7	103,2
- населення	110,2	93
- підприємства	12,5	10,2
Газопостачання		
Протяжність мереж, км	258,301	258,301
Теплопостачання		
Протяжність мереж, км	2	2
Опалення, Гкал - всього, у тому числі:	4377,84	2964,7
- населення	1483,73	979,52
- підприємства	2894,11	1985,15

Протяжність каналізаційної мережі становить 10 км. Очисні споруди природної біологічної очистки стічних вод-підземні поля фільтрації в Сновську зношені на 100%, отже – потребують реконструкції. Водовідвідні каналізаційні споруди на території громади також зношені на 100%. Централізоване водовідведення в першу чергу забезпечується в усіх багатоквартирних житлових будинках. Решта мешканців не мають доступу до каналізації. Це призводить до високих тарифів (через малу кількість абонентів), а також до забруднення ґрунтових вод через відсутність центральної системи відведення стічних вод від решти мешканців. Чисельність абонентів із водовідведення (667од.) становить 8,2% від кількості домогосподарств. В усіх інших випадках стоки відводяться за допомогою асенізації, що містить потенційні загрози для довкілля.

Централізоване теплопостачання здійснюється у Сновську для багатоквартирних будинків, в усіх інших випадках опалення індивідуальне – газове та пічне. Останнє призводить до підвищення вмісту сажі у повітрі.

На території громади розташовані об'єкти електричних мереж, що знаходяться на балансі АТ «ЧЕРНІГІВООБЛЕНЕРГО», в тому числі трансформаторні підстанції, кабельні та повітряні лінії електропередачі. Щодо них застосовують межі охоронних зон електричних мереж.

Попри окремі приклади впровадження енергозберігаючих заходів (заміна вікон) приміщення комунальних установ та організацій Сновської міської ради термосанацію не проходили.

На сьогодні, у Дія.Центрі та найбільшому опорному навчальному закладі нашої громади, Сновському ліцеї №1, встановлені сонячні панелі. Це дозволяє економити кошти та працювати якийсь час абсолютно автономно навіть під час блекаутів і недостатності сонячної енергії. Всі дані по енергоспоживанню можна з легкістю відстежувати у спеціальному електронному кабінеті з монітора комп'ютера. Також сонячні панелі використовує й приватний сектор.

Вивезенням твердих побутових відходів (ТПВ) з домогосподарств займається КП «Сновська ЖЕД». 41-не підприємство громади уклали договори на вивіз сміття. Водночас лише 36,6% домогосподарств використовують системний вивіз сміття (головним чином, у Сновську). Переважна більшість мешканців вивозять ТПВ самостійно, в результаті чого виникають стихійні сміттєзвалища. Двічі на місяць громада забезпечує для усіх мешканців вивезення габаритних відходів.

Системи збору та переробки відходів, якою повинні бути охоплені всі мешканці громади, немає.

В цілому серед проблемних питань громади також такі:

- стихійні сміттєзвалища;
- сезонне спалювання органічних відходів сільського господарства мешканцями;
- роздільне збирання, сортування ТПВ не здійснюється;
- пункти переробки органічних відходів відсутні.

Природокористування та екологічна безпека

Всього на території Сновської громади розташований 31 об'єкт природно-заповідного фонду (ПЗФ), тобто громада насичена такого роду територіями. Переважно йдеться про гідрологічні заказники, з яких два – загальнодержавного значення. Є також ботанічні пам'ятки природи місцевого значення. Площа земель ПЗФ на території Сновської громади складає 10812 га. Це 8,4 % від всіх земель громади, втім рекомендований показник – 15%, а в цілому по Чернігівській області він становить близько 8%.

Частково Сновська громада належить до престижної Смарагдової мережі Європи як територія особливого природоохоронного значення. Йдеться про території особливого природоохоронного значення, що визначають і зберігають біологічне різноманіття країн Євросоюзу, Східної Європи, деяких африканських держав. Мета – виділити і взяти під охорону місця проживання рідкісних видів тваринного й рослинного світу. Стосовно Сновської громади йдеться про пойму річки Снов, об'єкт UA UA0000232 Dolyna Snovu, площа – 35515,0 га. Ширина її долини становить 1,5 – 4 км, річища – від 4 до 14 м у верхів'ї, до 20 – 40 м у нижній течії, найбільша – 200 м. Домінує снігове живлення. На берегах ростуть – ліси, чагарники польові та лугові рослини, трави різних видів. На заболоченій місцевості – очерет та осока. Вода зі Снову переважно використовується в народному господарстві, а також для водопостачання прилеглих поселень. Відрізняється високим вмістом йоду.

Водні ресурси. Територія Сновської громади належить до Поліської гідрологічної області – це східна частина гідрологічної зони надмірної водності.

Всі річки належать до рівнинного типу, для них характерне мішане живлення з переважанням снігового.

Сновська громада розташована в межах басейна Дніпра, а найбільша річка на її території – Снов (права й найбільша притока Десни), що відноситься до категорії середніх. Русло сильно звивисте. Заплава місцями заболочена. Протягом близько 20 км річкою проходить кордон України та рф. Снов використовується для водного туризму, рекреації, забору питної й поливної води (для Києва), риболовлі, заготівлі сіна, випасу худоби та домашньої птиці.

Також на території громади багато малих річок – приток Снову.

Корисні копалини. Сновська громада не належить до територій із потужною мінерально-сировинною базою. За даними державного науково-виробничого підприємства «Державний інформаційний геологічний фонд України» є родовища горючих корисних копалин (група «тверді корисні копалини») – торфу (не розробляються). Зазначені родовища знаходяться на балансі Державної служби геології та надр України. Також є родовища, що належать до неметалевих корисних копалин (група «будівельні корисні копалини»): цегельно-черепична сировина (глина), пісок.

Кліматичні умови. Сновська громада розташована в зоні помірно-континентального клімату з достатньою зволоженістю. Це західна частини Східно-Європейської території, частина природно-географічного українського Полісся. Переважають західні та північно-західні вітри з Атлантики. Найбільше опадів буває в червні – липні.

Поточний стан атмосферного повітря. Як засвідчують дані державної статистики територія Сновської громади належить до відносно благополучних в сенсі рівня його забруднення. Після значного збільшення рівня забруднення на початку двохтисячних років далі в регіоні та в колишньому Сновському районі, до якого належала нинішня Сновська громада, в громаді спостерігалось зменшення цього показника. Особливо це помітно за показником щільності викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення – вони в рази менше від обласних. На жаль, зміни в підходах до розрахунків статистики не дають можливості простежити наступні змін в 2021–2024 рр. Але очевидно, що показники по громаді значно кращі, ніж по області в цілому.

Динаміка викидів забруднюючих речовин до атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення, тон

Територія/роки	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Чернігівська область	2016 4	37538	47388	33909	27434	20888	22973	15033	14908	1454 3
Корюківський район							1,315	1,093	1,763	0,994
Щорський/ Сновський район/ Сновська МТГ	119	310	277	70	164	66	Даних немає	Даних немає	Даних немає	Даних немає

Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення

(тон на км кв.)

Територія/роки	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Чернігівська область	0,6	1,2	1,5	1,1	0,9	0,7	0,72	0,47	0,47	0,45
Сновський район/Сновська МТГ	0,118	0,2	0,2	0,1	0,164	0,066	Даних немає	Даних немає	Даних немає	Даних немає

Основні забруднювачі атмосферного повітря в громаді: сільськогосподарські підприємства, автомобільний транспорт, приватні садиби. До цього додався вплив російсько-української війни у вигляді забруднення повітря продуктами горіння, детонування ракет.

Екологічна ситуація. Як зазначається в Доповіді про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік з початком війни за незалежність України під час бойових дій вивільняються в атмосферу продукти хімічної реакції, що спричинені вибухами, детонацією ракет та снарядів. Водночас рашисти обстрілюють нафтобази, промислові підприємства, які використовують у своїй діяльності різні хімічні речовини. А це також десятки тисяч тон вивільнених в атмосферу шкідливих речовин. Очевидно, що це новий фактор, що суттєво впливає на стан атмосферного повітря, його обрахунки тривають.

Щодо поверхневих вод, то найбільший вплив чинять: осушувальна меліорація, житлово-комунальне господарство, промислові підприємства, рекреаційне природокористування та сільське господарство. Водотоки малих розмірів, схилів водотоки та струмки залишаються неохопленими спостереженнями та охороною від забруднення. Часто саме через них безпосередньо виводяться побутові стічні води з приватного сектора. Ситуацію погіршує відсутність централізованої системи водопостачання та водовідведення в селах Сновської громади (є лише фрагментарно).

Для Чернігівського Полісся, в т.ч. для території Сновської громади, притаманний підвищений вміст гумусових сполук у воді. Тому через підвищення температурного режиму повітря може виникати різке підвищення у водах значної кількості марганцю на тлі підвищення кисневого режиму. Підвищений вміст заліза спостерігається, як правило, у болотних водах.

Відповідно до висновків Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації найбільшим фактором, що впливає на стан поверхневих водних об'єктів є антропогенне навантаження. До його основних чинників відносяться:

- вплив населення;
- підприємства різних галузей економіки, зокрема енергетична, лісова і деревообробна, харчова галузі, легка промисловість, машинобудування тощо;
- сільське господарство (сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства та тваринництво, здебільшого у індивідуальних господарствах населення), що супроводжується високим ступенем розораності земель;
- поперечні споруди на малих і середніх річках, які унеможливають вільне пересування води, наносів та міграцію гідробіонтів, а також змінюють транзитний режим річок на акумуляційний.

Найбільша загроза ґрунтам – антропогенний вплив у вигляді внесення різноманітних пестицидів, стимуляторів росту, непропорційне використання мінеральних добрив у цілому. Щодо цього ситуація на території Сновської громади типова для України.

Централізованим вивезенням ТПВ охоплена частина громади (переважно – місто), що призводить до систематичного утворення стихійних сміттєзвалищ, а сортування сміття відсутнє.

За інформацією Сновської міської ради безхазяйних хімічних засобів захисту рослин (ХЗРР) в межах Сновської територіальної громади немає.

Потенційною загрозою є худобомогильники. За інформацією Головного управління Держпродспоживслужби в Чернігівській області від 03.04.24 № 592, на території Сновської територіальної громади розташовано 1 діючий худобомогильник. Також ще 1 худобомогильник, що не використовується, але не виведений з експлуатації. Розташовані вони за межами таких сіл: Тихоновичі та Жовідь.

Ринок праці

На обліку в центрі зайнятості станом на 01.10.2025 року знаходилося 160 безробітних. Це на 10,3 % більше відповідних показників минулого року. Зростання кількості безробітних відбулася в т.ч. у зв'язку з припиненням діяльності Сновського відділення Корюківського міськрайонного відділу ДУ «Чернігівський обласний центр контролю та профілактики хвороб» МОЗ України. Частина працівників звернулася по допомогу в працевлаштуванні та проходження перекваліфікації.

Протягом 9 місяців поточного року отримали допомогу по безробіттю 46 осіб. Це на 24,6% менше минулорічних показників. Зменшення кількості осіб, які отримали допомогу по безробіттю, може бути зумовлене міграцією працездатного населення, а також зростанням рівня працевлаштування.

У звітному періоді забезпечено роботою 166 безробітних, що більше відповідного показника 2024 року на 10,7 %.

Чотирнадцятьом роботодавцям виплачена компенсація за працевлаштування квотної категорії громадян.

Зареєстровано вакансій – 171 одиниця, що на 40,2% більше відповідних показників минулого року. Така тенденція може означати нестачу кваліфікованих кадрів, необхідних для заповнення нових робочих місць.

Взяли участь у громадських та суспільно-корисних роботах – 333 безробітних, що більше на 44,8% минулорічних показників.

Отримали сертифікати на навчання 29 безробітних, з них шляхом стажування – 8 осіб.

Для громади характерна типова загальноукраїнська проблема – високий рівень тінізації ринку праці та брак робочих місць.

Як місту, так і сільській місцевості притаманний високий відсоток самозайнятості та сезонність праці – коли на ті чи інші роботи люди намагаються влаштуватися відповідно до циклів сільськогосподарського виробництва.

Демографічна ситуація

Станом на 01.10.2025 року загальна кількість зареєстрованого населення в Сновській громаді за даними витягу з реєстру територіальної громади становить 20323 осіб.

Протягом 9 місяців 2025 року в громаді народилося 35 немовлят.

Зберігається тенденція перевищення кількості померлих над живонародженими – природній приріст населення становить «-255» осіб.

З квітня 2022 р. частина населення, переважно чоловіків, була мобілізована до Збройних сил України, що зменшує їхню частку в населенні громади й потенційно здатне негативно вплинути на демографічні процеси – зменшення й без того негативного природного приросту населення.

Щоправда, в цілому, в період російсько-української війни громада втратила населення менше, ніж можна було очікувати. Так сталося завдяки ВПО, що перемістилися в громаду (більшість – жінки та діти). Офіційно на території громади станом на 16.09.2025 р. зареєстровано 1388 ВПО (в т.ч. у м.Сновськ – 720 осіб), із них 73 – особи з інвалідністю; 290 дітей від 0 до 18 років; 827 жінок, 561 чоловік; 334 пенсіонери. Із загальної чисельності ВПО - 533 особи працездатного віку.

На сьогодні майже 70% ВПО – це мешканці північних сіл громади, що опинилися під постійними обстрілами рашистів. Також є переселенці з міст півдня та сходу України.

З 57 населених пунктів у громаді в 15-ти мешканців зовсім немає. Населення вимушене було виїхати (евакуюватися) через постійні обстріли рашистів. У 11-ти селах кількість мешканців менше 10. Скоріш за все, вони зникнуть найближчими роками. Ще у 10 селах проживає менше 100 осіб. Тобто майже половина сіл громади – на межі існування. Разом із тим у 8 селах нараховується 200 та більше мешканців, а в 6 – понад 500.

Громада мононаціональна – понад 90% її мешканців та мешканок становлять етнічні українці.

Більшість населення – православні християнами. В громаді зареєстровані 22 релігійні громади, що належать до: Православної церкви України (4), Української православної церкви (17), Римо-католицької церкви (1). Крім того, діють 8 протестантських громад: Церква Євангеліських християн-баптистів (4); Церква Євангеліських християн-баптистів (відокремлені) (2); Церква Адвентистів Сьомого Дня (1); Церкви Свідків Єгови (1).

Соціальний захист

Велика увага в громаді приділяється соціальному захисту населення, адже на Сновщині проживає багато інвалідів, самотніх, учасників бойових дій, пенсіонерів, чорнобильців та інших вразливих категорій населення.

В комунальній установі **«Територіальний центр соціального обслуговування»** (надання соціальних послуг) Сновської міської ради (далі – територіальний центр) утворені та функціонують 4 відділення які надають різні види соціальних послуг. Налічується 90 штатних працівників.

За 9 місяців 2025 року усіма відділеннями територіального центру було виявлено 1388 громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах і

потребують сторонньої допомоги.

Працівниками територіального центру за 9 місяців було надано послуги 1388 особам з них: 755 осіб по м. Сновськ та 633 особи по селах територіальної громади.

У відділенні соціальної допомоги вдома працює 50 працівників.

За 9 місяців 2025 рік соціальними робітниками обслуговувались 611 осіб. Відділенням охоплені всі населені пункти громади. Відвідування підопічних здійснювались соціальними робітниками відповідно до затверджених графіків відвідувань від 1 до 5 разів на тиждень. Середня кількість осіб, що обслуговує 1 соціальний робітник у 2025 році склала 11 чоловік. Відділення соціальної допомоги вдома надає 44 види послуг. Деякі види надаються щодня. Найпоширенішими з них є придбання та доставка продовольчих та промислових товарів, медикаментів, прибирання приміщень та подвір'я, занесення води та винесення сміття, інші сезонні: занесення дров та розпалювання печей, обробка присадибних ділянок, допомога при консервуванні, є такі послуги, що виконуються один або кілька разів на рік. Наприклад, оформлення субсидій та пільг. Усі послуги надаються якісно і в повному обсязі, керівництво постійно стежить за якістю надання послуг, проводяться перевірки роботи соціальних робітників.

Відділення організації надання адресної натуральної та грошової допомоги надає послуги перукаря, взуттєвика, швачки та робітника з ремонту будівель. За 9 місяців 2025 року відділенням надано послуг 664 особам.

Установа тісно співпрацює з благодійною організацією «Жіночий консорціум України», «Lets help» «Турбота про літніх людей в Україні» Товариство Червоного Хреста України, ГО «Лампа», БО «Право на захист», «Асоціація «ХУМЕДІКА» та інші, діяльність яких спрямована на поліпшення проживання підопічних стаціонарного відділення у с. Н.Боровичі та підопічних інших відділень. Завдяки благодійникам територіальний центр наростив власну базу засобів реабілітації. Це палиці, милиці, стійки та інвалідні коляски, якими змогли скористатися 76 осіб безкоштовно.

У відділенні денного перебування працює медична сестра, медична сестра з масажу та організатор культурно-дозвіллевої діяльності.

На базі відділення денного перебування успішно функціонує «Простір активного довголіття» у якому люди похилого віку мають змогу під наглядом медичної сестри займатися на спортивних тренажерах, а також відвідувати заняття з фітнесу, йоги та, відповідно до сезону, скандинавською ходьбою та ходьбою на лижах. Для цих цілей облаштований спортивний зал з усім необхідним знаряддям. У відділенні функціонує клуб «Від серця до серця», де цікаво та весело проводять час люди, які цікавляться творчістю. Регулярно проводяться шахові турніри та різноманітні вечорниці. Так, за участі отримувачів соціальних послуг проведено 32 заходи, в тому числі тематичні та розважальні, заходи приурочені до державних та релігійних свят, кожного місяця проводиться день іменинника. Не стоять осторонь відвідувачі денного відділення від допомоги військовим, кожного тижня долучаються до плетіння захисних сіток, власноруч виготовляють подушки для військових.

Для наближення соціальних послуг до мешканців сільської місцевості у

територіальному центрі функціонує мультидисциплінарна команда, якою за рік було організовано 26 виїздів по селах громади.

Відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання наразі тимчасово евакуйоване до геріатричного пансіонату.

В установі працює фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих. Основними завданнями фахівця є:

- надання інформації про права та пільги для ветеранів і членів їхніх сімей;
- допомога у підготовці документів для отримання соціальних виплат та інших видів підтримки;
- супровід у питаннях медичної чи психологічної реабілітації;
- консультації з житлових, освітніх та інших важливих питань;
- зв'язок із державними установами, службами або громадськими організаціями.

У звітному періоді здійснено супровід 64-х осіб.

Сектор соціального захисту населення Сновської міської ради, відповідно до покладених на нього завдань, протягом 9 місяців 2025 року здійснював заходи щодо попередження виникнення складних життєвих обставин та вирішення соціальних проблем мешканців громади.

Для забезпечення прав та інтересів жителів громади, які потребують соціальних послуг, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку, осіб які опинилися в складних життєвих обставинах, у секторі з початку року переглянуто та опрацьовано 438 справ громадян, які отримують соціальні послуги «Догляд вдома», «Соціальна адаптація», «Натуральна допомога» у КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» Сновської міської ради та прийнято 438 рішень про надання / припинення надання соціальних послуг.

Проведено 36 засідань комісії для проведення комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг Сновської міської територіальної громади, за результатами яких підготовлено 44 висновки про результати комплексного визначення індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг.

Відповідно до Програми підтримки народжуваності у Сновській територіальній громаді на 2025 рік, сектором протягом дев'яти місяців 2025 року було прийнято 40 заяв.

Також, відповідно до діючих Програм, сектором проводилося нарахування:

- компенсації вартості проїзду хворих з хронічною нирковою недостатністю – 5 особам;
- компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги – 52 особам.

У звітному періоді сектор постійно співпрацював з міжнародними фондами, громадськими організаціями щодо отримання гуманітарної, грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам, соціально вразливим верствам населення.

За зверненнями громадян соціальним інспектором проведено обстеження матеріально побутових умов 605 домогосподарств, про що складено відповідно 605 актів та передано до відділу «Центр надання адміністративних послуг» Сновської міської ради.

Звернулись з заявами для підтвердження фактичного місяця проживання 322 особи.

Проведено 49 засідань комісії обстеження житлового приміщення на наявність/відсутність пічного опалення та/або кухонного вогнища на твердому паливі.

Здійснювали прийом заяв про надання акту встановлення факту здійснення особою догляду. Було прийнята 37 заяв. Проведено 17 засідань комісії із встановлення факту здійснення особою постійного догляду, за результатами яких підготовлено 37 актів про встановлення факту здійснення особою постійного догляду.

Охорона здоров'я

Система охорони здоров'я громади представлена двома комунальними некомерційними підприємствами – «Сновський центр первинної медичної допомоги» та «Сновська центральна районна лікарня» та ТОВ "Поліклініка Моєї Родини". Так звані первинна та вторинна ланки.

На території Сновщини також діє «швидка» медична допомога - це відділ екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, який підпорядковується Чернігівському обласному центру.

Сновський Центр первинної медичної допомоги налічує 2 амбулаторії загальної практики сімейної медицини (м.Сновськ та с. Тур'я), 3 пункти здоров'я (с. Рогізки, с. Петрівка, с. Нові Боровичі) і 19 медичних пунктів тимчасового базування із плановою потужністю 210 відвідувань за зміну.

У закладі продовжують використовувати стаціонарозамінні форми лікування – наявне 21 ліжко денного стаціонару. Первинна ланка медицини має 6 одиниць санітарного автотранспорту (два автомобілі в 2023 році передані в ЗСУ), 3 автомобілів експлуатуються понад 9 років.

В установі працює 8 лікарів (в т.ч. 2 лікаря загальної практики – сімейної медицини, 2 терапевта, 3 педіатри, 1 лікар-інтерн), 39 середніх медичних працівників, 6 - молодшого медичного та 19 обслуговуючого персоналу. Відсоток атестації лікарів складає 100,0 % від підлягаючих, з них 1 лікар має вищу категорію, 4 першу, 1 другу та 1 лікар-спеціаліст.

Станом на 01.10.2025 року з лікарями закладу уклали декларації 10108 осіб, що складає 49,7% від загальної кількості населення громади, з них діти до 18 років 2249, (77,3% від загальної кількості дітей). Загальна кількість осіб, що відвідало заклад протягом звітного періоду становить 22136 осіб.

За 9 міс. 2025 рік в громаді народилось 28 дітей, із них 11 сільських; померло 253 особи, з них працездатного віку – 51 особа.

У закладі проводиться робота щодо профілактики та своєчасного виявлення туберкульозу (сформовані групи ризику серед дорослого та дитячого населення) обстежено 2 дитини. Профілактичні рентгенологічні обстеження виконані 4902 особам – 100% від плану. З метою своєчасного виявлення

туберкульозу медичними працівниками проводиться анкетування населення. Проводиться робота по профілактиці та виявленню онкологічних захворювань та на ВІЛ-інфекцію.

Всього дітей-інвалідів до 18 років по Сновській громаді – 84 особи, вперше виявлено – у 3 осіб.

Матеріально-технічне оснащення закладу відповідає Примірному табелю оснащення, затвердженого наказом МОЗ України від 26.01.2018 року № 148 (зі змінами). Залишається потреба в оновленні медичного обладнання та оргтехніки, у проведенні ремонтів приміщень установи у місті та селах. Рішенням Сновської міської ради затверджено План покращення медичних послуг на 2021-2026 роки, в якому прописані ці напрямки.

В наявності 4 бензинових генератори (2,5 кВт, 3,0 кВт – 2 шт., 5,0 кВт).

КНП “Сновський ЦПМД” отримало фінансування від Національної служби здоров’я України – 6,6 млн.грн та з бюджету МТГ – 5,8 млн.грн.

Закладом отримано гуманітарної та благодійної допомоги (медичне обладнання, оргтехніка, меблі, вироби медичного призначення) на суму 837,293 тис.грн. За депутатські кошти придбано бензопилу на суму 10 тис. грн.

На території громади працює **ТОВ "Поліклініка Моєї Родини"**. В закладі працює 10 од. медичного персоналу (з них 4 - сімейні лікарі), з якими укладено 6214 декларацій. Кількість відвідувань за 9 міс. 2025 року складає – 9729 од.

Вторинна ланку медицини в громаді – **КНП «Сновська центральна районна лікарня»**.

У структурі закладу працює 227 працівники, з них 32 лікарів та 100 молодших спеціалістів з медичною освітою. Наявна потреба у лікарях – спеціалістах: хірург – 2 особи, невропатолог – 1 особа.

Поліклінічне відділення КНП «Сновська ЦРЛ» розраховано на 330 відвідувань за зміну. Прийом хворих ведеться за 15 напрямками: хірургія, травматологія, неврологія, отоларингологія, офтальмологія, дерматовенерологія, психіатрія, гінекологія, ендокринологія, кардіологія, фтизіатрія, стоматологія, терапія, УЗД діагностика. В амбулаторних умовах проводяться хірургічні втручання.

Функціонують кабінети: функціональної та ультразвукової діагностики, ЛФК та масажу, процедурний, протитуберкульозний, «Довіри», фізіотерапевтичний, рентгенологічний, флюорографічний, клініко-діагностична лабораторія з бактеріологічним відділом.

Протягом 9 міс. 2025 року було зареєстровано 47371 відвідувань до лікарів поліклінічного відділення, що становить 2,3 на одного мешканця.

В амбулаторних умовах проведено 523 операцій.

На денному стаціонарі при поліклініці проліковано 31 хворих.

Ліжковий фонд медичного закладу становить 108 ліжок, до складу якого входить 8 відділень: приймально-діагностичне відділення на 3 ліжка з виконанням функції невідкладної медичної допомоги; хірургічне відділення змішаного типу з травматологічними, гінекологічними, отоларингологічним та офтальмологічним ліжками на 23 ліжка; терапевтичне відділення з кардіологічними ліжками на 50 ліжок; неврологічне відділення на 12 ліжок;

педіатричне відділення на 8 ліжок, в тому числі: педіатричного профілю – 6 ліжок, ліжка паліативного профілю педіатричного відділення – 2; інфекційне відділення на 5 ліжок; паліативне відділення на 12 ліжок; відділення інтенсивної терапії на 6 ліжок.

Забезпеченість ліжками на 10 тис. нас. – 53,14 од.

Основні результативні показники діяльності стаціонарної медичної допомоги КНП «Сновська ЦРЛ»

Показник	9 міс 2025 року
Проліковано хворих, осіб	4634
Середній термін перебування, днів	8,2
Число днів зайнятості ліжка, днів	350,2
Обіг ліжка, осіб	42,9
Виконання плану ліжко-днів, %	137,3
Летальність, %	1,1
Зроблено операцій в стаціонарі, од	824
Післяопераційна летальність, %	0
Хірургічна активність, %	57,7

З метою покращення якості діагностики та лікування пацієнтів протягом 9 міс. 2025 року за власні кошти лікарні придбано наступне медичне обладнання: портативний медичний діагностичний комплекс; шприцевий насос MS58 – 2 шт; екранований бактерицидний опромінювач з жалюзі ОБР8 – 2 шт; акумуляторний дрель-шуруповерт BOCSH GSR; пульсоксиметр – 10 шт; термоконтейнер; реєстратор температур; зволожувач кисню з кутниками – 5 шт; дозатор одноканальний – 2 шт.

Отримано безкоштовно: холодильник для вакцин; дефібрилятор-монітор S6; коагулометр ECL412; дихальний апарат Autosrap зі зволожувачем YEL; шприцевий дозатор НК-400 – 2 од; підігрівач інфузійних розчинів H20DS – 4 од; відсмоктувач медичний – 2 од; апарат височастотний електрохірургічний.

Придбано за бюджетні кошти: холодильник банка крові; низькотемпературний морозильник для застосування у медицині; установка стоматологічна з кріслом стоматологічним

Для утримання медичного закладу КНП «Сновська ЦРЛ» надійшло коштів від НСЗУ за 9 міс. 2025 року в сумі 37,6 млн. грн.

Освіта

Освіту Сновщини представляють 15 закладів комунальної власності Сновської міської ради: 11 закладів загальної середньої освіти, із них: 8 ліцеїв, 2 гімназії, Сновська початкова школа з дошкільним відділенням; 2 дошкільних заклади (Сновський ЗДО, Кучинівський ЗДО); 2 позашкільних заклади (Сновський центр позашкільної освіти та дитячо-юнацька спортивна школа (ДЮСШ))

На території громади функціонує також заклад обласного підпорядкування – Сновське вище професійне училище лісового господарства (ВПУЛГ).

Освітня мережа Сновської територіальної громади

Показники	2024	9 міс. 2025
Кількість дошкільних закладів, одиниць	2	2
Кількість дітей в дошкільних закладах, та дошкільних підрозділах ліцеїв, гімназій та початкових шкіл, осіб	228	248
Кількість закладів освіти (загальноосвітні, школи, ліцеї, гімназії, початкові школи), одиниць	12	11
Кількість учнів у закладах освіти (опорний заклад, загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії, початкові школи), осіб	1844	1646
Кількість персоналу в закладах загальної середньої освіти, осіб	378	374

Дошкільна освіта. На території громади функціонує 2 заклади дошкільної освіти та 6 дошкільних підрозділів, у яких виховуються 248 дітей. Сновський ЗДО та Кучинівський ЗДО – працюють очно.

В змішаному форматі працює 4 дошкільні підрозділи, 2 дошкільні підрозділи перебувають на простоті через близьке розташування до російського кордону.

Відсоток охоплення дітей віком від 3-х до 6-ти років становить – 83%, у тому числі, у сільській місцевості – 79 %.

Завантаженість закладів дошкільної освіти становить – 50 дітей на 100 місць.

Освітній процес у закладах дошкільної освіти забезпечують 44 педагогічні працівники.

У 2 закладах дошкільної освіти створено 2 інклюзивні групи, в яких виховується 2 дітей з особливими освітніми потребами. Введено 2 посади асистентів вихователя.

Всі заклади дошкільної освіти та дошкільні підрозділи підключені до мережі Інтернет.

Загальна середня освіта. У 2025-2026 навчальному році функціонує 11 закладів загальної середньої освіти (вісім ліцеїв, дві гімназії, одна початкова школа) з контингентом 1646 осіб.

Середня наповнюваність класів та класів-комплектів становить 14 чол., у т.ч. у сільській місцевості – 8.

Освітній процес у закладах загальної середньої освіти здійснюють 232 педагогічні працівники (всього персоналу 374 особи).

У 8 закладах освіти відкрито 19 інклюзивних класів, в яких навчається 21 дитина з особливими освітніми потребами. Введено 19 посад асистента вчителя.

У закладах освіти навчається 94 дитини з числа внутрішньо переміщених осіб.

Три заклади освіти мають статус опорних, а саме Сновський ліцей № 1, Сновський ліцей № 3 та Петрівський ліцей.

На базі Сновського ліцею № 1 створено осередок викладання предмету «Захист України».

До мережі Інтернет підключено 100% закладів загальної середньої освіти.

За результатами III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів команда учнів МТГ посіла у 2024-2025 н.р. 5

загальнокомандне місце.

1401 учень закладів освіти Сновської МТГ, що навчаються за змішаною формою охоплені безкоштовним гарячим харчуванням (тип харчування – сніданок).

Для 192 учнів, які проживають за межею пішохідної доступності забезпечено підвезення до місць навчання та додому. Підвезення здійснюється із 19 населених пунктів за 9 затвердженими маршрутами.

Із 11 закладів загальної середньої освіти вісім закладів мають власне укриття, 2 заклади освіти користуються укриттями інших суб'єктів господарювання, в одному закладі укриття відсутнє.

На території Сновського ліцею № 1 триває «Нове будівництво споруди подвійного призначення із властивостями протирадіаційного укриття на території Сновського ліцею № 1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вул.Просвіти, будинок 35».

Позашкільна освіта. Громаді належать такі заклади позашкільля:

- Сновський центр позашкільної освіти (525 учнів);
- Сновська дитячо-юнацька спортивна школа (ДЮСШ, 240 вихованець).

У Сновській дитячо-юнацькій спортивній школі функціонує 5 відділень: легка атлетика, настільний теніс, футбол, кікбоксинг, спортивна гімнастика.

Навчально-тренувальний процес здійснюють 10 тренерів-викладачів.

З початку 2025 року вихованці школи брали участь у 31 змаганні різного рівня (міських, обласних, всеукраїнських). Переможцями та призерами обласних змагань стали 306 учнів, всеукраїнських – 31учень.

5 вихованців школи входять до складу збірних команд України, ще 11 вихованців, продовжують навчання в спортивних закладах м. Чернігова.

У Сновському центрі позашкільної освіти функціонує 35 гуртків.

Освітній процес у закладі організовано за 6 основними напрямками позашкільної освіти: науково-технічний, художньо-естетичний, військово-патріотичний, еколого-натуралістичний, соціально-реабілітаційний, гуманітарний.

Відповідно до угод про співпрацю гуртки ЦПО працюють на базі Сновського ліцею №2 (гурток «Народознавство» - 2 групи), Сновського ліцею №3 (гурток «Джура»), Кучинівського ліцею (гуртки «Юний еколог», «Умілі руки»). Усього 5 гуртків, 68 вихованців.

До занять у гуртках залучені діти соціально вразливих категорій: діти учасників АТО, учасників бойових дій - 47; діти загиблих та зниклих безвісти захисників – 5; діти з числа внутрішньо переміщених осіб - 12; сироти, позбавлені батьківського піклування – 8; діти з багатодітних родин – 34; діти з неповних сімей – 11; діти з інвалідністю та особливими освітніми потребами – 17; діти, що мають статус дитини, постраждалої від збройних конфліктів та воєнних дій - 183.

У 2025/2026 н.р. освітній процес забезпечують 19 педагогів

Гуртківці демонструють високу результативність під час участі в творчих конкурсах та виставках. Загальна кількість нагород за минулий навчальний рік – 271 од, з них: 31 – обласні, 159 – всеукраїнські, 81 – міжнародні.

Існує також Сновський дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Дружба». Втім через небезпеку обстрілів прикордоння рашистами він не працює.

Фахова освіта представлена Сновським вищим професійним училищем лісового господарства. Це сучасний заклад професійно-технічної освіти, подібних – лише чотири в Україні. Спеціалізація училища – підготовка робітників високого рівня кваліфікації з технологічно складних, наукоємних професій та спеціальностей або робітників, діяльність яких пов'язана зі складною організацією праці, як правило, з числа випускників загальноосвітніх шкіл. ВПУ може здійснювати перепідготовку та підвищення кваліфікації працюючих робітників і незайнятого населення, допрофесійну підготовку учнів загальноосвітніх навчальних закладів, впроваджувати діяльність щодо розвитку здібностей молоді та поглиблення знань з окремих навчальних предметів професійного спрямування. Заклад готує спеціалістів наступних професій: штукатур, лицювальник-плиточник, маляр, кухар, кондитер, озеленювач, лісник, егер, верстатник деревообробних верстатів, столяр, тракторист с/г виробництва, лісник, харчові технології, лісове господарство.

Загальна кількість студентів – понад 587 осіб, з них 41% – з інших територіальних громад.

Культура і туризм

На території громади – добре розвинута мережа бібліотек та сільських будинків культури і клубів.

23 клубні установи, в т.ч: Сновський Будинок культури (м.Сновськ), 8 – сільських будинків культури та 14 сільських клубів.

Сновська публічна бібліотека та 15 її структурних підрозділів (з них 2 знаходяться в місті, 14 – в сільській місцевості)

Мистецька школа «Сновська музична школа імені Н.Г. Рахліна»

Сновський історичний музей.

Клубні установи. Попри несприятливі умови діяльності в клубних закладах громади працює 139 творчих та любительських формувань, з яких 5 колективів носять звання “народний”, 2 – дитячий “зразковий”.

До формувань залучено понад тисячу п'ятсот учасників, з них близько 800 – діти та молодь.

З початку року клубними установами проведено близько тисячі триста різноманітних заходів. Заклади культури працювали в режимі неповного навантаження, з обмеженнями щодо проведення масових заходів, кількості відвідувачів, дотриманням безпеки під час повітряних тривог і т. д.. З дотриманням заходів безпеки та урахування обмежень проведено заходи до Дня Єдності та Дня Соборності України, Дня захисту дітей, Дня Пам'яті Небесної Сотні, Дня Конституції України, Дня Прапору та Дня незалежності України, Дня

Захисника та Захисниць України, заходи до Великодня, Дня пам'яті захисників України та інші.

У Сновському БК активно працює любительське об'єднання «Майстри Сновщини». Протягом звітного періоду проведено 27 тематичних майстер – класів для різновікових груп дітей та молоді, в тому числі виїзні.

На базі Сновського будинку культури діє багатофункціональний вільний молодіжний простір (САМ), створено Безпечний дитячий простір для проведення психосоціальних активностей та рекреаційної діяльності «КОЛО ПІДТРИМКИ» - організовано 21 арт терапевтичний захід.

Учасники аматорських колективів клубних установ взяли участь у 7 Міжнародних та 6 Всеукраїнських конкурсах, де здобули 22 дипломи переможців (I – II ступеня) та 2 Гран – Прі.

Дитячий зразковий танцювальний колектив «Ягідки» на запрошення асоціації Liouba Lorr'Ukraine у липні виступав у Франції з творчими програмами, у серпні у Міжнародному фестивалі хореографії в Італії.

Вихованці дитячих зразкових колективів «Ягідки» та «Світлячок» у липні брали участь у XXXIX Міжнародному фольклорному фестивалі у Любляні (Польща).

Сновська публічна бібліотека. В умовах воєнного стану бібліотеки лишаються загальнодоступним, безкоштовним громадським простором підтримки.

Навіть у кризових умовах бібліотека продовжує працювати й виконувати свою важливу функцію – забезпечення користувачів необхідною літературою.

Сновська ПБ налічує 16 бібліотек: центральна, дитяча та 14 сільських бібліотек-філіалів, в яких працює 27 осіб, що обслуговують більше 6 тис. жителів громади, протягом 9 міс. 2025 року було видано більше 90 тис. документів.

При Сновській публічній бібліотеці діє 14 клубів та об'єднань за інтересами. З них для дітей – 8, для жінок – 5, для молоді – 1. Лялькових театрів -1, гуртків дитячої творчості – 4. Діють дитячі дозвіллево-інформаційні простори у 9 філіалах.

На початку 2025 року Сновська публічна бібліотека отримала подарунок у вигляді книг, збір яких організувала на своїй сторінці у мережі Facebook Анна Єкименко-Поліщук. Завдяки цьому збору фонд книгозбірні поповнився на 96 примірників нових цікавих сучасних книг українською мовою для дорослих та дітей, розвиваючі ігри, пазли та розмальовки.

Наступний подарунок у цьому році отримали від Катерини Браницької, яка оголосила збір саме для Сновської ПБ. Книги надсилали з Луцька, Львова, Чернівців, Дніпра, Одеси, Києва та області. Загальною кількістю 227 примірників. Літературна платформа «Фронтера» разом з партнерами БФ «Ангар» та бренд одягу «Шипелик» надіслали близько 300-х книг Сновській публічній бібліотеці.

У звітному періоді проводилися наступні заходи: виставки, тематичні полиці, уроки мужності, години пам'яті, години цікавої інформації, народознавчі заходи, приурочені знаменним і пам'ятним датам.

До Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту у Сновській публічній бібліотеці відбулася презентація нового краєзнавчого видання Валентини Москаленко «Грані життя євреїв Сновщини» до виходу у світ якого долучилася і Сновська публічна бібліотека, у вересні - пройшла презентація нового краєзнавчого видання Ніни Павлівни Мокросноп «Носівка. Село над Снов'ю XVII – XX століття», у Кучинівському філіалі відбулася зустріч з землячкою, поеткою, учасницею літературного конкурсу ім. Л.Тереховича (2023р.) Пекур Тетяною.

На базі Кучинівського філіалу працює простір для дітей «Пункт незламності та розвитку в. с. Кучинівка», діють два простори розвитку: EVENT ROOM»БДЖІЛКА» (бібліотека – філія для дітей) та Бібліо НАВ «WOMENS TIME» в відділі обслуговування користувачів Сновської ПБ.

Сновська публічна бібліотека виборола перше місце в обласному етапі та стала лауреатом Всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року».

В Сновській ПБ діяли 8 власних програм, спрямованих на патріотичне, екологічне, естетичне виховання.

Послуги зі спеціалізованого мистецького навчання надає **Мистецька школа «Сновська музична школа імені Н.Г. Рахліна»**, в якій сьогодні навчається 166 учнів на 15 спеціалізаціях. Навчання здійснювалося за змішаною та дистанційною формами, відповідно до безпекової ситуації.

Викладачі активно використовували цифрові платформи (Zoom, Google Meet, Viber, YouTube) для проведення занять.

Попри обмеження, протягом 9 міс. 2025 року учні та викладачі брали активну участь в обласних, Всеукраїнських та Міжнародних онлайн-конкурсах, серед яких:

- Всеукраїнські конкурси – 10 лауреатів;
- Міжнародні конкурси – 33 лауреатів;
- Обласних заходах - 41 лауреат;

Четверо здобувачів освіти відвідали музичний табір в Латвії (м.Рига), де взяли участь у майстер-класах та заключному Гала-концерті в Ризькій музичній школі ім. П.Юр'яна.

Проведено 9 звітних концерти відділів, 15 звітних концертів по класам викладачів, 8 тематичних загальношкільних заходів, 23 Онлайн виступи. 12 Онлайн-презентацій.

У 2025 році працівники **Сновського історичного музею** продовжили реекспозицію музейних виставкових залів, особливий акцент зроблено на події сьогодення. Музей поповнився експонатами, що стосуються великомасштабного вторгнення росії в Україну. Крім того, з метою збереження музейних фондів проводяться роботи з пакування та консервування експонатів. З початку року екскурсійним обслуговуванням охоплено понад півтори тисячі осіб – проведено 103 екскурсії.

У Сновському історичному музеї продовжується реалізація проєкту «Створення простору для ідей та розвитку в музеї Сновська та допомога 210 жертвам нацизму у Чернігівській області, Північна Україна», що реалізується Сновським історичним музеєм та ГО «Добро тут» спільно з проєктом в рамках

кластеру «Діяльність для підтримки потерпілих від нацизму» за підтримки Фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (EVZ), проведено 35 заходів.

За 9 місяців 2025 року до спеціальних рахунків, залучено 330,155 тис. грн.

Надійшло благодійної допомоги від різних фондів на суму 67,05 тис. грн.

Поточних ремонтів закладів культури виконано на суму 96,106 тис. грн.

Фізична культура, спорт

Спортивна інфраструктура Сновської громади налічує 42 спортивні споруди різних типів. З них: 1 стадіон «Колос», футбольних полів – 17, майданчиків з тренажерним обладнанням – 8, ігрових спортмайданчиків зі штучним покриттям – 3 (збудовані в 2017–2019 рр.), майданчиків для гри в мініфутбол та інших спортмайданчиків – 13. Майже всі площинні споруди в сільській місцевості потребують капітального ремонту.

На міському пляжі обладнані місця для гри у волейбол та міні-футбол, розташований майданчик з нестандартним гімнастичним обладнанням та силовими тренажерами.

Збірна команда Сновської МТГ взяла участь у обласних змаганнях ГО ВФСТ «Колос», зайнявши на цих змаганнях I місце. Як переможці обласних змагань, наші спортсмени захищали честь Чернігівської області на Всеукраїнських змаганнях в м. Берегове у липні 2025 року.

В громаді активно діють:

Дитяча юнацька спортивна школа (ДЮСШ). Функціонує 5 відділень: легка атлетика, настільний теніс, футбол, кікбоксинг, гімнастика спортивна.

Навчально-тренувальний процес здійснюють 10 тренерів-викладачів.

З початку 2025 року вихованці школи брали участь у 31 змаганні різного рівня (міських, обласних, всеукраїнських). Переможцями та призерами обласних змагань стали 306 учнів, всеукраїнських – 31учень.

5 вихованців школи входять до складу збірних команд України, ще 11 вихованців, продовжують навчання в спортивних закладах м. Чернігова.

- ГО СК «Витязь» з вільної боротьби (с.Сновськ, 38 вихованців). Наявність чемпіонів та призерів України та області стало звичним явищем. Ярослава Воробей виборол ІІ місце на Всесвітній Гімназеаді та ІІ місце на Чемпіонаті Європи.

- ГО “Здорова Сновщина” з боксу (с.Рогізки, близько 30 вихованців). Вихованці беруть активну участь у районних змаганнях. У своїх вагових категоріях займають призові місця.

Інформаційний простір

Сновська міська рада свою діяльність проводить відкрито і прозоро. Протягом звітного року постійно проводилося висвітлення діяльності міської ради:

- на офіційному вебсайт Сновської міської ради <https://snovmr.gov.ua/> ;
- на сторінці у мережі Facebook: «Сновська міська рада Чернігівська область» <https://www.facebook.com/snovskrada> ;
- у телеграм-каналі Сновської міської ради <https://t.me/snovskrada> ;
- на канал Сновської міської ради на YouTube <http://surl.li/wlhsng> (578

підписників);

- на шпальтах друкованого періодичного видання районної газети “Промінь”, видавець - ТОВ «Промінь-Медіа». (Газета видається з 1917 року, тираж - 850 примірників).

Розвиток громадянського суспільства

На офіційному веб-сайті міської ради протягом 9 міс. 2025 року було розміщено 585 публікації у рубриці «Новини», з них близько 490 публікацій - власна інформація підготовлена працівниками відділу. У рубриці «Інформація ДПС, ПФУ, ЦЗ та інших державних служб» за звітний рік оприлюднено 136 інформацій за поданням від різних служб та організацій Чернігівської області, Міністерств тощо. Окрім цього, було розміщено 140 оголошень, 63 привітань з професійними та державними святами. Наповнювались рубрики - «Ветеранам» та «Герої не вмирають!», готувалися та розміщувалися відповіді у рубриці «Запитання до влади».

Протягом року на сайті введено нові рубрики: «Цивільний захист» та «Запобігання корупції».

На офіційній сторінці Фейсбук міської ради (5,8 тис. підписників, з них 73,1% жінки і 26,9% - чоловіки) протягом звітного періоду було розміщено близько 1350 різних дописів, з них понад 850 власних новин, вітань, оголошень, а решта інформацій - за поданням різних служб та організацій.

У зв'язку зі зламом Телеграмканалу Сновської міської ради у квітні 2025 року, було створено новий Телеграмканал для оперативного інформування населення про події в громаді та Україні. Станом на 1 жовтня набрано вже 1,8 тис. підписників.

Відповідно до норм чинного законодавства протягом року проводилася відеозйомка сесійних засідань та засідань постійних депутатських комісій, які оприлюднювалася для вільного доступу в мережі Інтернет на Ютуб-каналі і офіційному сайті Сновської міської ради. Всього за 9 місяців було розміщено 49 відео, в т.ч.: 8 відео пленарних засідань сесій, 32 відео засідань комісій. Окрім цього, було відзнято і розміщено на Ютуб-каналі та поширено в соцмережах звіт міського голови за 2025 рік, відеоролики про благодійників та гуманітарну допомогу, про 9-ту річницю створення громади, гуманітарну допомогу, роботу мед закладів, Дія.Центру тощо.

Для взаємодії органів влади та громадянського суспільства в Сновській міській раді запроваджені такі механізми участі:

Публічний звіт міського голови

У зв'язку з повномасштабним вторгненням захід не проводиться. Звіт розміщується на сайті, офіційній сторінці у мережі Facebook, телеграм - каналі Сновської міської ради.

Електронні петиції

За 9 місяців 2025 року створено 2 петиції. Під час голосування на платформі Підписів серед жителів громади вони не набрали.

Місцеві ініціативи

Рішенням 9 сесії восьмого скликання № 6-9/УІІ від 12 серпня 2021 року

затверджено Положення про місцеві ініціативи у Сновській міській територіальній громаді. У 2025 році жителі громади ними не скористалися.

Електронні консультації на платформі електронної демократії E-DEM

За звітний період Сновською міською радою було проведено Е-консультацій:

- 2 консультації «Про перейменування вулиць» (1805 переглядів, 115 коментарів),

- 3 обговорення нормативно-правового акту «Про припинення юридичної особи шляхом ліквідації» (1551 перегляд, 35 коментарів)

Опитування думки мешканців

Періодично в громаді проходить опитування. У звітному періоді проводили опитування через телеграмканал, щодо того, якими каналами комунікації користуються жителі громади, де проживають читачі телеграмканалу міської ради.

Дорадчі органи

Активно працює Молодіжна рада при міському голові «Сновська активна молодь», функціонує Молодіжний простір, діє Комісія з розгляду питань щодо надання допомоги для вирішення житлових питань окремим категоріям ВПО, що проживали на тимчасово окупованій території при Сновській міській раді.

Органи самогоровнізації населення

26 листопада 2021 року у міській раді прийнята і діє Програма підтримки органів самоорганізації населення. У 2025 році також виділялися кошти з місцевого бюджету трьом старостинським округам, у яких зареєстровані комітети самоорганізації населення, на благоустрій старостатів:

- сільському комітету «Добробут» (Кучинівський старостинський округ)
- старостинському комітету «Мрія» (Тихоновичський старостинський округ)
- старостинському комітету «Успіх» (Хотуницький старостинський округ).

На території громади активно діють любительське об'єднання "Майстри Сновщини", об'єднання людей похилого віку "Від серця до серця", організація ветеранів Сновської міської територіальної громади, громадські організації "Лампа", "Патріоти Сновщини", «Українське покоління», «Разом для Сновщини», волонтерські об'єднання "З нами тепло", «Кульбабки», «Хвостики-Сновськ», групи по селах по плетінню маскувальних сіток та спільному формуванню товарних партій продукції для ЗСУ.

Проблемні питання, внутрішні та зовнішні ризики і загрози, які можуть впливати на хід реалізації Програми

На розвиток економіки та соціальної сфери впливають проблемні питання, головними серед яких залишаються:

стійке зменшення населення громади за показниками природного приросту та міграції, мала його щільність;

брак трудових ресурсів робітничих професій через мобілізацію чоловіків та виїзд за кордон, водночас – брак робочих місць у цілому;

зменшення обсягів традиційного виробництва, зокрема, у лісовій галузі, а також падіння туристичних послуг за російсько-української війни;

незадовільний стан доріг між населеними пунктами громади (крім Р83);

брак укриттів – як у закладах освіти, так і загальних;

недостатньо ефективна співпраця між владою та мешканцями громади, відчувається потреба у глибшому діалозі та взаємній довірі для досягнення спільного добробуту;

брак централізованого водопостачання, майже повна відсутність водовідведення у сільській місцевості, а очисні споруди у Сновську в аварійному стані;

робота з термосанації будинків бюджетної сфери лише розпочалася, енергоменеджмент у громаді не запроваджено;

брак містобудівної документації та просторового розвитку;

захаращеність водних об'єктів громади (річки, озера, ставки, колодязі);

лише м. Сновськ та три ближніх села охоплені централізованим збором ТПВ, а наявне сміттєзвалище в аварійному стані;

періодичні загорання родовищ торфу, що спричиняє лісові пожежі, погіршення якості повітря.

Існують також як внутрішні, так і зовнішні ризики і загрози, які можуть впливати на хід реалізації Програми, зокрема:

північ громади – латентна лінія фронту (кордон – 42,9 км) із рф (знищення низки сіл, замінування, забруднення довкілля, постійний стрес населення);

затягування російсько-української війни на невизначений термін – скерування переважної більшості державних ресурсів на оборону країни;

прагнення держави до централізації фінансів, що призводить до зменшення ресурсів громади;

невпевненість бізнесу розвинутих країн у безпеці капіталовкладень в Україні;

значні коливання цін на енергоносії через низку воєнних конфліктів у світі з тенденцією до їх підвищення;

реалізація низки реформ у країні, що є значними соціальними подразниками (освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення тощо);

тяжіння великих міст та країн ЄС як привабливих ринків праці для мешканців громади;

політичний вплив на розподіл державної підтримки місцевому самоврядуванню;

світова тенденція до змін клімату, що вимагає суттєвих змін у веденні сільського господарства.

На вирішення цих та інших проблем спрямовані основні завдання Програми.

II. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2026 році

Метою Програми є створення сприятливих безпекових та соціально-економічних умов для життя населення і повернення громадян до регіону завдяки подоланню наслідків збройної агресії російської федерації, відбудові і розвитку інфраструктури, відновленню економічної активності, співпраці з міжнародними організаціями та партнерами, а також підтримки та ефективного використання потенціалу Сновської громади.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких пріоритетних напрямів:

1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу.
2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка.
3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами.
4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада.

Заходи економічного і соціального розвитку у 2026 році

№	Зміст заходу	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу			
1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності			
1	Покращити умови надання середньої освіти з врахуванням вимог інклюзії	Навчальні заклади, управління освіти, молоді та спорту Сновської міської ради	- Приміщення їдалень Сновських ліцеїв № 1 та № 3 капітально відремонтовані. - 100% обладнання з приготування їжі нове та працює. - Рівень задоволеності учнів станом харчування становить не менше 80% - Проведені енергозберігаючі заходи в Сновській початковій школі та Сновському ліцею №2 - В приміщенні школи дотримуються санітарні норми щодо теплового режиму (+21° C), а зниження споживання теплової енергії становить до 40% - забезпечено безпечний підвіз учнів та вчителів до місця навчання
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини			
1	Побудувати систему включення до громадського життя громади ВПО, мешканців старшого віку, ветеранів, а також осіб із інвалідністю	Відділ культури і туризму Сновської міської ради, старостати, ГО «ЛАМПА»	- Приміщення у закладах культури 8 старостатів (Петрівський, Смяцький, Хотуницький, Сновський, Тихоновцький, Тур'янський, Рогізківський, Кучинівський) відремонтовані для публічних просторів стійкості та згуртування громади - Необхідне обладнання та меблі для публічних 8 просторів стійкості та згуртування громади придбані та встановлені - Штатні працівники 8 закладів культури громади навчені та готові до виконання нових функцій у публічних просторах стійкості та згуртування громади
3	Впровадити навчання з протидії інформаційним війнам	Управління освіти, молоді та спорту Сновської міської ради, Молодіжна рада	- 100% вчителів суспільних дисциплін пройшли профільне підвищення кваліфікації з питань медіа грамотності - Розроблено та запроваджено щонайменше одну освітню програму з медіаграмотності - У 100% ліцеїв та гімназій громади запроваджено освітній курс із медіа грамотності (на правах факультативу)
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації			
1	Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину	Сновська міська рада, КНП «Сновська ЦРЛ», КНП «Сновський ЦМД»	- Облаштовано та передано в користування одну службову квартиру лікарям - До громади залучено не менше одного лікаря - Придбано, встановлено та працює нове медичне обладнання - Медичний персонал пройшов навчання для роботи з новим обладнанням - Облаштовано та оснащено одне приміщення для ветеранського центру Сновської громади - Здійснено добір та навчено персонал ветеранського центру
2	Сприяти відновленню ментального здоров'я мешканців та мешканок	Відділ культури і туризму Сновської міської ради, КУ	- Для послуг із психосоціальної підтримки та розвитку культури піклування підготовлено нові показці

Заходи економічного і соціального розвитку у 2026 році

№	Зміст заходу	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		Територіальний центр надання соціальних послуг, сектор соціального захисту населення, громадські організації (за згодою), ГО «ЛАМПА»	- Здійснено набір кваліфікованих працівників, які необхідні для роботи з покращення ментального здоров'я мешканців та мешканок
3	Сприяти формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я, просуванню здорового способу життя	Сновська міська рада, КНП "Сновський ЦПМД" Сновської міської ради, підрядні організації, міжнародні донори	Пройшли цитологічні обстеження «Раннє виявлення онкології – збереження життя» 300 жінок віком від 25-50 років, що проживають на території Сновської ТГ. - 100% задіяного медичного персоналу підвищили свою кваліфікацію - Охоплено просвітницькими заходами щодо профілактики та раннього виявлення цукрового діабету «ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ – час діяти» 100 % дітей у навчальних закладах громади - Охоплено контролем рівню глюкози 100% пацієнтів з ЦД
1.4. Краща організація управління з використанням цифровізації			
1	Запровадити електронні системи збору та візуалізації інформації	Відділ «Центр надання адмінпослуг» Сновської міської ради	- Один програмний комплекс придбано та встановлено на 15 робочих місцях із необхідними технічними характеристиками - 24 діловода (штатних працівників старостату) пройшли спеціалізоване навчання та можуть вести електронний погосподарський облік. - База даних погосподарського обліку з 56 населених пунктів громади зібрана та занесена до програмного комплексу - Протягом року не менше 75% мешканців та мешканок громади поінформовані про нові засади, обсяг та спосіб ведення електронного погосподарського обліку
2	Забезпечити цифровізацію та мобільність надання адміністративних послуг	Відділ «Центр надання адмінпослуг» Сновської міської ради КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» Сновської міської ради	- Одна одиниця спеціального автотранспорту для надання адміністративних послуг придбана та працює - Придбано, встановлено та працює один комплект спеціального обладнання для надання адміністративних послуг віддалено - Не менше шести співробітників ЦНАПу пройшли навчання та опанували навички, які їм необхідні для віддаленого надання адміністративних послуг - Більше 300 мешканців та мешканок Сновської громади, що скористалися послугою «Соціальне таксі» протягом року - 2 штатних працівника, які пройшли навчання та можуть надавати послугу «соціальне таксі»
3	Вивчити кращі практики організації управління територією в країнах ЄС	Сновська міська рада	- Наявність реєстрації Сновської міської ради на сайті програми Interreg Europe - Факт участі Сновської міської ради в консультації чи тематичній сесії програми Interreg Europe - Наявність звернення Сновської міської ради щодо можливості приєднання до одного з снуючих до консорціумів партнерів органів місцевого самоврядування країн ЄС

Заходи економічного і соціального розвитку у 2026 році

№	Зміст заходу	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2. Сійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка			
2.1 Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників			
1	Модернізація ринкової площі в Сновській МТГ Чернігівської області	Сновська міська рада	- До 40 представників малого та середнього бізнесу громади отримають доступ до комфортного місця торгівлі; 20 народних умільців отримають доступ до комфортного місця торгівлі; - Якісні: * створено умови для самозайнятості населення через покращення умов для торгівлі; * створено умови для розширення внутрішнього споживчого ринку, збільшення попиту на місцеву продукцію. * створено комфортні умови для торгівлі та відпочинку як місцевих мешканців, так і відвідувачів
2	Підтримка підприємництва	Відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради	- Відшкодування частини витрат підприємцям, які здійснюють виїзне торгівельне обслуговування віддалених та малонаселених пунктів - Інформування суб'єктів підприємництва щодо можливостей залучення грантових коштів на розвиток підприємництва
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади			
1	Розробити документи містобудівного, просторового планування громади, землевпорядної документації	Відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту Сновської міської ради	- Проведена підготовча робота до розробки Комплексного плану, погодженого з зацікавленими особами
2	Провести нормативно-грошову оцінку земель громади, які її потребують	Відділ земельних відносин та агропромислового розвитку Сновської міської ради	- Нова технічна документація з нормативної грошової оцінки земель виготовлена для населених пунктів Сновської громади згідно першочергової потреби - 100% суб'єктів господарської діяльності, що діють на теренах Сновської громади, поінформовані про її результати
3	Розробити та поширити інвестиційні пропозиції громади	Відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради	- Наявність інвестиційних пропозицій громади та системи забезпечення їх актуалізації

3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами

3.1. Покращення стану доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених пунктів громади

1	Ремонтувати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфраструктуру	Відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту Сновської міської ради	- Відремонтовані найбільш проблемні ділянки доріг та вулиць протяжністю 3 км - Встановлені нові чи відремонтовані старі зупинки для транспорту – не менше 5 одиниць
2	Реконструювати очисні споруди	Відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту Сновської міської ради	- У результаті реконструкції своєчасність та безперебійність подання стоків на очисні споруди забезпечено на 100%

3.2. Ефективна організація надання послуг управління ТПВ

1	Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та розвивати систему централізованого збору, вивозу й сортування ТПВ	Сновська міська рада, КП «Сновська ЖЕД», старостати	- 100% виявлених стихійних сміттєзвалищ ліквідовано - Щонайменше 60 % домогосподарств Сновської громади уклали договори про вивезення ТПВ - Облаштовано не менше 8 майданчиків для збирання ТПВ - Маршрут вивезення ТПВ охоплює 3 старостинські округи громади та її адміністративний центр
---	---	---	--

4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада

4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді

1	Створити сучасні укриття, оборонні споруди, інші об'єкти для захисту мешканців	Сновська міська рада, ГО «ЛАМПА», міжнародні партнери	- Сновський ліцей №1 забезпечений захисними спорудами на 100% - Покращена система оповіщення
---	--	---	---

4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії

2	Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії	Сновської міська рада, КНП «Сновської районна центральна лікарня»	- Одна працююча сонячна електростанція на даху Сновської лікарні - Одна працююча акумуляторна підстанція. - 100% працівників, що забезпечують функціонування системи, навчені
3	Здійснити термосанацію приміщень установ бюджетної сфери комунальної власності	Сновська міська рада, комунальні установи Сновської міської ради	- Не менше 40% приміщень установ комунальної власності Сновської громади утеплені - Зменшення викидів CO ₂ – не менше, ніж на 5% - Рівень задоволеності змінами, що відбулися становить серед місцевих мешканців та мешканок не менше 75%

4.3. Адаптація до змін клімату та відновлення водних об'єктів			
1	Відновити антропогенно змінені екосистеми	Сновська міська рада, КП «Сновська ЖЕД», старостати, громадськість	- Протяжність відновлених антропогенно змінених прибережних територій – не менше 500 м - Кількість залучених осіб до реалізації проекту – не менше 10
2	Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами	Сновська міська рада	- Підготовлено та поширено 250 одиниць інформаційної продукції стосовно застосування методу компостування, що поширені серед населення громади - Придбано 3 компостери для закладів освіти - Щокварталу поінформовано через засоби ЗМІ про методики компостування органічних відходів, її користі для мешканців та мешканок
3	Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну	Сновська міська рада, старостати	- Оновлено 5 міні-паркових зон у населених пунктах громади - Залучено 50 жителів до облаштування міні-паркових зон

III. Джерела фінансування Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік

Фінансування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку громади, у тому числі через регіональні та місцеві цільові програми, здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей відповідних місцевих бюджетів, а також виділених фінансових ресурсів державного бюджету, приватних інвестицій, кредитних ресурсів, допомоги міжнародних організацій та інших джерел незаборонених чинним законодавством України.

Начальник відділу економічного
розвитку та інвестицій

Світлана МАТЧАНА

Додаток 1
до Програми економічного і соціального
розвитку Сновської міської територіальної
громади на 2026 рік

**Основні показники економічного і соціального розвитку
Сновської міської територіальної громади на 2026 рік**

Назва показника	един. виміру	2024 рік (факт)	2025 рік (очік.)	2026 рік прогноз		2026 рік до 2025 року, %	
				базовий	оптимісти чний*	базовий	оптиміст ич ний*
Чисельність зареєстрованого населення на кінець року	осіб	20596	20264	19955	19981	98,5	98,6
Щільність населення	осіб/кв.к м	16,3	15,8	15,6	15,6	х	х
Кількість ВПО загалом, в т.ч.:	осіб	1359	1401	1414	х	101	х
ВПО з інших частин громади	осіб	939	958	971	х	101,4	х
ВПО з інших територіальних громад, регіонів України	осіб	420	443	443	х	100	х
з них осіб до 18 років	осіб	256	293	274	х	93,5	х
Народжені	осіб	75	58	69	77	119	132,8
Померлі	осіб	394	357	361	356	99,5	96,4
Природний приріст	осіб	-319	-299	-292	-279	х	х
Середня заробітна плата	грн.	16653	19123	21800	22183	114	116
Кількість зайнятого населення	осіб	4662	4514	4527	4600	100,3	101,9
Загальна кількість юридичних осіб	од.	251	254	256	259	101	102
Загальна кількість фізичних осіб - підприємців	осіб	683	664	670	674	100,9	101,5
Середня забезпеченість населення:							
лікарняними ліжками у розрахунку на 10 тис. жителів (стаціонар)	ліжок	52,4	53,3	54,1	54,1	101,5	101,5
медицини послугами, наданими амбулаторно- поліклінічним закладом, у розрахунку на 1 мешканця	відвідува нь, за рік	5,3	5,2	4,9	5,1	94,2	98,1
лікарями усіх спеціальностей на 10 тис. населення на кінець року	осіб	19,4	23,2	23,6	25	101,7	107,8
Частка населення, що отримує медичну допомогу у сімейних лікарів від загальної кількості населення	%	79,6	80,6	82,7	84,1	х	х
Кількість закладів дошкільної освіти/дошкільних підрозділів	одиниць	2/7	2/6	2/5	2/5	100/83	100/83
Кількість дітей в дошкільних закладах (підрозділах)	осіб	310	248	235	235	95	95
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів	одиниць	12	11	9	9	82	82

Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах	осіб	1735	164 6	1547	1547	94	94
Кількість закладів позашкільної освіти	одиниць	3	3	3	х	100	х
Кількість дітей, охоплених позашкільною освітою	осіб	950	934	955	975	102,3	104,4
Кількість музеїв (філіалів)	одиниць	1	1	1	1	100	100
Кількість відвідувань за рік	осіб	2800	3000	3000	5000	100	166,7
Кількість підприємств роздрібно́ї торгівлі	одиниць	212	215	218	221	101,4	102,8
Загальний обсяг торгової площі в торговельних закладах	кв.м.	10893,17	11067,0 7	11220,46	11374	101,4	102,8
Кількість закладів громадського харчування	одиниць	13	14	14	15	100	107,1
в них посадочних місць	одиниць	637	657	657	680	100	103,5
Кількість готелів	одиниць	1	1	1	1	100	100
Річна заповнюваність	осіб	320	207	210	250	101,5	120,8
Обсяг реалізованої промислової продукції	млн. грн	179,7	200,3	201,9	206,6	100,8	103,0
Протяжність мереж водопостачання	км	24	24	24	х	100	х
Протяжність мереж водовідведення	км	10	10	10	х	100	х
Споживання питної води, всього,	тис. м.куб	122,7	137,6	137,6	137,6	100	100
у тому числі:							
- населення	тис. м.куб	110,2	124	124	х	100	х
- підприємства	тис. м.куб	12,5	13,6	13,6	х	100	х
Обсяг поточної каналізаційної системи	м.ку б	46,4	32,5	32,5	х	100	х
Протяжність мереж каналізування	км	10	10	10	х	100	х
Протяжність мереж тепlopостачання, км	км	2	2	2	х	100	х
Опалення, всього, у тому числі:	Гкал	4377,84	3952,89	3952,89	х	100	х
- населення	Гкал	1483,73	1306,02	1306,02	1306,02	100	100
- підприємства	Гкал	2894,11	2646,87	2646,87	2646,87	100	100
Загальна протяжність мережі газопостачання	км	258,301	258,301	258,301	258,301	100	100
Споживання електроенергії	тис.кВт	22251,7	23265,6	23265,6	23265,6	100	100
Кількість квартир та будинків газифікованих природнім газом	од	5200	5200	5200	5200	100	100
Кількість домогосподарств, які мають договір на вивезення ТПВ	од	2965	2965	2965	3000	100	101,2
Частка домогосподарств, що забезпечено послугою з вивезення ТПВ	%	35,7	36,6	36,7	37,1	х	х

* - за умови скорішого припинення чи скасування воєнного стану

Начальник відділу
економічного розвитку та інвестицій

Світлана МАТЧАНА

Додаток 2
до Програми економічного і
соціального розвитку Сновської
міської територіальної громади на
2026 рік

**Перелік програм місцевого розвитку, які передбачається
фінансувати в 2026 році**

№з/п	Назва програми місцевого розвитку*	Період реалізації програми місцевого розвитку	Відповідальний за виконання / Виконавці, (в разі визначення)
1.	Програма попередження дитячої безпритульності та бездоглядності, розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, на 2022-2026 роки «Діти Сновщини»	2022-2026	Служба у справах дітей управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
2.	Програма розвитку фізичної культури та спорту по Сновській територіальній громаді на 2024 - 2027 роки	2024-2027	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
3.	Програма з оздоровлення та відпочинку дітей Сновської міської територіальної громади на 2024 – 2026 роки	2024-2026	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
4.	Програма підтримки молодіжної політики на території Сновської міської територіальної громади на 2024 - 2026 роки	2024-2026	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
5.	Програма «Шкільний громадський бюджет в Сновській міській територіальній громаді на 2025-2027 роки»	2025-2027	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
6.	Програма роботи з кривдниками на 2024-2026 роки	2024-2026	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
7.	Програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі Сновської МТГ на період до 2028 року	2024-2028	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
8.	Програма національно-патріотичного виховання на 2023-2026 роки.	2023-2026	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
9.	Програма «Шкільний автобус» на 2022-2026 роки	2022-2026	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради

10.	Програма «Обдарованість Сновщини» на 2022-2026 роки.	2022-2026	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
11.	Програма антикорупційних заходів у Сновській міській раді	Безстрокова	Відділ юридичної роботи та взаємодії з правоохоронними органами Сновської міської ради
12.	Програма підтримки органів самоорганізації населення Сновської міської територіальної громади на 2025-2026 роки	2025-2026	Відділ юридичної роботи та взаємодії з правоохоронними органами Сновської міської ради, старостати
13.	Програма підтримки Корюківського районного сектору № 4 філії Державної установи «Центр пробації» в Чернігівській області на 2025-2026 роки	2025-2026	Відділ юридичної роботи та взаємодії з правоохоронними органами Сновської міської ради, старостати
14.	Комплексна програма профілактики правопорушень на 2025-2027 роки	2025-2027	Відділ юридичної роботи та взаємодії з правоохоронними органами Сновської міської ради, відділення поліції
15.	Програма підтримки індивідуального житлового будівництва та розвитку особистого селянського господарства «Власний дім» Сновської міської ради на 2021-2027 роки	2021-2027	Відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради
16.	Програма розвитку малого і середнього підприємництва Сновської міської територіальної громади на 2021-2027 роки	2021-2027	Відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради
17.	Програма місцевого економічного розвитку Сновської міської територіальної громади Чернігівській області на 2025-2027 роки	2025-2027	Відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради
18.	Програма «Нагородження відзнаками Сновської міської ради» на 2022-2026 роки	2022-2026	Секретар Сновської міської ради
19.	Програма поховання померлих безрідних та невідомих громадян Сновської територіальної громади на 2022-2026 роки	2022-2026	Заступник міського голови Сновської міської ради
20.	Програма матеріально-технічної та фінансової підтримки базової підготовки мешканців Сновської міської територіальної громади до національного спротиву на 2025-2026 роки	2025-2026	Сектор з питань праці та надзвичайних ситуацій Сновської міської ради
21.	Цільова соціальна програма розвитку цивільного захисту Сновської міської територіальної громади на 2023-2027 роки	2023-2027	Сектор з питань праці та надзвичайних ситуацій Сновської міської ради
22.	Комплексна програма розвитку та підтримки КНП «Сновський центр первинної медичної допомоги» Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області на 2025-2029 роки	2025-2029	КНП «Сновський ЦПМД»

23.	Програма інформатизації та цифрових трансформацій Сновської міської територіальної громади на 2024-2026 роки	2024-2026	Відділ організаційної роботи, інформаційного забезпечення та зв'язків з громадськістю Сновської міської ради
24.	Програма використання та охорони земель Сновської міської ради на 2022-2026 роки	2022-2026	Відділ земельних відносин та агропромислового розвитку Сновської міської ради
25.	Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024-2028	2024-2028	Відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту Сновської міської ради, КП «Сновська ЖЕД»
26.	Програма фінансування пільг на оплату послуг за пільговий проїзд залізничним транспортом окремих категорій громадян на 2026 рік	2026	Відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту Сновської міської ради
27.	Програма охорони навколишнього природного середовища на території Сновської міської ради на 2025-2026 роки	2025-2026	Відділ благоустрою та господарського забезпечення Сновської міської ради
28.	Програма підтримки народжуваності у Сновській міській територіальній громаді на 2024-2026 роки	2024-2026	Сектор соціального захисту населення Сновської міської ради
29.	Програма надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, на 2025-2026 роки	2025-2026	Сектор соціального захисту населення Сновської міської ради
30.	Програми надання матеріальної допомоги хворим з хронічною нирковою недостатністю, які отримують програмний гемодіаліз в лікувально-профілактичних закладах Чернігівської області, на 2025-2026 роки	2025-2026	Сектор соціального захисту населення Сновської міської ради
31.	Програма відзначення державних та професійних свят, ювілейних дат, заохочення за заслуги перед громадою, забезпечення проведення культурно - масових заходів, здійснення представницьких та інших заходів Сновською міською радою на 2021 – 2026 роки	2021-2026	Відділ культури і туризму Сновської міської ради
32.	Програма щодо підтримки учнів Сновської дитячої музичної школи ім. Н.Г. Рахліна на 2022- 2026 роки	2022-2026	Відділ культури і туризму Сновської міської ради
33.	Програма охорони та збереження об'єктів культурної спадщини, розташованих на території Сновської міської ради, на 2025-2029 роки	2025-2029	Відділ культури і туризму Сновської міської ради

34.	Програма організації суспільно корисних робіт для порушників, на яких судом накладено адміністративне стягнення у вигляді виконання суспільно корисних робіт, у Сновській міській раді на 2026-2028 роки	2026-2028	Відділ благоустрою та господарського забезпечення Сновської міської ради
35.	Комплексної Програма підтримки сім'ї, забезпечення гендерної рівності та протидії торгівлі людьми на 2026 - 2029 роки	2026-2029	Сектор сім'ї, молоді та спорту Управління освіти сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
36.	Програма безоплатного поховання та вшанування пам'яті загиблих (померлих) військовослужбовців на 2026-2027 роки	2026-2027	Відділ організаційної, інформаційної роботи та зв'язків з громадськістю Сновської міської ради
37.	Програма юридичного обслуговування Сновської міської ради на 2026-2027 роки	2026-2027	Відділ юридичної роботи та взаємодії з правоохоронними органами Сновської міської ради
38.	Програма запобігання бездомного утримання та розмноження бродячих тварин на території Сновської міської ради на 2026-2028 роки	2026-2028	Відділ благоустрою та господарського забезпечення Сновської міської ради
39.	Програма «Дитяче харчування» на 2026-2028 р.р.	2026-2028	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради
40.	Програма підтримки та розвитку вторинної медичної допомоги у Сновській громаді на період 2026 -2028 роки	2026-2028	Комунальне некомерційне підприємство «Сновська центральна районна лікарня»
41.	Програма забезпечення пожежної безпеки на території Сновської міської територіальної громади на 2026-2030 роки	2026-2030	Сновська міська рада
42.	Програма з благоустрою Сновської міської ради на 2026 рік	2026	Відділ благоустрою та господарського забезпечення міської ради Сновської міської ради
43.	Програма місцевих стимулів для лікарів на 2026-2028 роки	2026-2028	Сновська міська рада (секретар міської ради Н.Авдієвська)
44.	Програма управління майном комунальної власності Сновської міської територіальної громади на 2026-2028 роки	2026-2028	Відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту Сновської міської ради
45.	Програма поповнення бібліотечних фондів Сновської публічної бібліотеки Сновської міської територіальної громади на 2026- 2029 роки	2026-2029	Відділ культури і туризму Сновської міської ради

46.	Цільова довгострокова Програма «Мистецька освіта Сновщини» на 2026-2030 роки	2026-2030	Відділ культури і туризму Сновської міської ради
47.	Програма видалення аварійних та небезпечних дерев на території Сновської міської територіальної громади на 2026-2028 роки	2026-2028	Сновська міська рада
48.	Програма надання одноразової матеріальної допомоги жителям Сновської міської територіальної громади на 2026-2027 роки	2026-2027	Виконавчий апарат Сновської міської ради
49.	Програма покращення матеріально-технічного забезпечення мобілізаційної та оборонної роботи на 2026 рік	2026	Сновська міська рада
50.	Програма організації та проведення громадських робіт на 2026 рік	2026	Відділ кадрової та архівної роботи Сновської міської ради
51.	Програма сприяння виконанню повноважень депутатами Сновської міської ради на 2026-2028 роки	2026-2028	Сновська міська рада (секретар міської ради Н.Авдієвська)

Начальник відділу економічного
розвитку та інвестицій

Світлана МАТЧАНА

Додаток 3
до Програми економічного і соціального розвитку
Сновської міської територіальної громади на 2026 рік

**Перелік інвестиційних проєктів, які планується
реалізувати у 2026 році**

№з/п	Назва інвестиційного проєкту	Термін реалізації	Передбачено всього, тис. грн.	У тому числі, тис. грн.*		
				кошти державного бюджету	кошти місцевих бюджетів	інші джерела
1	«Реконструкція їдальні Сновського ліцею №3 за адресою: вул.Шкільна, 6, м.Сновськ, Чернігівської області» (Коригування)	2018-2026	7897,243			7897,243
2	Капітальний ремонт корпусу №1 Сновської початкової школи Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: вул.Гастелло 2, м.Сновськ Корюківського району Чернігівської області	2026	12493,656		898,000	11595,656
3	Реконструкція очисних споруд в місті Сновськ Чернігівської області	2026	15000,000	13500,000	1500,000	
4	Нове будівництво споруди подвійного призначення із властивостями протирадіаційного укриття на території Сновського ліцею №1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вул. Просвіти, будинок 35 (на 300 осіб)	2025-2026	43500,000	39150,000	4350,000	
5	Капітальний ремонт харчоблоку (їдальні) Сновського ліцею №1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вулиця Просвіти, будинок 35	2026	11954,703	10754,703	1200,000	

6	Придбання спецтехніки	2026	4000,000		4000,000	
7	Придбання медичного обладнання	2026	2000,000		2000,000	
8	Придбання шкільного автобусу	2026	4000,000	3600,000	400,000	
9	Капітальний ремонт фасаду (із впровадженням заходів щодо енергозбереження та енергоефективності) будівлі Сновського ліцею № 2 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: м.Сновськ, вул. Незалежності, 21	2026	6172,366	4872,366	1300,000	
10	Придбання соціального таксі.	2026	1300,000			1300,000

Сума коштів, передбачених на реалізацію проектів, може бути змінена відповідно до наявного фінансування у 2026 році

Начальник відділу економічного
розвитку та інвестицій

Світлана МАТЧАНА

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
Програми економічного і соціального розвитку
Сновської міської територіальної громади на 2026 рік**

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНО-ГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛА-НУВАННЯ	8
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ПРОГРАМУ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК НЕ БУДЕ ЗАТВЕР-ДЖЕНО	12
3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ ПІД ЧАС ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ.....	37
4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, В ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДО-РОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХО-РОННИМ СТАТУСОМ.....	45
5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СО-ЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРО-МАДИ НА 2026 РІК, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗО-БОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІ-ЧНУ ОЦІНКУ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2025 РІК	50
6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ; В ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕР-ГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ В РЕЗУЛЬ-ТАТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК.....	59

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ Й ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК.....	67
8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, В ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ	72
9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	74
10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	81
11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	84

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

МТГ – міська територіальна громада

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ТПВ – тверді побутові відходи

ПЗФ – природно-заповідний фонд

SWOT-аналіз - аналіз сильних, слабких сторін, а також сприятливих можливостей і загроз

ПрАТ – приватне акціонерне товариство

АТ – акціонерне товариство

БЗМЗ – ботанічні заказники місцевого значення

ГЗМЗ – гідрологічні заказники місцевого значення

ЗУМЗ – заповідні урочища місцевого значення

ГЗЗЗ – гідрологічні заказники загальнодержавного значення

ГППрЗЗ - гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення

ОВД – оцінка впливу на довкілля

ДДП – документ державного планування

СЕО – стратегічна екологічна оцінка

ЗУ – закон України

ПЕРЕДМОВА

Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 були проголошені глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року. Для забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства й держави, досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини та громадянина Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722 регламентовано підтримку досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки вітчизняного розвитку.

Органи державної влади України поширили міжнародні та розробили національні підзаконні нормативно-правові та адміністративні акти, зокрема: «Операційний план заходів із реалізації у 2024–2026 рр. Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035р.» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 483-р).

Діючі документи стосуються окремих напрямів – відходів, зрошення та дренажу, управління лісами, водними ресурсами, а саме: «Національний план управління відходами до 2033 року» (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р), «Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р), «План заходів із реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 р.» що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р.; «Водна стратегія України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022–2024 роках» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134), «Державна стратегія управління лісами України до 2035 року» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р), рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель опустелюванням, що створена згідно постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2020 № 20, зокрема, стосовно схвалення представлених НАН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками «Відновлення зрошення і поліпшення екологомеліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ». Відповідні завдання та заходи щодо НРДЗ також зазначені у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про виклики і загрози безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації».

Згідно нормативним вимогами планувальні та проєктні рішення мають супроводжуватися оцінками екологічних наслідків їх реалізації. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» такій оцінці підлягає Програма економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік (далі – Програма).

Програма економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік зорієнтована на розвиток згуртованої та приязної до довкілля, комфортної та безпечної громади з розвинутою сферою сервісу та відпочинку.

Програма економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік відповідає засадам державної політики України з захисту довкілля, визначеним Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» та розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 №1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року». Програму також узгоджено з пріоритетами та цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ [№ 940 від 13.08.2024](#) та [№ 272 від 07.03.2025](#)) та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням двадцять першої сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28.10.2020 № 43-25/VII та рішення двадцять .

Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354 стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО) – це процедура визначення, опису та оцінювання можливих негативних наслідків виконання та реалізації документів державного планування (далі – ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби – транскордонних консультацій), врахування у документі державного планування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня захисту навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, сприяння інтеграції екологічних міркувань і підготовку документів державного планування з метою досягнення сталого розвитку. Це системний та комплексний ін-

струмент оцінки, що підтримує та інформує про процес прийняття управлінських рішень суб'єктами діяльності, які можуть мати можливі екологічні наслідки.

СЕО здійснюється на засадах законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, достовірності та повноти інформації у проєкті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

При підготовці Звіту про СЕО Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік було враховано пропозиції департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської обласної державної адміністрації (лист від 11.11.2025 № 06-11/2688) та Управління охорони здоров'я Чернігівської обласної державної адміністрації (лист від 11.11.2025 № 01-07/5501) зокрема щодо врахування того, що реалізація заходів, щодо яких розробляється СЕО, повинна відбуватись з дотриманням чинних нормативних документів і стосуватися Сновської громади, має зазначати зв'язок з Стратегією сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегією розвитку Сновської міської територіальної громади на період до 2027 року.

Крім того, Звіт про СЕО проєкту Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік містить опис впливу реалізації Програми на здоров'я населення громади. При підготовці Звіту про СЕО Програми було проаналізовано ризики виникнення соціальних конфліктів унаслідок реалізації Програми. За результатами аналізу констатовано відсутність підстав для виникнення у громаді соціальних конфліктів, адже процес розробки Програми відбувався публічно та прозоро. Тож Програма – документ, що враховує спільні інтереси та бачення розвитку громади, та зорієнтовані на забезпечення покращення рівня життя усіх її мешканців та мешканок.

Звіт про СЕО Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік розроблено з врахуванням Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296.

Під час проведення СЕО Програми було оприлюднено заяву про визначення обсягів СЕО на офіційному веб-сайті Сновської міської ради за посиланням <https://snovmr.gov.ua/pro-vyznachennya-obsyagu-strategichnoyi-ekologichnoyi-otsinky-programy-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvytku-snovskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady-na-2026-rik/>.

Крім того, заява про визначення обсягів СЕО була розміщена на інформаційних стендах адміністративної будівлі Сновської міської ради, Центральної публічної бібліотеки, 15 старостатів.

Зауваження та пропозиції від громадськості під час громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки не надходили.

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Програма економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік (далі – Програма) визначає сукупність взаємоузгоджених завдань та заходів, які визначають пріоритетні напрями економічного й соціального розвитку, підвищення стандартів життя населення територіальної громади, забезпечення якості й загальної доступності публічних послуг, підтримка суб'єктів малого й середнього підприємництва, продовження робіт з відновлення та розвитку інфраструктурних об'єктів, розвиток громадянського суспільства, підвищення якості надання послуг і забезпечення рівного доступу населення до освіти, охорони здоров'я, культури й спорту, соціальна підтримка й реалізація державних гарантій громадян, які потребують особливої уваги й підтримки, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та створення позитивного іміджу території Сновської міської територіальної громади.

Головною метою Програми є створення сприятливих безпечових та соціально-економічних умов для життя населення і повернення громадян до громади завдяки подоланню наслідків збройної агресії російської федерації, відбудові і розвитку інфраструктури, відновленню економічної активності, співпраці з міжнародними організаціями та партнерами, а також підтримки та ефективного використання потенціалу Сновської громади.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких пріоритетних напрямів:

1. Соціальна сфера та людський капітал

- 1.1: Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності
- 1.2: Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини
- 1.3: Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації
- 1.4: Краще організація управління з використанням цифровізації

2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка

- 2.1: Підтримка підприємництва, фермерства, інших малих товаровиробників
- 2.2: Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади

3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами

- 3.1: Кращий стан доріг та вулиць та супутньої інфраструктури

4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада

- 4.1: Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді

4.2: Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії

4.3: Адаптація до змін клімату та відновлення водних об'єктів

Нормативно-правовою основою Програми є: закони України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні»; постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету» (із змінами).

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми базується на положеннях програмних документів, які діють на державному й регіональному рівнях, а саме:

- Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 рр., затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 із змінами, План заходів на 2025-2027 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2025 року № 1047-р.
- Стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 р., затверджена рішенням двадцять другої сесії обласної ради восьмого скликання 14 березня 2025 року № 3-22/VIII. План заходів з реалізації Стратегії сталого розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації на 2025-2027 роки.
- Стратегія розвитку Сновської міської територіальної громади на період до 2027 року та План заходів з її реалізації на 2024-2027 роки, затверджені рішенням 40 сесії Сновської міської ради від 28 лютого 2025 року № 1-40/VIII.

Стратегічними цілями державної екологічної політики України, відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначено:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Аналіз відповідності пріоритетних напрямків Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (далі – стратегічні цілі державної екологічної політики), наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Аналіз відповідностей пріоритетів Програми розвитку Сновської громади на 2026 рік стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Пріоритетні напрямки Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік			
	Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу	Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка	Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами	Безпечна, адаптована до змін клімату громада
1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	++	+	+	+
2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	0	+	0	+
3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	++	+	++	+
4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	+	+	+
5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	0	+	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

++ – пріоритети Програми узгоджені зі стратегічними цілями державної екологічної політики;

+ – пріоритети Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

0 – пріоритети Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики нейтральні по відношенню одні до одних;

– – пріоритети Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики не узгоджуються, але можуть бути узгоджені; в межах наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та стратегічних цілей державної екологічної політики;

— – пріоритети Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово суперечать одні одним; необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення пріоритетів Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади.

Аналіз відповідності пріоритетів Програми економічного і соціального розвитку Сновської громади на 2026 рік Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року

Таблиця 1.2. Порівняння пріоритетів Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2026 рік та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року

Стратегічні цілі Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року	1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу	2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка	3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами	4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада
1. Чернігівщина – безпечний регіон	+	+	+	++
2. Комплексна відбудова інфраструктури	+	+	++	+
3. Відновлення бізнесу і розбудова нової економіки регіону	+	++	+	+
4. Збереження і розвиток людського потенціалу	++	+	+	+
5. Розвиток ефективного багаторівневого врядування з врахуванням процедур та кращих практик ЄС	++	+	+	+

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

Сновська міська територіальна громада розташована в північній частині Чернігівської області – межує з країною агресором (42 км), а відстань до кордону з білоруссю (гомельська область) становить 20 км. Відстань автошляхом до Чернігова – 72 км, до Києва – 210 км.

Межує з Корюківською, Меньською, Городнянською та Березнянською територіальними громадами Чернігівської області та климівським районом брянської області рф. Протяжність прикордонної смуги – 42,9 км.

У громаді розташований стратегічний північний залізничний транспортний вузол країни, на лінії Ромни – Бахмач – Гомель (білорусь). Це проміжна залізнична станція 2-го класу Конотопської дирекції Південно-Західної залізниці. Втім через російську агресію раніше пріоритетний північний напрямок із виходом на країни Балтії, нині закритий.

Рисунок 2.1. Сновська громада на карті Чернігівської області

Площа громади – 1282 км². З них 32,9% – ліси (422,1 км²), що вдвічі перевищує загальноукраїнських показник, 690,7 км² – сільгоспугіддя (53,8%), у т. ч. 407,6 км² орних земель. Це 4% площі Чернігівської області.

Населення – 20323 осіб (половина – міське), кількість населених пунктів – 57, з них – одне місто та 56 сіл, що об'єднані в 15 старостинських округів. В 15 селах мешканців зовсім немає. Населення вимушене було виїхати (евакуюватися) через постійні обстріли рашистів. У 11-ти селах кількість мешканців менше 10. Щільність населення менша, ніж у малонаселеному Корюківському районі та в півтора рази менша, ніж у середньому по Чернігівській області.

Рис. 2.2. Картосхема території Сновської міської територіальної громади

Через громаду з півночі протікає річка Снов, яка є найбільшою притокою Десни; річка є унікальною природною принадою громади, як і 27 заповідних територій, у тому числі 2 національного значення, і 65 озер.

На території громади є потенційно небезпечні об’єкти у вигляді автозаправних та газозаправних станцій.

В громаді веде системні спостереження за станом довкілля метеостанція Сновськ.

В центрі міста Сновськ встановлена станція моніторингу повітря.

Стан атмосферного повітря

Як засвідчують дані державної статистики територія Сновської громади належить до відносно благополучних в сенсі рівня його забруднення. Після значного збільшення рівня забруднення на початку двохтисячних років далі в громаді спостерігалось зменшення цього показника. На жаль, зміни в підходах до розрахунків статистики не дають можливості простежити наступні змін в 2021–2024 рр. Але очевидно, що показники по громаді кращі, ніж по області в цілому¹.

Що це дійсно так підтверджують інші дані – щодо щільності викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення.

Таблиця 2.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин до атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення, тон

Терито- рія/роки	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Чернігівська область	20164	37538	47388	33909	27434	20888	22973	15033	14908	14543
Корюківський район							1,315	1,093	1,763	0,994
Щорсь- кий/Сновський район/ Сновсь- ка МТГ	119	310	277	70	164	66	Да- них не- має	Даних немає	Даних немає	Даних немає

**Таблиця 2.2. Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забру-
днення (тон на км кв.)**

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Чернігівська область	0,6	1,2	1,5	1,1	0,9	0,7	0,72	0,47	0,47	0,45
Сновський рай- он/Сновська МТГ	0,118	0,2	0,2	0,1	0,164	0,066	Даних немає	Даних немає	Даних немає	Даних немає

¹ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік

Таблиця 2.3. Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю до атмосферного повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами забруднюючих речовин у 2020 р., тон

	Обсяги викидів забруднюючих речовин, всього	У тому числі						Крім того викиди діоксиду вуглецю, тис. т
		Діоксиду сірки	Оксидів азоту	Оксиду вуглецю	Метану	Неметанових летких органічних сполук	Сажі	
Чернігівська область	20888	1978	2315	2013	7941	1378	59	1366,00
Сновський район/ Сновська МТГ	66	2	4	6	23	21	0	2,1

Основні забруднювачі атмосферного повітря в громаді: сільськогосподарські підприємства, автомобільний транспорт, приватні садиби. До цього додався вплив російсько-української війни у вигляді забруднення повітря продуктами горіння, детонування авіабомб, ракет.

Однією з основних причин забруднення атмосферного повітря є: застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують підприємства, і які не в змозі забезпечити дотримання встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Проте, на даний час, основним забруднювачем залишається автотранспорт. У відпрацьованих газах автомобільних двигунів налічується біля 100 різних компонентів, більшість з яких токсичні.

Найбільше обсягів викидів забруднюючих речовин на території Сновської МТГ припадає на території вздовж автомобільної дороги державного значення Р-83 на ділянці Городня-Сновськ-Березне. А також, значне забруднення атмосферного повітря відбувається в центральній частині м. Сновськ, оскільки на даній території спостерігається найбільше скупчення автомобілів і найбільш інтенсивний рух транспорту.

Великий обсяг викидів від автотранспорту пояснюється, насамперед, збільшенням кількості приватного автотранспорту, експлуатацією технічно-застарілого автомобільного парку, використанням палива низької якості, аварійним станом доріг.

Щодо впливу на якість повітря на території громади підприємств сусідніх регіонів, то можливо вважати цей вплив малоімовірним, так як їх підприємствами здійснюються незначні викиди та на шляху їх перенесення протікає р.Снов зі смугами зелених насаджень на берегах, які відіграють значну роль у поглинанні забруднюючих речовин.

Вплив природних метеорологічних чинників – температурної інверсії та туманів, вирізняється сезонністю. Приземна інверсія найчастіше спостерігається у квітні-жовтні. Вплив туманів найбільше проявляється у осінньо-зимовий період. Якщо в цей період додається спалювання рослинних решток, викорис-

тання неякісного палива для грубок, лісові пожежі, то накопичені шкідливі речовини можуть визивати погіршення здоров'я населення.

Сновська громада у межах програми EGAP, яка впроваджується Фондом Східна Європа в партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України за підтримки Швейцарії, отримала станцію для здійснення громадського моніторингу якості повітря. Пристрій, який цілодобово надає показники, що доступні онлайн, встановлено на будівлі в центрі міста. Велика частина проблем зі здоров'ям виникає через забруднення повітря пилом або небезпечними речовинами. Особливо це стосується людей, які мають схильність до алергій та захворювань органів дихання.

Встановлена станція дозволяє:

- Оперативно та зручно жителям громади отримувати інформацію щодо підвищення рівня забруднення повітря.
- Забезпечено вільний доступ до даних щодо вмісту пилу в повітрі, температури, відносної вологості, атмосферного тиску та інших показників, що є актуальним як для жителів громади, так і науковців.
- Прогноз можливих періодів підвищення рівня загрози для здоров'я населення для завчасного реагування на них.
- Завдяки зібраним та проаналізованим показникам є можливість ухвалювати необхідні екологічні рішення та виконувати сучасні енергоощадні проекти.

Дані про вміст пилу в атмосфері, температуру та вологість повітря, атмосферний тиск та інші актуальні показники доступні [за посиланням](#).

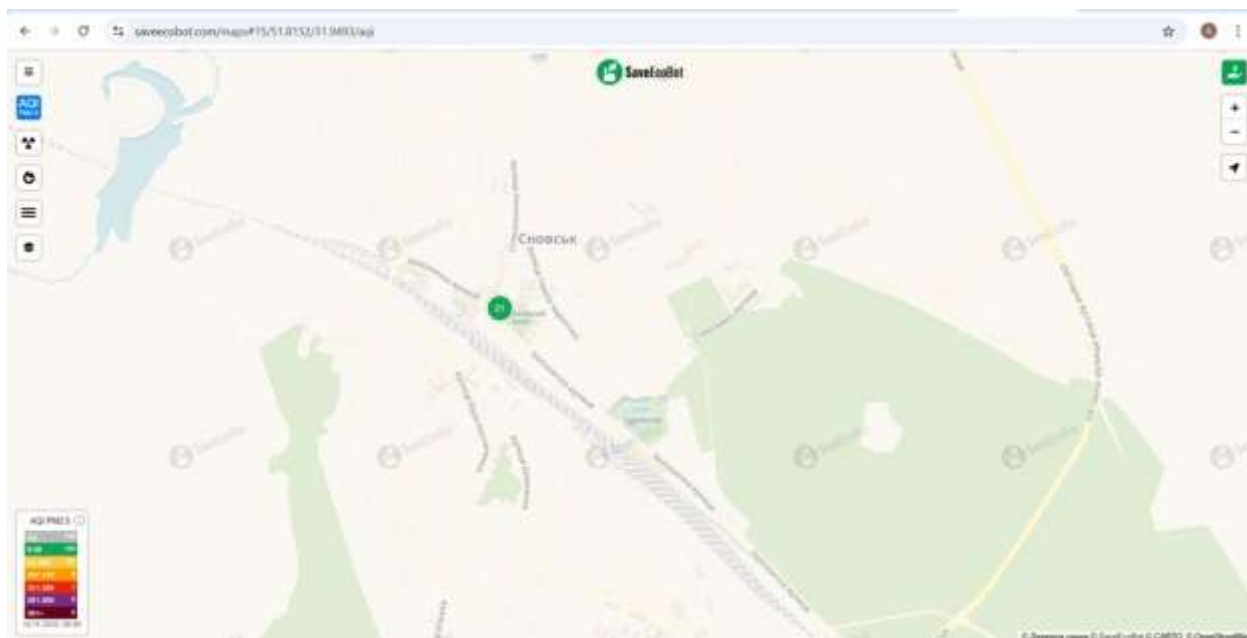

Рисунок 2.3. Дані станції моніторингу повітря станом на 14.11.2025

Радіаційний стан.

Згідно Постанови Кабінету міністрів України від 23. 07. 1991 р. № 106 та від 29.08.1994 р. № 600, територія громади не входить у перелік територій, забруднених у результаті аварії на ЧАЕС.

Метеостанція Сновськ – одна з небагатьох, яка веде спостереження за радіоактивним забрудненням природного середовища за розгорнутою програмою: вимірювання потужності експозиційної дози гамма-випромінення, відбирання проб повітряних аерозолів та атмосферних випадань.

У 2021 р. встановлено цифровий вимірювач атмосферного тиску БАР, 2023 р. – ультразвуковий вимірювач швидкості та напрямку вітру.

За даними спостережень, радіаційний стан приземного шару повітря у 2024 році був стабільним. Показники радіоактивного забруднення знаходились у межах багаторічних коливань. Узагальнені дані спостережень наведені у таблиці.

Радіоактивне забруднення приземного шару атмосфери у 2024 р.

Пункт спостереження	Концентрація у приземному шарі повітря			Щільність випадань з атмосфери		
	Сумарна бета- активність	Цезій-137	Стронцій-90	Сумарна бета- активність	Цезій-137	Стронцій-90
	мкБк/м²	мкБк/м³	мкБк/м³	Бк/м² за добу	Бк/м² за рік	Бк/м² за рік
м. Сновськ	73	0,8	0,1	1,6	7,1	1,07
м. Чернігів	-	-	-	1,6	2,4*	0,44*

* - об'єднана проба - Північно-східна зона (Чернігів, Суми, Глухів)

Екологічна ситуація. Як зазначається в Доповіді про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік з початком війни за незалежність України під час бойових дій вивільняються в атмосферу продукти хімічної реакції, що спричинені вибухами, детонацією ракет та снарядів. Водночас рашисти обстрілюють нафтобази, промислові підприємства, які використовують у своїй діяльності різні хімічні речовини. А це також десятки тисяч тон вивільнених в атмосферу шкідливих речовин. Очевидно, що це новий фактор, що суттєво впливає на стан атмосферного повітря.

Програма передбачає ремонт доріг, розвиток громадського транспорту, інформаційно-просвітницьку роботу, що сприятиме зменшенню викидів в атмосферне повітря.

Ймовірний майбутній розвиток, якщо Програма не буде затверджена

Якість атмосферного повітря визначається як один з важливих індикаторів стійкого екологічного розвитку громади. У майбутньому, зі збільшенням кількості житлової забудови й підприємств виробничо-комунального сектору без належної системи споруд і мереж тепло-, газопостачання громади, без оптимізації розміщення нових суб'єктів виробничої діяльності з урахуванням екологічних вимог рівень забруднення атмосферного повітря, швидше за все, матиме тенденцію зростання.

У випадку, якщо Програма не буде затверджена, якісні показники стану атмосферного повітря й надалі не в повній мірі відповідатимуть нормативним показникам, що призведе до зниження якості екологічних показників стану довкілля в цілому та погіршення санітарно-гігієнічних умов проживання населення.

Окрім того, якщо Програма не буде впроваджена, а основні цілі щодо покращення якості дорожнього покриття й дорожньої інфраструктури доріг місцевого й регіонального значення, не будуть реалізовані, негативний вплив транспорту на атмосферне повітря та здоров'я населення буде зростати, що в подальшому призведе до зниження рівня комфортності проживання та погіршення загального стану довкілля.

Стан водних ресурсів

Територія Сновської громади належить до Поліської гідрологічної області – це східна частина гідрологічної зони надмірної водності. Всі річки належать до рівнинного типу, для них характерне мішане живлення з переважанням снігового.

Сновська громада розташована в межах басейна Дніпра, а найбільша річка на її території – Снов (права й найбільша притока Десни), що відноситься до категорії середніх. Русло сильно звивисте. Заплава місцями заболочена. Протягом близько 20 км річкою проходить кордон України та рф. Снов використовується для водного туризму, рекреації, риболовлі, заготівлі сіна, випасу худоби та домашньої птиці.

Також на території громади багато малих річок – приток Снову. Праві: Клюс, Ірпа, Трубіж, Цята, Тетива, Холодниця, Мостище, Смяч, Крюків. Ліві: Стратива, Ракужа, Блешенка, Ревна, Хмелинка, Єлінка, Ількуча, Турчанка, Бреч, Домна, Бігач. Всього за результатами інвентаризації водних об'єктів Чернігівської області (2021 р.) на території Сновської територіальної громади протікає 19 річок та струмків, а також 16 штучних водних об'єктів (ставків).

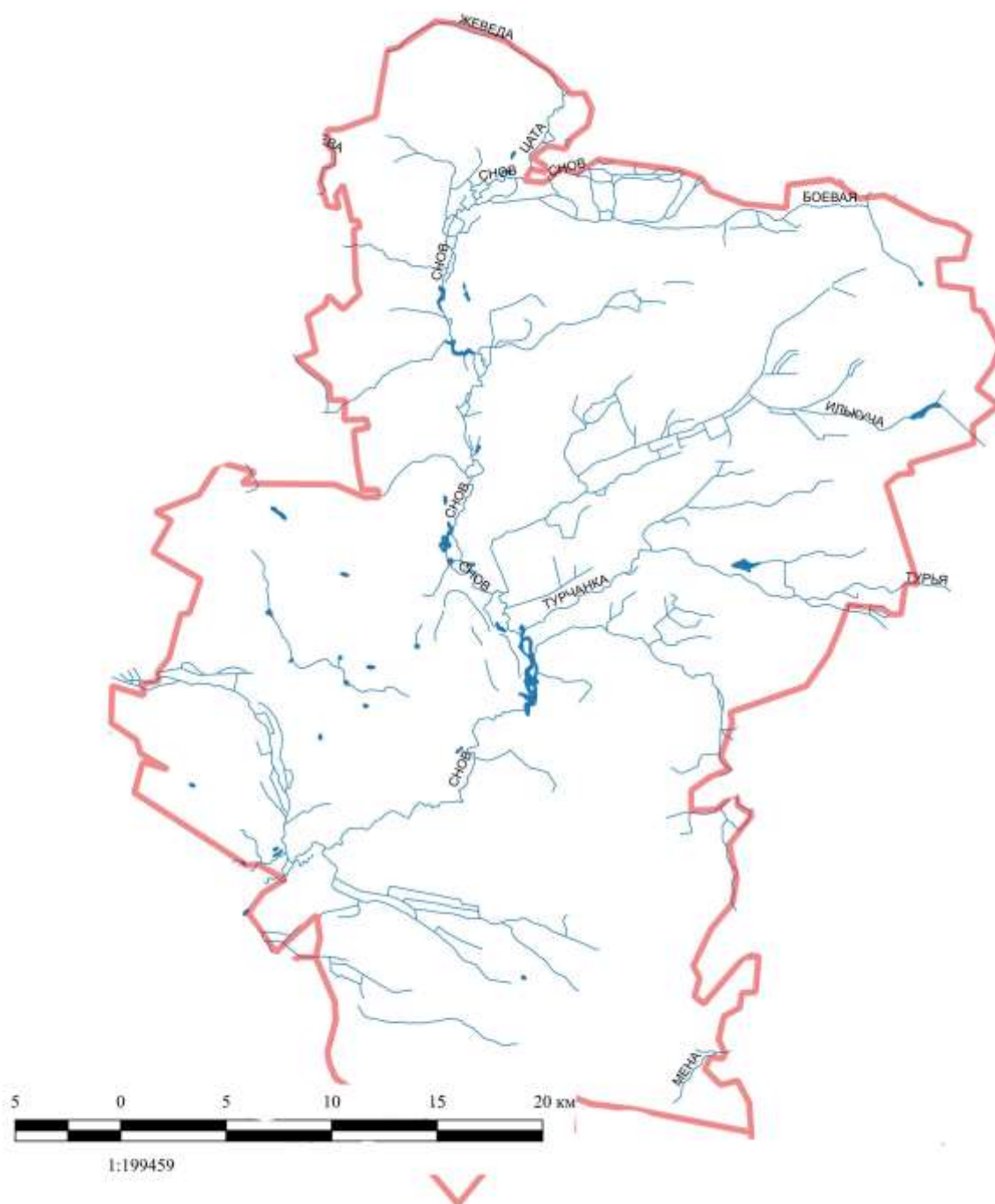

Рис. 2.5. Гідрологія території Сновської громади

Річка Снов знаходиться в незадовільному гідрологічному, гідробіологічному й санітарному стані, особливо на ділянках, де індивідуальна забудова досить щільно прилягає до русла, а також замулена, на окремих ділянках заросла високою водяною рослинністю.

Причиною незадовільного стану поверхневих вод є значне захаращення берегів і водного дзеркала річок сміттям і господарсько-побутовими відходами, а також випадки самовільного будівництва в межах прибережних захисних смуг, розміщення об'єктів господарської діяльності, житлової забудови, розорювання земельних ділянок у межах водоохоронних зон і прибережних захисних смуг.

Погіршення гідрохімічного стану р. Снов пов'язано також із значним постійним антропогенним впливом міста Сновськ. Щорічно в літній та осінній періоди внаслідок скиду великої кількості забруднених зливових вод у р. Снов, фіксується зниження розчиненого кисню до критичного рівня, що спричиняє загибель водних живих організмів. На теперішній час ефективної системи відведення дощових вод не має.

Інформація щодо проведення лабораторного контролю якості питної води та поверхневих водойм за 7 місяців 2025 року, проведеного лабораторією Сновського відділення Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ України» наведена нижче.

Централізоване водопостачання

1. Досліджено проб за мікробіологічними показниками – 55 проб, з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 12 проб, відсоток відхилень від норми – 21,8%.

2. Досліджено проб за санітарно-хімічними показниками – 56 проб, з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 12 проб, відсоток відхилень від норми – 21,4%.

Не відповідність нормам спостерігалась в сільських водопроводах Сунічного, Старих Борових, Нових Борович, Заріччя.

Децентралізоване водопостачання

1. Досліджено проб за мікробіологічними показниками – 17 проб, з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 6 проб, відсоток відхилень від норми – 35,3%.

2. Досліджено проб за санітарно-хімічними показниками – 28 проб, з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 8 проб, відсоток відхилень від норми – 28,6%.

Вода поверхневих водойм

1. Досліджено проб за мікробіологічними показниками – 2 проби, які відповідають санітарним вимогам.

2. Досліджено проб за санітарно-хімічними показниками – 1 проба, яка відповідає санітарним нормам.

За даними досліджень лабораторії Сновського відділення Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ України» води р.Снов значення загальної жорсткості протягом декількох років коливається в межах 2.0-3.9 мг екв/м³, мінералізація 470-538 мг/м³.

Дослідження якості питної води, яка надається населенню міста Сновськ ПАТ «Укрзалізниця», проводиться Вимірювальною аналітичною лабораторією філії «Центр будівельно-монтажних робіт і експлуатації будівель і споруд ВСП «Київська дирекція» АТ «Українська залізниця» 1 раз на тиждень.

Програма передбачає заходи по відновленню водних об'єктів та прибережних смуг.

Сучасний стан водопровідно-каналізаційного господарства громади

Відведення атмосферних (дощових і талих) вод у Сновській МТГ в основному здійснюється поверхневим способом (по поверхні землі, рельєфу, по тальвегам балок), які скидаються в річку Снов. Забезпечення потреб Сновської МТГ у воді питної якості здійснюється централізованою системою водопостачання. Для потреб централізованого господарсько-питного водопостачання використовують воду з підземних водоносних горизонтів.

Не вся території Сновської МТГ забезпечена централізованою системою водопостачання, тому для задоволення своїх потреб у воді деякі громадяни використовують колодязі.

Стан водозабірною басейну річки Снов та джерел питного водопостачання задовільний, за виключенням періоду пропуску повені й сильних опадів.

На якість питної води, що подається населенню, негативно впливає стан джерел водозабору, технічний стан водопровідних споруд і мереж.

Основною проблемою водопровідно-каналізаційного господарства є фізичний знос та енергоємність об'єктів.

Основними завданнями в цьому напрямку є забезпечення відповідного санітарно-технічного стану та облаштування зон санітарної охорони джерел водопостачання, забезпечення водозабірних споруд необхідним комплексом очисних споруд. Ключовим питанням постає реконструкція очисних споруд, будівництво нових та капітальний ремонт існуючих водопровідних мереж.

Ймовірний майбутній розвиток, якщо Програма не буде затверджена

Відсутність достатньо розвиненої системи збору дощових вод і локальних очисних споруд у місцях їх випуску, неповне охоплення Сновської МТГ мережами господарсько-побутової каналізації спричинятимуть і надалі негативний вплив на якість поверхневих вод.

Щоб зменшити ризики негативного впливу шкідливих речовин на здоров'я населення потрібно забезпечити постачання питної води, що відповідає санітарно-гігієнічним нормам. Комунальним підприємством здійснюються роботи з виконання плану заходів щодо розвитку, реконструкції та переоснащення мереж і споруд системи централізованого водопостачання, що дає підстави припускати достатньо високий рівень забезпечення в майбутньому якісною питною водою й відсутності ризиків для здоров'я населення, що підключене до централізованої системи водопостачання.

Стан управління відходами

Протягом останнього десятиріччя в Україні продовжується прогресуюче накопичення відходів, не є винятком і Сновська міська територіальна громада. Розрив між прогресуючим накопиченням відходів і заходами, спрямованими на

запобігання їх утворенню загрожує не тільки поглибленням екологічної кризи, а й загостренням соціальної ситуації в цілому.

Сновська МТГ у сучасних умовах зіткнулась із труднощами, які стосуються управління ТПВ, основними з яких є:

- зміна морфології ТПВ зі збільшенням частки компонентів, які не піддаються процесам біологічного розкладання;
- низька інноваційно-інвестиційна активність суб'єктів господарської діяльності у сфері управління ТПВ;
- низький рівень участі мешканців у сфері управління ТПВ, що знижує рівень роздільного збору відходів.

Утворювачами відходів на території Сновської МТГ є: населення, промислові й комунальні підприємства, установи та організації різних форм власності.

На території Сновської МТГ розміщений 36 паспортизованих сміттєзвалищ.

Збір і вивезення сміття на території громади проводиться комунальним підприємством «Сновська ЖЕД» за затвердженим графіком. Послугою з вивезення твердих побутових відходів охоплено 36,6 % домогосподарств Сновської громади. Загальна кількість домогосподарств, що уклали договори з підприємством становить 76 % від кількості міського населення.

63,4 % домогосподарств Сновської громади не мають можливості скористатися даною послугою. Це мешканці всіх сільських населених пунктів, територія яких не охоплена послугою з вивезення ТПВ з причин великої відстані від центру громади, через що зношена спецтехніка КП «Сновська ЖЕД» не в змозі туди доїхати. Вивіз сміття в сільських населених пунктах відбувається власними силами жителів або транспортом приватних підприємців на санкціоновані сміттєзвалища, які є у кожному старостаті.

Серйозною залишається проблема стихійних звалищ на території Сновської МТГ. Стихійні сміттєзвалища організовуються населенням, в основному, на околицях населених пунктів, де відсутні дороги з твердим покриттям, наявні локальні природні пониження. Локальні скупчення побутового сміття спостерігаються на високих прибережних схилах у тих місцях, де вище від рівня схилів розміщена забудова. На окремих ділянках спостерігається накопичення будівельного сміття в перемішку з ґрунтом. Негативним явищем є засмічення невеликих струмків органічними рештками (бур'янами), які залишаються після збирання врожаю, а також перегноєм, напіврідким курячим послідом.

Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки - це комплекс взаємопов'язаних та узгоджених заходів: організаційних, технологічних, технічних, екологічних, санітарно - гігієнічних, фінансово - економічних, соціальних, інформаційних, виховних, спрямованих на розв'язання проблем у сфері управління відходами в Сновській МТГ.

Ця Програма спрямована на поліпшення стану благоустрою населених пунктів, охорони навколишнього природного середовища, санітарного та епі-

деміологічного благополуччя населення, створення умов для залучення коштів бюджетів усіх рівнів, інвестиційних та кредитних ресурсів, міжнародно – технічної допомоги.

Після затвердження Регіонального плану управління відходами Чернігівської області до 2033 року Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки буде приведена у відповідність Регіональному плану та буде проведено стратегічну екологічну оцінку її.

В громаді проходять просвітницькі кампанії, кампанії по приведенню довілля до належного стану (прибирання) за участі громадських організацій та активістів.

Інформація про просвітницьку роботу щодо поводження з твердими побутовими відходами.

Зкладами освіти у 2025 році були проведені екологічні заходи з підвищення обізнаності по управлінню відходами, відповідно до пунктів 16-20 Національного плану управління відходами до 2030 року, а саме:

- екологічний захід «Поводження з побутовими відходами» (Тур'янський ліцей),
- віртуальна екскурсія «Скарб на смітнику» (Тихоновичський ліцей),
- фотоколаж «Ні! Стихійним сміттєзвалищам!» (Великощимельська гімназія),
- урок-практикум «П'ять «сходинок» поводження з відходами» (Сновський ліцей №2),
- урок з технологій у швейному коворкінгу «Лагодження одягу, виготовлення побутових дрібничок, що вийшли з ужитку» (Сновський ліцей №1),
- екологічна бесіда «Життя без сміття» (Сновська початкова школа),
- позакласний захід для учнів 9-11 класу «Сучасні технології переробки паперу і текстиля»,
- екологічна акція «Збір батарейок» (заклади освіти).

Серед просвітницьких заходів проводяться роз'яснення щодо зменшення сміття, що потрапляють на полігон, необхідність компостування органічних відходів, повторного використання речей та інше.

Планується поступове впровадження роздільного збирання сміття і передача його на переробку.

Об'єкти управління відходами на території громади плануються з урахуванням проєкту Регіонального плану управління відходами Чернігівської області до 2033 року

Ймовірний майбутній розвиток, якщо Програма не буде затверджена

Існуюча тенденція щодо загальних обсягів утворених відходів більш ймовірно не матиме різких коливань найближчим часом, але в довготривалій

перспективі матиме поступове зростання, тому впровадження ефективної системи поводження з відходами є вкрай необхідним. Накопичення обсягів відходів в довкіллі без належного їх утримання в місцях збору відходів, відсутність дієвої системи вилучення вторинних ресурсів і сучасного підприємства з переробки ТПВ, утворення стихійних звалищ створює ризики негативного впливу на здоров'я населення. Розвиток системи поводження з відходами є одним із пріоритетних завдань органів у сфері охорони навколишнього природного середовища. Упровадження Програми забезпечить досягнення екологічних стандартів у сфері поводження з відходами на місцевому рівні.

Ґрунти та земельні ресурси

На території громади нараховується 81 вид ґрунтів. Найбільш поширеними є дерново-підзолисті ґрунти та дернові, опідзолені переважно на лесових породах, є лучні та чорноземно-лучні ґрунти. Значні площі також під торфовищами низинними та торфово-болотними ґрунтами. Природна родючість цих ґрунтів відносно низька, особливо піщаних та глинисто-піщаних відмін. Для використання в сільському господарстві такі ґрунти потребують осушення та внесення добрив. Середній бал родючості земель по громаді – 35 одиниць.

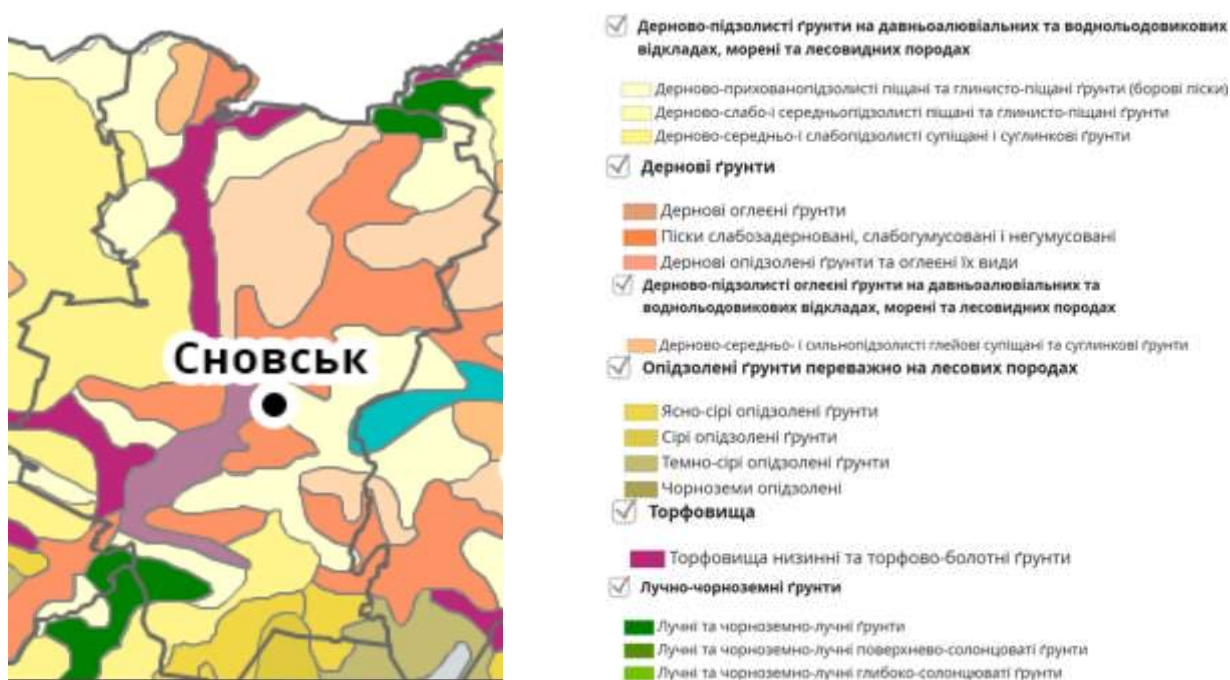

Рисунок 2.6. Структура ґрунтів на теренах Сновської громади ³

Висока мозаїчність, низька буферність ґрунтів обумовлюють низьку стійкість ґрунтового покриву до розвитку деградаційних процесів. Значної екологічної шкоди земельні ресурси зазнають через забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами та мінеральними добривами. За інформацією 2022 р. в області нараховується 7,9 тис. га деградованих, малопродуктивних та техноген-

³ <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#w24>

нозабруднених земель. Даних щодо консервації деградованих та малопродуктивних земель в Чернігівській області, й відповідно – в Сновській громаді, немає⁴. Збереження, відтворення та раціональне використання родючості ґрунтів – основна умовою забезпечення стабільного розвитку сільського господарства, розширення його виробництва.

Структура земельного фонду. Сільське та лісове господарство – основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси громади. Загальна площа земельних ресурсів громади становить 128293 га, з якої 71949 (або 56,1%) становлять землі сільськогосподарського призначення. Землі лісогосподарського призначення – 42209 (32,9%). Значний масив заболочених земель – 9921 (7,7%). Основна частина земель сільськогосподарського призначення – це рілля 31,7% від загального обсягу земель, а решта – це розлогі сіножаті та пасовища. Тобто наявне співвідношення дуже комфортне для проживання, на території Сновської громади – величезні площі для рекреації.

До переліку небезпечних процесів, найбільш розвинутих у межах Сновської МТГ, відносяться: підтоплення й продовження розвитку процесів підняття ґрунтових вод, локальне заболочення, а також ерозійні процеси. На території Сновської МТГ фіксується сезонне підтоплення окремих ділянок на весні в період інтенсивного сніготанення та протягом року внаслідок випадіння надмірної кількості атмосферних опадів. Надходження до понижених ділянок зливових і ґрунтових вод з прилеглих територій призводить до проявів процесів підтоплення, а також утворення так званих «дошових ям».

Не правильне ведення землеробства: відсутність сівозміни, розорювання схилів (поздовжнє розорювання схилів, навіть невисоких, яке спричинює змивання частинок ґрунту) провокує площинну ерозію.

На схилах крутіше 8% розвивається лінійна ерозія (ріст ярів). Ерозійна діяльність проявляється найбільш інтенсивно під час сніготанення й літніх зливових дощів. Розмитий матеріал виноситься в річку Снов. Також інтенсифікація росту ярів відбувається в весняно-літній період. В ярах і балках з'являються нові й ростуть старі промоїни. По промоїнах відбувається перенос матеріалу, який частково відкладається в днищах, частково виноситься з ярів. По тальвегах балок наявні постійні й тимчасові водотоки.

Схили крутизною більше 15% небезпечні щодо виникнення зсувних і обвальних-осипних процесів.

⁴ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік.

Всього на території громади станом на 2025 р. нараховувалося 38 власників та землекористувачів. За 9 місяців 2025 року укладено та поновлено 25 договорів оренди землі загальною площею 1142,38 га.

Через постійні обстріли прикордоння частина сільськогосподарських земель не обробляється, а саме: 4784 га в селах Ключи, Гута Студенецька, Єліне, Гірськ, Тихоновичі.

Серед питань, що потребують розв'язання:

- проведення інвентаризації земель з подальшим їх занесенням до електронної карти майбутнього геоінформаційного порталу (ГІС) громади;
- проведення нової нормативно-грошової оцінки земель (НГО) в межах населених пунктів громади – там, де цього вимагають терміни.

Об'єкти культурної спадщини. На території громади розташовані дві пам'ятки, що занесені до Реєстру пам'яток національного значення, обидві – археологічні на околицях с. Хотунічі, в сторону с. Петрівка.

В м. Сновськ у відмінному стані зберіглася історична споруда локомотивного депо. Приміщення досі використовується за своїм прямим призначенням, тобто – для ремонту залізничної техніки та, зокрема, паровозів. На території депо існує його музей, однак вхід до нього обмежений через режимність об'єкту.

В місті діє Сновський історичний музей (комунальна установа міської ради). Він має два відділи: історичний та будинок сім'ї залізничника (кін. ХІХ ст.). Останній – унікальна за станом збереження пам'ятка побуту залізничників зазначеного періоду. У музеї представлено предмети, що розповідають про перші поселення людини на території краю, народні промисли та ремесла, етнографічні особливості місцевості. Є унікальна колекція рушників Сновщини та зразки регіонального костюму. Створена нова експозиція, присвячена подіям сучасної російсько – української війни.

У селі Єліне до нападу РФ функціонував Музейно-меморіальний комплекс партизанської слави «Лісоград» як підрозділ Чернігівського обласного історичного музею ім. Василя Тарновського. Однак напад Росії та знищення села призвели до припинення його роботи.

У с. Кучинівка зберіглася хата Леоніда Тереховича, - талановитого місцевого поета – дисидента, на якій є меморіальна дошка. Однак вона не меморіалізована.

Окраса Сновщини – різьблені віконниці з наличниками та візерунками в дерев'яних будинках. Через модернізації приватних приміщень ця складова культурної спадщини тяжіє до зникнення. Зразком цікавої дерев'яної архітектури першої половини ХІХ століття є колишній клуб залізничників.

До унікального культурного надбання Сновщини належить місцева кухня, традиційний народний одяг, говірка та пісні – вони відрізняються колори-

том Полісся, а водночас – зберегли релікти доби Русі. Й через століття дійшли до сьогодення.

Матеріальні активи Сновської міської територіальної громади – основні фонди міської комунальної власності. Це економічні ресурси, до яких належать: земля, будинки, споруди, машини, дороги, матеріали, обладнання, тощо.

Щодо приміщень міської комунальної власності.

89 об'єктів знаходяться на балансі некомерційних комунальних підприємств (Сновський центр первинної медичної допомоги та Сновська центральна районна лікарня): лікувальні, адміністративні, фельдшерські пункти, гаражі, котельні, виробничі, господарські, інші приміщення).

Мережа закладів культури нараховує 21 приміщення будинків культури і сільських клубів; 10 будівель бібліотек; приміщення музею; приміщення музичної школи.

У міській комунальній власності перебуває трибуна стадіону на 940 посадочних місць.

Заклади освіти включають 2 дошкільні, 2 позашкільні та 11 загальні середні заклади.

В громаді значна кількість адміністративних приміщень: 20 адмінбудівель старостинських округів; 1 – Сновської міської ради та 1 – Центру надання адміністративних послуг.

Інші будівлі (господарські котельні, гаражі, вбиральні, тощо) налічують 145 об'єктів.

Протяжність доріг та вулиць міської комунальної власності становлять - 223,6 км.

На балансі Сновської міської ради та її юридичних осіб перебуває 97 одиниць техніки.

Ймовірний майбутній розвиток, якщо Програма не буде затверджена

Деградація земельних ресурсів обумовлена як природними факторами (екзогенними й гідро-метеорологічними), так і антропогенними (не ефективне використання містобудівного ресурсу, недостатній рівень виконання заходів з рекультивації порушених ділянок, не правильне ведення сільськогосподарського господарства тощо) факторами. Ця тенденція більш ймовірно залишиться такою і надалі в випадку, якщо не будуть прийняті належні заходи, які включені до Програми. Виконання необхідних заходів і раціональне використання земельних ресурсів є важливим фактором для сталого розвитку території Сновської МТГ.

Рослинний та тваринний світ, біорізноманіття, ландшафт

Згідно фізико-географічного районування територія Сновської громади знаходиться в межах області Чернігівського Полісся та відповідних його фізико-географічних районів. (Рис.2.4.)

За геоботанічним районуванням України територія Сновської МТГ входить до Щорсько–Семенівського району соснових зеленомохових лісів, евтрофних боліт Чернігівсько–Новгород–Сіверського (Східнополіського) округу дубово–соснових лісів Попіської підпровінції Східноєвропейської провінції в межах Європейської широколистянолісової області.

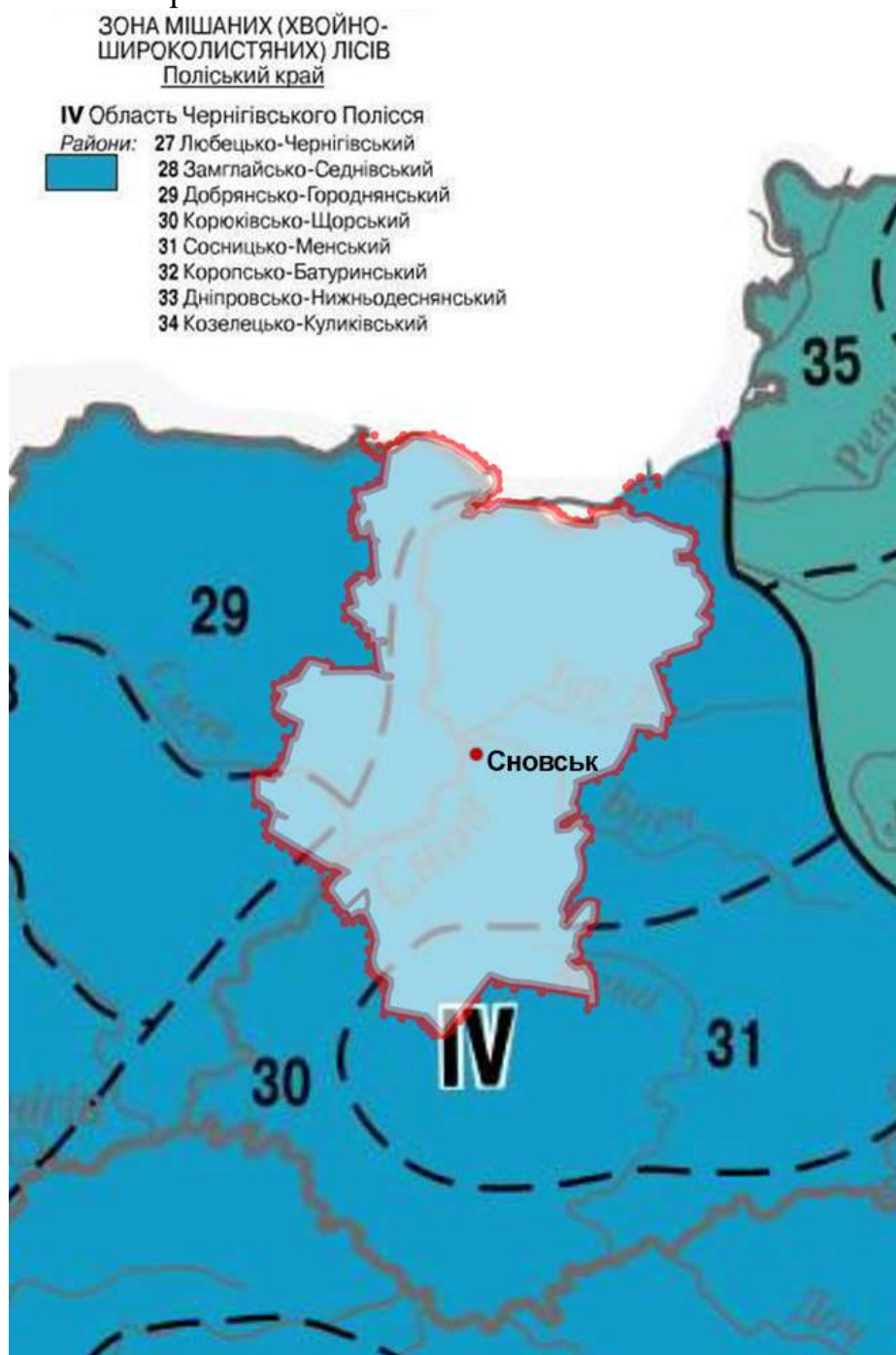

Рис. 2.7. Територія Сновської громади в системі фізико-географічного районування Чернігівської області

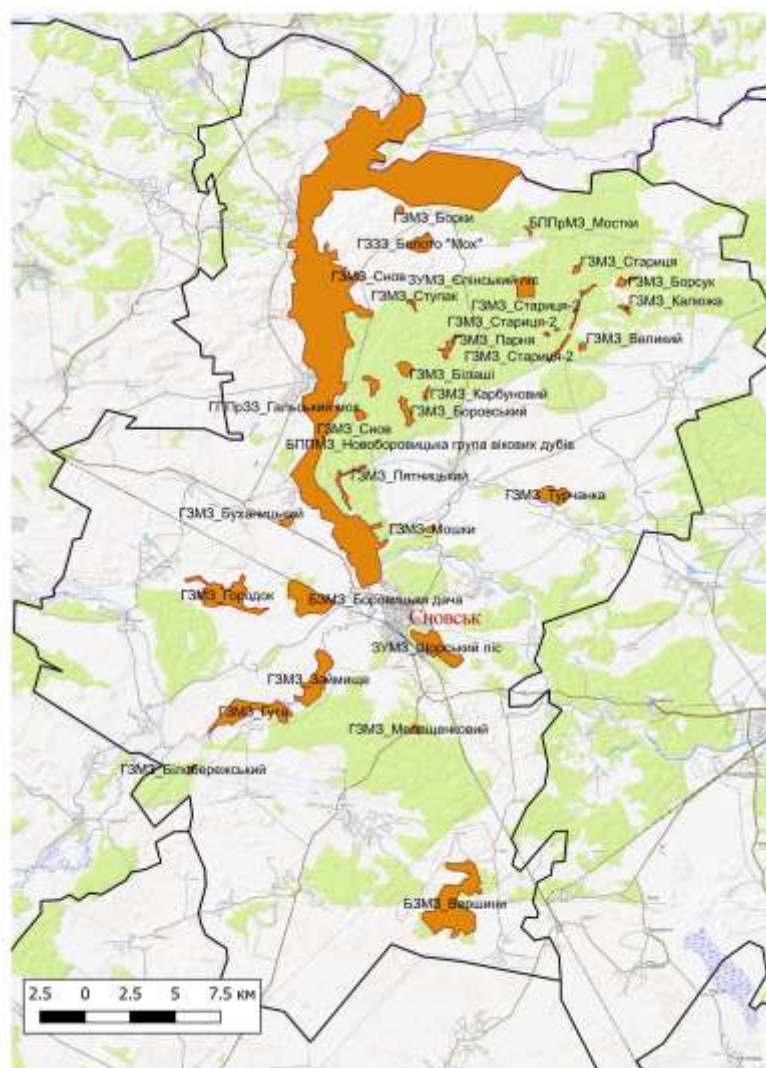
Лісові масиви. Лісові території становлять близько 33% площі громади, що вдвічі перевищує показник в цілому по Україні (по Чернігівській області – 21%, Україні – 16%). Переважають хвойні, насамперед, соснові ліси (понад половина площ). Є також широколистяні – насамперед, дубові, березові, менше – вільхові, осикові. Частина лісів – мішані. В лісах розташовані мисливські угіддя

(косуля, кабан, лось, заєць, лисиця, перната дичина), чималі площ дикої суниці, малини, чорниці, грибів. Всього в громаді лісових земель 39109 га, під чагарниками – 3102 га. Господарську діяльність на території Сновської громади веде ДП «Сновська агроліспосп» (Сновське районне дочірнє агролісгосподарське спеціалізоване підприємство – 16075 га) та ДП «Ліси України» (Корюківське лісове господарство, 24107 га). Зазначені підприємства також проводить роботи з відтворення лісів, що має на меті збереження їхніх площ.

Природно-заповідний фонд. Всього на території Сновської громади розташований 31 об'єкт природно-заповідного фонду (ПЗФ), тобто громада насичена такого роду територіями. Переважно йдеться про гідрологічні заказники, з яких два – загальнодержавного значення. Є також ботанічні пам'ятки природи місцевого значення. Площа земель ПЗФ на території Сновської громади складає 10812 га. Це 8,4 % від всіх земель громад, втім рекомендований показник – 15%, а в цілому по Чернігівській області він становить близько 8%.

Рис 2.8. Природно-заповідні території в межах Сновської громади

(БЗМЗ – ботанічні заказники місцевого значення; ГЗМЗ – гідрологічні заказники місцевого значення; ЗУМЗ – заповідні урочища місцевого значення; ГЗЗЗ – гідрологічні заказники загальнодержавного значення; ГППрЗЗ - гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення)

Територія Сновської громади має елементи регіональної екологічної мережі Чернігівської області, серед них - Сновська ключова територія національного значення та сполучні території різного статусу: національного (Дніпровсько-Сновсько-Сіверська), регіонального (Нижньо-Сновська, Верхньо-Брецька, Шаболтасівська) та місцевого (Слотська) (Рис.2.9.).

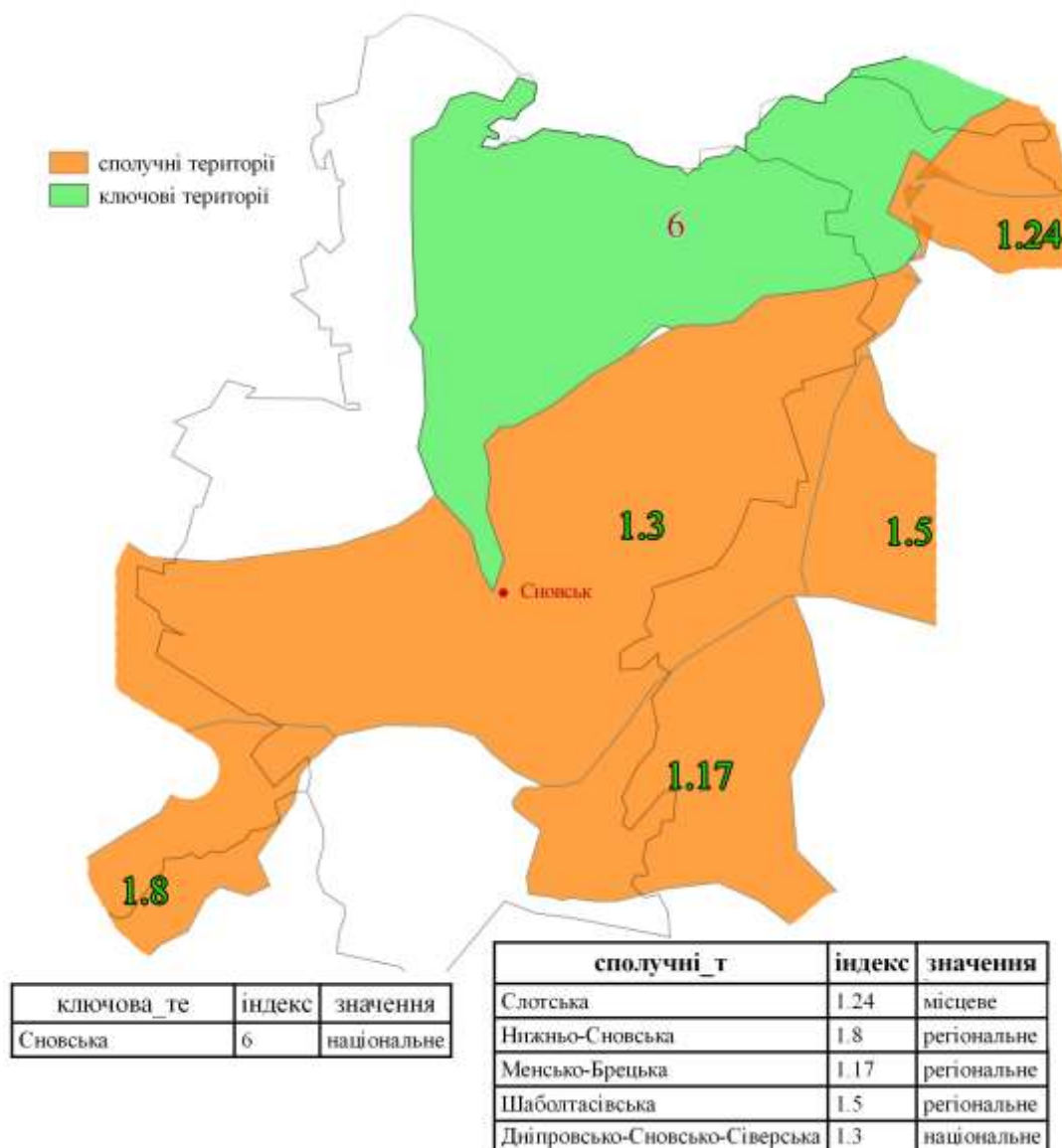

Рис.2.9. Територія Сновської громади в системі регіональної екомережі Чернігівської області

Сновська ключова територія представляє типовий бореальний комплекс Українського Полісся з переважанням середньовікових соснових лісів з домінуванням зелених і сфагнових мохів, осокових і осоково-сфагнових боліт. За характером рослинності та умовами місцезростання заплава р. Снову досить різноманітна: 35-40% території займають болота, 40-45% – різні типи лук, близько 5% – вільшняки, 10-15% – зарості лози. Решта площі припадає на заплавні озера, стариці й затоки з їх специфічною рослинністю.

У складі Сновської ключової території: болотні масиви в заплаві річки Снов і лісові масиви соснового й сосново-дубового лісу, що мають значення як осередки біорізноманіття, гідрологічне, ґрунтозахисне, оздоровче значення.

Дану територію репрезентує досить різноманітна фауна й флора, яка представлена багатьма видами, серед яких значна кількість червонокнижних та регіонально рідкісних (у цілому більше 30 видів судинних рослин).

Крім того, частково Сновська громада належить до престижної Смарагдової мережі Європи як територія особливого природоохоронного значення⁵. Йдеться про низку територій особливого природоохоронного значення, що визначають і зберігають біологіч- різноманіття країн Євросоюзу, дної Європи, деяких африкансь- держав. Мета – виділити і взяти охорону місця проживання рід- них видів тваринного й рослин- світу. Стосовно Сновської гро- ди йдеться про пойму річки Снов, об'єкт UA UA0000232 Dolyna Snovu.

У цілому територія являє бою досить збережені природні комплекси Лівобережного Полісся, є цінною й репрезентати- вною з наукової, господарської рекреаційної точки зору.

Корисні копалини.

Сновська громада не належить територій із потужною мінераль- но-сировинною базою. За да- ми державного науково-виробничого підприємства «Державний інформаційний геологічний фонд України» є родовища горючих корисних копалин (група «тверді корисні копалини») – торфу (не розробляються). Зазначені родовища знаходяться на балансі Державної служби геології та надр України. Також є ро- довища, що належать до неметалевих корисних копалин (група «будівельні ко- рисні копалини»): цегельно-черепична сировина (глина), пісок.

Кліматичні умови. Сновська громада розташована в зоні помірно- континентального клімату з достатньою зволоженістю. Це західна частини Схі- дно-Європейської території, частина природно-географічного українського По- лісся. Переважають західні та північно-західні вітри з Атлантики. Найбільше опадів буває в червні – липні.

Середньорічна кількість опадів – 603 мм на рік, у тому числі в теплий пе- ріод – 394 мм. Такі обсяги сприятливі для розвитку сільського господарства. Відносна вологість повітря буває максимальною в зимовий період та становить 81 – 87%.

Рисунок 2.10. Смарагдова мережа на території Сновської громади

⁵ <https://emerald.eea.europa.eu/>

Середньорічна температура повітря $+7,9^{\circ}\text{C}$. Середня температура повітря липня становить $+20,3^{\circ}\text{C}$, січня « $-4,4^{\circ}\text{C}$ ». Зимовий період стає коротшим, м'який, з частими відлигами. Висота снігового покриву в окремі роки досягала 30-43 см.

Абсолютний максимум температури повітря становить $+39,5$, абсолютний мінімум « $-36,9$ ».

Період із середньодобовою температурою повітря вище 10°C становить 160 днів. Водночас на рік припадає приблизно 101 день, коли середньодобова температура повітря знижується до 0°C і нижче.

При цьому температура повітря за період з 1991 по 2019 р. значно підвищилась. В результаті календарні зима (грудень 2019 – лютий 2020 р.) та осінь 2020 р. були найтеплішими за всю історію спостережень. Ситуація повторилася у 2022 та у 2023 рр. Одночасно гідротермічний коефіцієнт (ГТК) зволоженості вегетаційного періоду зменшився від 1,8 (надмірна вологість) до 1,1 (недостатня вологість), а в 2020 р. він становив 0,6–0,9 (слабка посуха). Тобто поліський регіон, до якого належить Сновська громада, з зони надмірної вологості перейшов у зону недостатньої вологості.

У 2024 році на Чернігівщині спостерігалися значні кліматичні зміни, зокрема, аномально тепла друга декада вересня та зміни у температурному режимі і кількості опадів протягом року.

Друга декада вересня 2024 року була найтеплішою за останні 80 років спостережень, з відхиленням від норми на $5,5$ градуса, у квітні спостерігалися коливання температур: охолодження поверхні ґрунту вночі до 0°C - мінус 4°C , а в найтепліші дні - нагрівання до плюс $38-39^{\circ}\text{C}$.

Протягом року спостерігалися опади різної кількості та інтенсивності, з коливаннями від 1 до 7 днів. Зокрема, в окремих районах Чернігівської області, добовий максимум опадів сягав 17-29 мм.

Запаси продуктивної вологи в орному шарі ґрунту під озимими культурами також зазнали змін протягом року.

Загалом, кліматичні зміни на Чернігівщині у 2024 році виражалися у підвищенні середньої температури, особливо у вересні, та значними коливаннями кількості та інтенсивності опадів⁶.

На території громади переважають західні, північно-західні та південно-західні вітри. Зимовою значний вплив становлять східні. Вітровий тиск становить біля 500 Па (в цілому по Україні відповідно до мапи вітрового тиску – від 400 до 600 Па).

Територія громади належить до першої кліматичної зони. Клімат на її теренах не знає значних територіальних коливань.

Стан здоров'я населення

⁶ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік.

Здоров'я має важливе значення в житті кожної людини, становить ключовий аспект національної безпеки, визначає можливості досягнення індивідуального й суспільного добробуту й благополуччя, перспективи стійкого розвитку. Збільшення випадків тих чи інших хвороб можна пов'язати з забрудненням довкілля. Несприятливі екологічні умови проживання населення послаблюють імунну систему. Зменшується опір організму хронічним хворобам.

Останнім часом змінюється структура захворюваності й поширеності хвороб серед населення, що і полягає в підвищенні частки хвороб системи кровообігу, органів дихання, сечостатевої системи, ендокринної системи, а також онкологічних захворювань.

На основі систематизації статистичних даних і матеріалів в таблиці нижче наведені основні екологічні фактори, які сприяють розвитку деяких хвороб (таблиця 2.4.).

Таблиця 2.4. – Основні причини виникнення деяких хвороб

Види хвороб	Несприятливі фактори пов'язані з забрудненням навколишнього середовища
Онкологічні	Іонізуюче випромінювання, присутність канцерогенних речовин у воді, повітрі, продуктах харчування.
Серцево-судинні, нервової, кровотворної та ендокринної систем	Загальна дія факторів забруднення навколишнього природного середовища
Хронічні органів дихання	Забруднення атмосферного повітря
Хронічні шлунково-кишкового тракту	Погана якість питної води та їжі
Кишкові інфекції, гепатит	Наявність збудників хвороб у питній воді або їжі
Грип, гострі респіраторні хвороби	Епідемії, скупченість населення
Вроджені аномалії	Загальна дія факторів забруднення навколишнього природного середовища, радіація

Станом на 01.10.2025 загальна кількість зареєстрованого населення в Сновській громаді за даними державної статистики становила 20 323 особи.

На території громади більшість населення працездатного віку, так триватиме період реалізації Програми; при цьому збільшуватиметься відсоток осіб непрацездатного віку.

Чисельність дітей та підлітків зменшується від старшого віку до молодшого, що є загрозливою тенденцією; крім того, кількість мешканців від 18 до 30 років значно менше, ніж можна було очікувати навіть за обставин зменшення народжуваності; отже – вони залишають громаду.

Наведені дані засвідчують стале скорочення дітей дошкільного та середньо шкільного віку в найближчі роки;

Основним фактором впливу стану довкілля на здоров'я населення є забруднення атмосферного повітря. Як зазначалось вище, основними забруднювачами повітря на території Сновської МТГ є ПАТ «Щорський завод продтоварів», ТОВ «Техсервіс», ТОВ «Астра», філія «Південно-Західна Залізниця» АТ «Укрзалізниця». Однак, головним забруднювачем атмосферного повітря в Сновській МТГ продовжує й надалі залишатися автотранспорт.

Суттєвим фактором впливу на здоров'я населення є якість питної води. Високою є ймовірність не відповідності якості води за бактеріологічними (санітарно-гігієнічними) показниками безпосередньо в розподільчій мережі. Ймовірно, що саме з негативним впливом водного фактору на здоров'я пов'язані показники захворюваності кишковими інфекціями.

Проблема накопичення, переробки й захоронення ТПВ на території Сновської МТГ вирішується незадовільно. На сьогодні основним способом видалення ТПВ є їх захоронення на Сновському сміттєзвалищі. Тривале накопичення ТПВ на звалищі призводить до виникнення непередбачуваних фізико-хімічних і біохімічних процесів, продуктами яких є чисельні токсичні хімічні сполуки в рідкому, твердому й газоподібному стані. Дані об'єкти є середовищем для розмноження комах і гризунів, які є збудниками й переносниками різних інфекційних захворювань, такі як лептоспіроз, сказ, енцефаліт, та ін.

Шум, інтенсивність якого зростає біля автомагістралей й залізниць, в районі автовокзалу і залізничного вокзалу, а також окремих промислових підприємств, впливає на нервову систему людини, заважає повноцінному відпочинку. Напружений ритм міського життя викликає психоневрологічні розлади й депресії, спричиняє зростання серцево-судинних хвороб і захворювань нервової системи. На відміну від сільських, жителі міста більше схильні до гіподинамії.

З метою покращення якості діагностики та лікування пацієнтів придбано високотехнологічне медичне обладнання. Понад 2,25 млн грн з бюджету громади було направлено на придбання системи рентгенівської діагностичної мобільної, яка вкрай необхідна для надання медичної допомоги. Також було придбано медичний принтер сухого друку, авторефкератометр та лінзу до нього, апарат УЗД, 2 портативні апарати ШВЛ, 2 кисневих концентратори, 5 механічних ліжок, 10 кондиціонерів та інше.

За 9 місяців 2025 року померло 253, з них працездатного віку 51. За 9 місяців 2025 року показник загальної смертності населення складає 12,3 на 1 тис. населення, народжуваність – 1.4.

Приріст населення від'ємний – - 10,9 і має негативну динаміку.

Таблиця 2.5. Основними причинами смертності в працездатному віці за 9 місяців 2025 року є:

	9 місяців 2025	
	абс.ч	на 100 тис.
Хвороби системи кровообігу	18	208,8
Травми, отруєння та нещасні випадки	13	150,8
в т.ч. військовослужбовці	11	127,6
Злоякісні новоутворення	6	69,6
Хвороби органів травлення	10	116,0
в т.ч. цироз печінки	10	116,0
Хвороби органів дихання	2	23,2
Інфекційні та паразитарні хвороби	2	23,2
в т.ч. ВІЛ –інфекція	1	11,6
в т.ч. лептоспіроз	-	-
в т.ч. туберкульоз органів дихання	1	11,6
Всього	51	591,6

Найпоширеніші хвороби серед місцевих мешканців та мешканок – хвороби системи кровообігу та новоутворення.

Ймовірний майбутній розвиток, якщо Програма не буде впроваджена

Забруднення повітря, води, ґрунтів, шум є одними з чинників, які безпосередньо впливають на стан здоров'я людини. На даний момент на території Сновської МТГ присутні джерела забруднення навколишнього середовища, які в реалізації Програми мають зменшити свій кумулятивний шкідливий вплив, що є важливим фактором для сталого розвитку території громади. У результаті не впровадження Програми різні джерела шкідливих речовин спричинятимуть і надалі негативний вплив.

Таблиця 3.1 Вплив пріоритетів Програми розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік на компоненти навколишнього природного середовища

Пріоритети	Компоненти довкілля, що зазнають впливу								
	Людина та здоров`я	Біорізноманіття та ПЗФ	Ґрунт	Поверхневі та підземні води	Повітря	Образ ландшафту	Шум	Культурна та природна спадщина	Кліматичні фактори
1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу									
1.1.Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	+	0	0	0	0	+	-	+	+
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	+	0	0	0	0	+	-	+	+
1.3.Доступні якісні послуги з охорони здоров`я та реабілітації	+	+	0	0	0	+	-	0	+
1.4.Краще організація управління з використанням цифровізації	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка									
2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших малих товаровиробників	0	0	0	0	0	+	-	+	0
2.2.Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами									

3.1.Кращий стан доріг та вулиць та супутньої інфраструктури	+	0	-	-	0	0	-	+	+
4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада									
4.1.Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	+	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2.Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4.3.Адаптація до змін клімату та відновлення водних об'єктів	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Оцінка представлена у трьох категоріях: (-) – негативний вплив, (0) – нейтральний вплив, (+) – позитивний вплив

Атмосферне повітря.

Програма передбачає проведення робіт із капітального ремонту, реконструкції, зокрема – термосанації будівель, доріг та транспортної інфраструктури в цілому, реконструкція очисних споруд, капітальний ремонт приміщень закладів освіти Сновської громади. Передбачено будівництво захисних споруд цивільного захисту населення – укриттів, в т.ч. – подвійного призначення. Внаслідок цього в місцях проведення ремонтно-будівельних заходів, ймовірно буде спостерігатись підвищення запиленості та загазованості атмосферного повітря, внаслідок скупчення будівельної техніки.

Програмою не передбачено будівництво нових виробничих потужностей чи нових об'єктів підвищеної небезпеки, що можуть спричинити викиди небезпечних забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Важливо зазначити, що в результаті реалізації проєктів Програми на території громади мають покращитися показники стану атмосферного повітря. До зменшення викидів CO₂ сприятимуть результати проєктів «Термосанація приміщень комунальної власності Сновської територіальної громади», а також «Запровадження використання сонячних батарей для електропостачання комунальних установ Сновської громади» (заходи 4.2). Позитивний вплив на якість атмосферного повітря очікується також від проєкту «Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну» (4.3)

Водні ресурси.

Ключові проєкти Програми розвитку Сновської громади, що впливатимуть на водні ресурси території, безпосередньо стосуються інженерної інфраструктури громади. Йдеться про проєкт: «Реконструкція очисних споруд в місті Сновськ Чернігівської області» (заходи 3.1). Проєкт дозволить покращити якість очистки стічних вод. Опосередковано на покращення якості поверхневих

та ґрунтових вод впливатимуть результати відновлення антропогенно змінених прибережних територій, (заходи 4.3.), адже дозволять зменшити не лише забруднення прилеглої до водойм території, а й дотичних поверхневих вод. В підсумку реалізація цих проєктів дозволить покращити системи водопостачання та водовідведення в громаді та мінімізувати наявні ризики для довкілля.

Земельні ресурси.

В рамках виконання завдання 2.2. Розробити документи містобудівного, просторового планування громади, землевпорядної документації передбачено розпочати реалізацію проєкту «Розробка комплексного плану просторового розвитку території Сновської громади». Зазначений проєкт передбачає розробку пакетів технічної документації, на підставі якою потім здійснюватиметься землекористування, зонування території, спорудження нових інфраструктурних об'єктів. Досягненню цієї ж мети покликаний сприяти інший проєкт «Виготовлення технічної документації з нормативно-грошової оцінки земель населених пунктів Сновської територіальної громади». Він спрямований на проведення нової нормативно-грошової оцінки земель населених пунктів громади. В цілому результати зазначених проєктів дозволять громаді покращити управління наявними земельними ресурсами, відповідно – контроль за їхнім використанням незалежно від форми власності чи суб'єкту оренди. Це стане основою для довгострокової екологічної безпеки території.

Позитивний ефект для земельних ресурсів також матиме проєкт «Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну» (завдання 4.3), адже він передбачає санацію території, на якій здійснюватиметься діяльність в його рамках по всій території громади, тобто – її земельних ресурсів. Локально досягненню цієї ж мети сприятиме проєкт «Очищення прибережних територій р. Снов по населеним пунктам Сновської громади» (завдання 4.3).

Відходи

Під час проведення будівельних та ремонтних робіт основний негативний наслідок для довкілля – утворення будівельних відходів.

Основними відходами, що створюватимуться під час будівельних робіт, будуть рештки старої цегли, бетону, деревини тощо. Фактичний обсяг таких відходів буде встановлено під час проєктування відповідних об'єктів.

Крім цього, можливе утворення токсичних відходів ремонтних робіт – лакофарбових матеріалів, заповнювачів, тощо.

Передача забруднення в навколишнє природне середовище можлива із дощовими водами, коли внаслідок неналежного поводження з побутовим сміттям, воно змиватиметься на прилеглі території.

Для попередження такої загрози під час реконструкції будівлі необхідно уникнути складування будівельного сміття на проєктній ділянці, дотримуватися діючих вимог законодавства тощо.

Проблема збирання, накопичення, переробки ТПВ – одна з найгостріших. Її наслідок – забруднення навколишнього середовища побутовими відходами, пластиком, склом, папером. З огляду на те, що понад 50% ТПВ складають пакувальні матеріали, чи не найефективніший спосіб розв'язання цієї проблеми – роздільне збирання побутових відходів. Адже велику частину побутових відходів складають матеріали, які можна використовувати повторно або переробляти. Повторній переробці підлягають папір, скло, металеві та алюмінієві баки, текстиль, пластик, органічні відходи. Усі ці матеріали, отримані при сортуванні, знаходять попит з боку організацій, які займаються прийомом вторинної сировини.

Послугою з вивезення твердих побутових відходів охоплено 36,6% домогосподарств Сновської громади. Загальна кількість домогосподарств, що уклали договори з підприємством становить 76 % від кількості міського населення.

63,4 % домогосподарств Сновської громади не мають можливості скористатися даною послугою. Це мешканці сільських населених пунктів, територія яких не охоплена послугою з вивезення ТПВ з причин великої відстані від центру громади, через що зношена спецтехніка КП «Сновська ЖЕД» не в змозі туди доїхати. Вивіз сміття в сільських населених пунктах відбувається власними силами жителів або транспортом приватних підприємців на санкціоновані сміттєзвалища, які є у кожному старостаті. З метою покращання ситуації в громаді діє Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки. Програма передбачає заходи по впровадженню роздільного збору сміття та заходів, щодо зменшення потрапляння відходів на сміттєзвалища шляхом повторного використання, компостування тощо. Програма також передбачає реалізацію заходів щодо налагодження системи збору відходів; стимулювання укладення договорів із власниками нерухомості, придбання необхідної техніки та обладнання, облаштування спеціальних майданчиків та ін. В цілому заходи, що визначені в Програмі, в частині розвитку систем інженерної інфраструктури, поводження з відходами, передбачають впровадження сучасних технологій та відповідають загальносвітовим принципам охорони довкілля, що сприяє дотриманню міжнародних зобов'язань у цій сфері.

В рамках виконання Програми передбачено проєкти «Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та розвивати систему централізованого збору, вивозу й утиліза-

ції ТПВ у селах» (завдання 3.2), «Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами» (завдання 4.3).

Ландшафт

Тимчасові порушення ландшафту відбудуться під час ремонту доріг, водогонів та водовідведення, а також спорудження майданчиків для ТПВ. Втім вони мають бути усунуті під час завершення такого роду робіт.

В Програмі є заходи, що можуть містити зміни до ландшафту, а саме: «Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну», (завдання 4.3.). Ступінь втручання залежить від майбутніх концептуальних рішень. Тому будь-які зміни мають узгоджуватися з уповноваженими органами державної влади. В підсумку реалізація зазначених заходів має призвести до позитивних змін щодо існуючого ландшафту.

Природно-заповідний фонд

Завдання Програми розвитку Сновської МТГ на 2026 рік щодо охорони, утримання та розвитку природно-заповідного фонду, зелених зон і зелених насаджень в населених пунктах громади передбачає: проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів ПЗФ на території громади, належне утримання та розвиток об'єктів ПЗФ, зокрема, під час розробки документації з просторового планування, геоінформаційної системи громади (включно з позначенням об'єктів сфери сервісу), екологічних вимог до інвестиційних пропозицій, а також проєктів із облаштування паркових та рекреаційних зон. (Завдання 2.2.1 та 4.3.3).

Смарагдова мережа

Завдання Програми з охорони, утримання та розвитку територій Смарагдової мережі передбачає: створення наборів геопросторових даних громади, дослідження можливостей збільшення на території громади ПЗФ, насамперед, на тій, що належать до Смарагдової мережі, інформування потенційних відвідувачів громади про правила поведінки на природі, їх особливості на територіях Смарагдової мережі.

Територій Смарагдової мережі стосується проєкт «Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну» (завдання 4.3). Він спрямований на збільшення різного роду зелених насаджень у населених пунктах громади, причому не на засадах участі мешканців, а серед заходів – визначення територій загального, спеціального та обмеженого користування, що

потребують відтворення, а також поширення ґрунтозахисних насаджень (отже – зменшення ризиків ерозії земель).

На збереження довкілля територій Смарагдової мережі також спрямований захід «Відновити антропогенно змінені екосистеми» (4.3). Йдеться, насамперед, про пойму річки Снов, яка включена до Смарагдової мережі. Очікуються певні позитивні зрушення від робіт в басейні річки Снов, стан якої незадовільний (вирішення цієї проблеми вимагатиме об'єднання зусиль кількох територіальних громад на засадах їхнього співробітництва).

Проекти «Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та розвивати систему централізованого збору, вивозу й утилізації ТПВ у селах» (завдання 3.2), «Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами» (завдання 4.3) та Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки передбачають санацію низку антропогенно змінених екосистем – територій, що засмічені ТПВ (скажімо – ліквідація наявних стихійних смітників ледь не на березі Снові). На тепер це одна з брутальних проблем, несумісна зі статусом природоохоронної території. В разі успіху шкідливий антропогенний тиск на території Смарагдової мережі в громаді суттєво зменшиться.

Важливим для зменшення негативних впливів на довкілля є будівництво, капітальний ремонт та реконструкція доріг Сновської міської територіальної громади (завдання 3.1 Програми), адже він передбачає спорудження системами лінійного поверхневого водовідведення на дорогах та вулицях.

Суттєвий позитивний вплив на довкілля матимуть проєкт «Реконструкція очисних споруд в місті Сновськ Чернігівської області і» (3.1). Він покликаний принаймні частково розв'язати болючу проблему, що пов'язана зі станом гідротехнічної інфраструктури на території громади. В разі успіху вплив на забруднення території зменшиться.

В цілому можемо стверджувати – запропоновані заходи Програми, що стосуються господарської діяльності в межах територій Смарагдової мережі, містять запобіжні заходи – формулювання та доведення вимог, які мають гарантувати збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі.

Об'єкти культурної спадщини.

На території Сновської міської територіальної громади знаходиться 146 пам'яток культурної спадщини: 64 - археології, з них нововиявлених – 11 та 2

загальнонаціонального значення; 82 – історії та монументального мистецтва, з них 12 нововиявлених.

Збереженню культурної спадщини сприятиме «Програми охорони та збереження об'єктів культурної спадщини, розташованих на території Сновської міської ради, на 2025 – 2029 роки», затверджена рішенням 37 сесії Сновської міської ради від 12.12.2024р. № 7-37/VIII (додаток 2 до Програми).

Частково з об'єктами культурної спадщини пов'язане завдання 2.2. «Розробити та поширити інвестиційні пропозиції громади». Його вплив опосередкований – через можливе збільшення відвідувачів як наслідок поширення інформації про них.

Матеріальні активи.

Програма не передбачає заходів, які б мали суттєвий вплив на склад та якість матеріальних об'єктів. Серед найбільших – заплановані капітальні та поточні ремонти доріг та вулиць покращать стан вулично-дорожньої мережі громади. Це проєкти «Ремонтувати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфраструктуру» (завдання 3.1.). Результати проєкту «Реконструкція очисних споруд в місті Сновськ Чернігівської області» (3.1) покращать показники очистки стоків.

Серед інших проєктів, що передбачають збільшення матеріальних активів громади: «Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії» (4.2.).

Певною мірою збільшать матеріальні активи громади результати реалізації проєктів «Реконструкція їдальні Сновського ліцею №3 за адресою: вул. Шкільна, 6, м. Сновськ, Чернігівської області», «Капітальний ремонт харчоблоку (їдальні) Сновського ліцею №1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вулиця Просвіти, будинок 35», «Капітальний ремонт корпусу № 1 Сновської початкової школи Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: вул. Гастелло, 2, м. Сновськ, Корюківського району Чернігівської області», «Капітальний ремонт фасаду (із впровадженням заходів щодо енергозбереження та енергоефективності) будівлі Сновського ліцею № 2 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: м.Сновськ, вул. Незалежності, 21» (додаток 3 до Програми), «Здійснити термосанацію приміщень установ бюджетної сфери комунальної власності», (завдання 4.2.). Втім їх реалізація передбачає мінімальне втручання до навколишнього природного середовища, а його головна спрямованість – освіта, культура, здоров'я мешканців та мешканок.

Переважна більшість вище зазначених заходів спрямована на досягнення більшої енергоефективності будівель, де розміщуються бюджетні установи, покращення їх інженерної інфраструктури, покращення надання послуг мешканцям та мешканкам населених пунктів громади в цілому.

Флора, фауна та біорізноманіття

Програмою передбачається збільшення зелених насаджень за рахунок благоустрою територій – садіння нових дерев і кущів, заміна засохлих та пошкоджених зелених насаджень, створення та відновлення газонів у парках та скверах. Така діяльність передбачена в проєкті «Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну» (завдання 4.3.).

Сприяти покращенню водних ресурсів громади має проєкт «Відновити антропогенно змінені екосистеми» (4.3), адже йдеться про прилеглі до водойм території, які активно використовуються людиною.

Безпека життєдіяльності населення на його здоров'я.

Програма передбачає заходи із питань безпеки життєдіяльності, зокрема що має позитивно вплинути на показники правопорушень на теренах громади.

Також покращити умови безпеки для юних мешканців та мешканок громади покликаний проєкт «Нове будівництво споруди подвійного призначення із властивостями протирадіаційного укриття на території Сновського ліцею №1 Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області за адресою: Чернігівська область, Корюківський район, місто Сновськ, вул. Просвіти, будинок 35 (на 300 осіб)» (додаток 3 до Програми).

Стосовно здоров'я населення, то в Програмі передбачено три взаємно пов'язаних завдання, що стосуються медицини та спорту: «Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину», «Сприяти відновленню ментального здоров'я мешканців та мешканок», «Сприяти формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я, просуванню здорового способу життя» (завдання 1.3).

Реалізація заходів стосується переважно комунальної бюджетної сфери – йдеться, насамперед, про покращення умов надання послуг, що вимагає ремонтів існуючих приміщень, іншої дотичної інфраструктури, закупівлі нового медичного обладнання, збереження кадрового потенціалу лікарів та залучення до громади нових медичних працівників. Такий підхід передбачає впровадження в громаді спеціалізованих програм, спрямованих на профілактику хвороб. А це передбачає зусилля з подолання браку уваги мешканців та мешканок до власного здоров'я. Важлива складова цілі – налагодження системної психологічної

допомоги як засобу підтримки ментального здоров'я жителів громади та протидії наслідкам російсько-української війни.

Сприятимуть покращенню здоров'я населення громади діючі у 2026 році програми «Програма місцевих стимулів для лікарів Сновської МТГ на 2026 – 2028 роки», «Програма підтримки та розвитку вторинної медичної допомоги у Сновській громаді на період 2026 -2028 роки», «Комплексної програми розвитку та підтримки КНП «Сновський центр первинної медичної допомоги» Сновської міської ради Корюківського району Чернігівської області на 2025-2029 роки», «Програма «Дитяче харчування» на 2026-2028 роки», «Програма розвитку фізичної культури та спорту по Сновській територіальній громаді на 2024 - 2027 роки», «Програму з оздоровлення та відпочинку дітей Сновської міської територіальної громади на 2024 – 2026 роки» (додаток 2 до Програми).

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, В ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ЗВІТУ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ПРОГРАМУ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Основні екологічні проблеми, характеристики ризиків, територіальні прив'язки та основні завдання, визначені Програмою, щодо розв'язання зазначених проблем наведено у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. Ключові потенційні екологічні проблеми та ризики та їхні зв'язки з документом державного планування

Основні проблеми	Характеристика ризиків	Територіальна прив'язка	Завдання, визначені Програмою
Забруднення атмосферного повітря	Викиди забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	Автошляхи Р-83, Т-25-48, місцеві дороги, вулиці населених пунктів; ділянки виробничого призначення	Капітальний ремонт доріг та супутньої інфраструктури Поширення генерації енергії на основі відновлювальних джерел, насамперед, серед комунальних установ Впровадження онлайн моніторингу якості атмосферного повітря за показниками вмісту радіоактивних речовин, аміаку та продуктів горіння Термосанація будівель комунальної власності Розбудова паркових зон

Забруднення водного басейну (як поверхневих, так і підземних вод)	Скид поверхневого стоку, що формується на території громади без очистки та недостатня якість очищення стічних вод на очисних спорудах	Територія прибережних до річок, ставків, захисних смуг, а також в прилеглих місцях забудови в населених пунктах громади	Облаштування рекреаційних зон Будівництво зовнішніх мереж водопостачання, реконструкція очисних споруд та водовідведення в цілому
Забруднення та ерозія ґрунтів	Біологічне та хімічне забруднення ґрунтів, їх ерозія	Територія несанкціонованих сміттєзвалищ; поля для с/г виробництва; площі, де відбувається виробництво	Розробка комплексного плану просторового розвитку території громади, генеральних планів населених пунктів, встановлення меж населених пунктів, розробка ГІС громади Розробка та просування інвестиційних пропозицій серед підприємців Облаштування рекреаційних зон
Недосконала система управління відходами	Накопичення ТПВ на несанкціонованих, звалищах, збільшення їх кількості та площ	Вся територія громади	Відновлення антропогенно змінених територій Запровадження роздільного збору, вивезення на переробку твердого побутового сміття
Погіршення здоров'я населення	Несвоєчасне діагностування хвороб мешканців та мешканок Відмова частини жителів від вакцинування, що захищає від небезпечних хвороб Невідповідність нормативам питної води в діючих мережах, незадовільна якість води у громадських колодязях	Вся територія громади	Модернізація матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я Організація та проведення кампаній із цитологічних обстежень та вакцинування Створення спортивних локацій Розбудова паркових зон Будівництво зовнішніх мереж водопостачання, реконструкція очисних споруд та водовідведення в цілому

Екологічні проблеми Сновської громади доцільно розглянути в розрізі компонентів довкілля: атмосферне повітря, вода, ґрунт, біорізноманіття.

Забруднення **атмосферного повітря** відчувається, насамперед, у місцях житлової забудови, прилеглої до автомагістралей з інтенсивним рухом транспорту. Рівень забруднення повітря там значно вищий ніж на територіях, де такий рух відсутній, а також у зелених зонах відпочинку мешканців та мешканок. Головний генератор забруднення атмосферного повітря на території громади – пересувні джерела забруднення.

Забруднення від автотранспорту – найбільш критичний фактор впливу на здоров'я населення, адже відбувається безпосередньо в зоні дихання людини. Цей фактор проявляється переважно вздовж автошляхів державного значення Р-83, Т-25-48, обласного - Хотуничі - Смяч 0250129 , Суничне - Низківка - Руда 0250130 , Сновськ - Чепелів 0250131 , Тихоновичі - Прибинь 0250132 , Сновськ - Займище 0250133 , Нові Млини - /Р-83/ 0250134 , Смяч - Гвоздиківка 0250503 та доріг комунальної власності. На збільшення викидів шкідливих речовин безпосередньо впливає їх зношений стан.

До цього додався вплив російсько-української війни у вигляді забруднення повітря продуктами горіння, детонування авіабомб, ракет.

Основна проблема **забруднення поверхневих вод** у громаді – скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод у поверхневі води. Очисні споруди поверхневих стічних вод («лівньовки») в громаді майже відсутні – тож весь бруд після дощів попадає зі стоками безпосередньо у водойми та ґрунтові води. Каналізація є лише в Сновську, а наявні очисні споруди не забезпечують необхідну якість очистки стоків, таким чином створюючи загрозу для населення громади.

У сільській місцевості нечистоти накопичуються в асенізаційних ямах – з подальшої викачкою. Це екологічна вибухівка уповільненої дії, адже частина стоків таким чином потрапляє до ґрунтових вод звідки за допомогою колодязів та малих приватних свердловин беруть воду мешканці та мешканки сіл.

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення та засмічення, зрештою – збереження їх водності вздовж водойм та водотоків повинні бути винесені в натуру межі прибережних захисних смуг водойм та водотоків.

Поверхневі шари ґрунтів легко забруднюються. Великі концентрації в ґрунті різних хімічних сполук – токсикантів згубно впливають на життєдіяльність ґрунтових організмів. При цьому втрачається здатність ґрунту до самоочищення від хвороботворних та інших небажаних мікроорганізмів, що здатні викликати важкі наслідки для людини, рослинного та тваринного світу. Системні спостереження за якістю ґрунтів, їхньої динамікою на території громади

відсутні. Ймовірно, що їх проводять значні сільськогосподарські виробники, але ці дані залишаються закритими, що може опосередковано свідчити про наростання негативних тенденцій.

Автомобільні дороги на території громади – також чинник забруднення ґрунтів громади. Важкі метали, які містяться у вихлопних газах автотранспорту, осідають в ґрунтах вздовж трас. Інтенсивність їхнього розподілу залежить від швидкості руху автотранспорту, напрямку вітру, наявності захисних смуг тощо. Території, які знаходяться у безпосередній близькості до автошляхів містять підвищений вміст важких металів, продуктів горіння пального, такі як оксиди азоту, сірки, сажа смоли. Ареал розповсюдження важких металів вздовж зазначених автошляхів може сягати відстані до 1 км.

Іншим джерелом забруднення є **стихійні сміттєзвалища** як відображення браку централізованого вивезення ТПВ. Їх періодично створюють місцеві мешканці та мешканки, домогосподарства яких не охоплені централізованим збором та вивезенням сміття. Тож саме населення забруднює ґрунтове покриття та створює загрозу проникнення небезпечних речовин в ґрунти поблизу сміттєзвалищ.

Основними причинами, що можуть спричинити до збіднення біорізноманіття, є антропогенні чинники:

- ризик забруднення природного середовища;
- денатуралізація природних ландшафтів;
- монокультурні способи ведення лісового та сільського господарства.

Головними чинниками, що можуть впливати на чисельність рослин із «червонокнижним» статусом, є зривання їх на букети для продажу та деградація місцезростань (для лучних та болотних видів – надмірне випасання худоби, викошування, випал трави, осушення; для лісових – проведення лісогосподарських робіт).

Загрозами для лісової рослинності є:

- випалювання сухої рослинності у весняний та осінній періоди;
- порушення технології заготівлі деревини; самовільні рубки;
- засміченість лісових площ побутовим сміттям.

Мінімізація негативних впливів зовнішнього середовища на стан здоров'я мешканців та мешканок громади гальмується низкою проблем, пов'язаних, головним чином, із функціонуванням закладів охорони здоров'я в громаді, зокрема, застарілою матеріально-технічною базою закладів охорони здоров'я, що не дозволяє якісно та своєчасно діагностувати хворобу, а також браком кваліфікованих лікарів.

Окремий істотний фактор впливу на стан здоров'я мешканців та мешканок громади – використання питної води з нецентралізованих джерел водопостачання, що провокує ризики інфекційних захворювань та розвитку гіпоксії через наднормативний вміст нітратів, залізу, інших шкідливих речовин.

Прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів із реалізації документів державного планування складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), адже вплив на здоров'я часто неспецифічний та має опосередкований характер, пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання дихальної системи можуть бути наслідками впливу об'єктів житлово-комунального господарства, транспорту.

Заходи Програми не несуть прямої шкоди стану довкілля території громади, зокрема територіям з природоохоронним статусом, а також здоров'ю населення.

Основні завдання Програми, що потенційно можуть загрожувати навколишньому середовищу та здоров'ю населення передбачають нове будівництво, капітальні ремонти. Однак, завдяки проектам, означених у розділі три цього Звіту, негативний вплив в процесі реалізації Програми пом'якшується. Тимчасові негативні наслідки для природоохоронних територій можуть бути під час ведення будівельних робіт. Ухвалення рішення щодо будівництва, що матиме вплив на природоохоронні території, та оцінка таких ризиків, відбуватиметься з дотриманням вимог чинного законодавства за встановленими процедурами, враховуючи необхідність проходження процедур стратегічної екологічної оцінки згідно із законами України «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», а також Законом України «Про природно-заповідний фонд».

Більшість запланованих заходів Програми направлені на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, що на тепер склалося в громаді, а також на покращення здоров'я мешканців та мешканок громади, а саме: модернізація інженерних мереж; розвиток житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури; енергозбереження та запровадження генерації за допомогою відновлювальних джерел.

В Програмі є заходи, що покликані розширити зелені та рекреаційні зони на території громади. Це стосується в першу чергу розширення паркових та рекреаційних зон.

Особливої уваги заслуговують заходи Програми, що стосуються заходів з формування серед місцевого населення відповідального ставлення до навколиш-

шнього природного середовища. Еколого-просвітницька діяльність здійснюватиметься у вигляді поєднання просвітництва та безпосереднього залученням місцевих мешканців та мешканок до заходів із охорони природи, збереження ґрунтів, ощадливого використання енергії, просування здорового способу життя, занять спортом. В цілому це означатиме формування та здійснення місцевої екологічної політики.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК.

Основні міжнародні зобов'язання

Основні міжнародні зобов'язаннями щодо СЕО – Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода.

З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання посилення природоохоронної діяльності. Це позитивно вплине на громадян та підприємства в Україні та ЄС, зокрема, через покращення системи охорони здоров'я, збереження природних ресурсів, підвищення економічної та природоохоронної ефективності, інтеграції екологічної політики в інші сфери політики держави, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям.

Вступ України до ЄС супроводжується збільшенням зобов'язань та виконанням вимог у сфері довкілля й зміни клімату. За 2022–2023 роки у природоохоронній сфері Верховна Рада України прийняла ряд євроінтеграційних Законів:

- «Про ратифікацію Поправки та Другої поправки до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті»;
- «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря»;
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу навколишнього природного середовища, інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічної інформації) та інформування з питань екологічного врядування»;
- «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів»;
- «Про управління відходами»;
- «Про хімічну безпеку та управління хімічною продукцією»
- «Про основні засади державної кліматичної політики».

З метою поглиблення імплементації права ЄС та наступної регуляторної конвергенції протягом зазначеного періоду також було прийнято низку відповідних підзаконних нормативно-правових актів, а саме:

- розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»,
- розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2024р. №483-р. «Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках»
- наказ Міндовкілля від 01.08.2022 № 267 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження короткострокових планів дій», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20.09.2022 за № 1086/38422;
- наказ Міндовкілля від 01.08.2022 № 268 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження планів поліпшення якості атмосферного повітря», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16.09.2022 за № 1071/38407.

Основні державні зобов'язання

На стратегічному рівні пріоритети державної екологічної політики сформульовані у Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII, що базується на 5 стратегічних цілях:

1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва
2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України

3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку
4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення
5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління

В рамках підготовки звіту про СЕО Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік здійснено аналіз її відповідності Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року.

Таблиця 5.1. Порівняння Стратегії державної екологічної політики України та Програми економічного і соціального розвитку Сновської громади на 2026 рік в розрізі пріоритетних напрямків

Пріоритети Програми розвитку Сновської громади	Стратегічні цілі Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року				
	Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку	Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління
1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу					
1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	+		+	+	
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	+		+	+	
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	+		+	+	
1.4. Краще організації управління з використанням цифровізації	++	+	++	+	++
2. Стійка відкрита до новітніх тенден-					

цій технологічна економіка					
2.1 Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників	+	+	+		
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	++	+	+	+	
3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами					
3.1. Кращий стан доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених пунктів громади	+	+	+	+	
3.2. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ	+	+	+	+	
4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада					
4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	+	+	+		
4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	+	+	+	+	
4.3. Адаптація до змін клімату та відновлення водних об'єктів	++	++	++	++	

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

Під час підготовки Програми розвитку Сновської громади враховувалися зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані з запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на державному рівні, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час виконання Програми, а саме:

- Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 № 443-р;
- Стратегії формування і реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 483-р;
- рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками «Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ».\

Відповідні завдання і заходи щодо НРДЗ згідно:

- рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»;
- Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р;
- Плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;
- Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022–2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;
- Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022–2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134.

Основні регіональні зобов'язання

На регіональному рівні в Чернігівській області діють документи, де визначені основні регіональні зобов'язання щодо охорони довкілля.

Головний – це стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням 21-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII в редакції рішення двадцять другої сесії обласної ради восьмого скликання 14.03.2025 № 3-22/VIII. Він, зокрема, містить таку стратегічну ціль: «1. Чернігівщина – безпечний регіон».

Відповідно до неї сформульована друга оперативна ціль «1.5. Екологічна безпека, адаптація до зміни клімату», що передбачає такі завдання:

1.5.1. Захист та відновлення навколишнього природного середовища, пом'якшення наслідків зміни клімату,

1.5.2 Безпечне збирання, перевезення, відновлення і видалення відходів,

1.5.3. Створення умов для управління відходами, що утворилися у зв'язку із пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведення робіт з ліквідації їх наслідків, за підходами циркулярної економіки,

1.5.4. Підвищення рівня обізнаності населення щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату.

Всі зазначені завдання мають відповідних у стратегії розвитку Сновської громади.

В Чернігівській області розроблена «Програма охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021–2027 роки. Вона затверджена рішення третьої сесії обласної ради восьмого скликання 26 лютого 2021 року № 45-3/VIII в редакції рішення тринадцятої сесії обласної ради восьмого скликання 10 лютого 2023 року № 6-13/VII. Надалі під час воєнного стану внесені зміни розпорядженнями начальника обласної військової адміністрації.

Мета Програми – реалізація державної політики України в галузі охорони довкілля; забезпечення екологічної безпеки, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища; збереження біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі; забезпечення екологічно збалансованого природокористування; підвищення рівня суспільної екологічної свідомості та досягнення гармонії взаємодії суспільства і природи.

Основними завданнями Програми є:

- зменшення антропогенного навантаження на довкілля;
- підвищення рівня очищення стічних вод та приведення показників очистки стічних вод до нормативних;
- збереження водних об'єктів та поліпшення їх санітарно-технічного стану;
- недопущення забруднення ґрунтів та підземних водоносних горизонтів;
- охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів, збереження об'єктів природно-заповідного фонду;
- підвищення рівня екологічної безпеки;
- запобігання та ліквідація негативного впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище;
- проведення моніторингових досліджень стану довкілля області;
- підвищення рівня екологічної культури та освіти населення.

В Програмі зазначено: основною проблемою щодо охорони та раціонального використання водних ресурсів області протягом останніх років залишається питання забруднення поверхневих водних об'єктів, в основному через скиди недостатньо очищених стічних вод внаслідок неефективної роботи каналізаційно-очисних споруд, невнесення в натуру прибережних захисних смуг і водоохоронних зон, а також їх недодержання, насамперед у населених пунктах, заміщення водойм побутовими відходами. Серед заходів Програми, що спрямовані на подолання цієї проблеми, є зокрема, реконструкція очисних споруд в місті Сновськ.

Вагомою екологічною проблемою області визначено порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму водних об'єктів. Йдеться, насамперед, про антропогенний вплив на річки та водойми розорювання їх прибережних захисних смуг та надходженням до них неочищеного поверхневого стоку з територій населених пунктів. Це призводить до замулювання русел, забруднення вод, порушення гідрологічного режиму та технічного стану водних об'єктів. Яскравий приклад вкрай негативних наслідків такого роду господарської діяльності – нинішній стан річки Снов, що потребує відновлення. Втім не однієї громади – а всіх, що належать до її басейну. Для вирішення вказаних проблем у Програмі передбачені заходи з реконструкції зливових каналізаційних мереж, гідротехнічних споруд, поліпшення гідротехнічного стану водойм, виготовлення проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж земель водного фонду та водоохоронних зон тощо.

Як особливо гостра виділена проблема управління відходами як одного з найбільших факторів забруднення довкілля. Для цього передбачені заходи з облаштування сміттєзвалищ, закупівлі спеціальної техніки, контейнерів, проведення просвітницької роботи, що планується і в Сновській громаді.

Важливим завданням сьогодення є збереження для майбутніх поколінь цінних природних комплексів та ландшафтів, біологічного різноманіття, а також раціональне використання природних ресурсів. З цією метою збереження об'єктів природно-заповідного фонду Програмою передбачено розроблення документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду (на тепер Сновська громада нею не забезпечена).

Для протидії забрудненню атмосферного повітря Програма передбачає використання системи моніторингу його стану, а також радіаційного забруднення та стану поверхневих вод. Такі спостереження можуть проводити й окремі громади. Сновська громада має станцію для здійснення громадського моніторингу якості повітря. Пристрій, який цілодобово надає показники, що доступні онлайн, встановлено на будівлі в центрі міста.

Програмою також передбачено інформаційно-просвітницькі та освітньо-виховні заходи екологічного спрямування, що спрямовані на підвищення обізнаності населення з зазначених питань. Відповідні заходи заплановані і в Сновській громаді (Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки).

Програма є підставою для фінансування природоохоронних заходів на території області за рахунок коштів державного, обласного та місцевих бюджетів й інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством. Передбачається співфінансування з обласного фонду охорони навколишнього середовища проєкту Сновської громади «Реконструкція очисних споруд в місті Сновськ».

Заходи Програми в цілому спрямовані на досягнення таких результатів:

1. зниження рівня забруднення поверхневих водних об'єктів через зменшення обсягів скидів недостатньо очищених стічних вод;
2. недопущення забруднення довкілля, в тому числі підземних водоносних горизонтів та ґрунтів;
3. поліпшення санітарно-технічного стану та ефективного використання водних об'єктів;
4. зниження рівня негативного впливу ерозійних процесів;
5. удосконалення системи управління відходами;
6. здійснення контролю за станом атмосферного повітря та поверхневих водойм області;

7. охорону і збереження об'єктів природно-заповідного фонду, біологічного та ландшафтного різноманіття;
8. підвищення рівня екологічної культури та свідомості населення.

Основні зобов'язання на місцевому рівні

В Сновській громаді відсутні безхазяйні непридатні до використання хімічні засоби захисту рослин (ХЗЗР). Всі інші регіональні зобов'язання мають своїх відповідників на місцевому рівні.

Головний – це Стратегія розвитку Сновської міської територіальної громади на період до 2027 року та План заходів з її реалізації на 2024-2027 роки. Стратегічна ціль 4 Стратегії «Безпечна, адаптована до змін клімату громада» базується на розумінні того, що в основі вибору людини жити в тій чи іншій місцевості не лише на можливостях заробити – існують інші впливові чинники. Складова цілі – адаптація до змін клімату, що передбачає як ощадливе ставлення до наявних природних ресурсів, так і низку управлінських рішень, які спрямовані на врахування об'єктивних процесів що відбуваються в розвитку громади. Така поставка питання тісно пов'язує екологію та безпеку – стан довкілля є частиною питання безпеки життєдіяльності людини. Водночас дбайливе поводження з природним середовищем передбачає необхідність превентивних безпекових заходів – тим більше за умов підвищених ризиків російсько-української війни. Остання також передбачає посилену увагу до питань цивільної захисту населення та реагування на надзвичайні ситуації – при цьому йдеться не лише про техногенні та загрозу природних катаклізмів, але й обстріли рашистів. Вся зазначена вище діяльність значною мірою залежить від стану інженерної інфраструктури, а також від принципів, ціннісних підходів до її формування та експлуатації. Стратегічна ціль 4 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: «Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді», «Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії», – «Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів».

Стратегія розвитку громади реалізується через програми соціально-економічного розвитку громади, що розробляються та ухвалюються щорічно.

Проект Програми економічного і соціального розвитку Сновської МТГ на 2026 рік включає пріоритет «4.Безпечна, адаптована до змін клімату громада».

В громаді діє Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки. Програма передбачає заходи по впровадженню роздільного збору сміття та заходів, щодо зменшення потрапляння відходів на сміттєзвалища шляхом повторного використання, компостування тощо. Програма також передбачає реалізацію заходів щодо налагодження системи збору відходів; стимулювання укладення договорів із власниками нерухомості, придбання необхідної техніки та обладнання, облаштування спеціальних майданчиків та ін. В цілому заходи, що визначені в Стратегії та її ПЗР, в частині розвитку систем інженерної інфраструктури, уп-

равління відходами, передбачають впровадження сучасних технологій та відповідають загальносвітовим принципам охорони довкілля, що сприяє дотриманню міжнародних зобов'язань у цій сфері.

Всі зазначені результати прямо відповідають запланованим результатам виконання заходів Програми економічного і соціального розвитку Сновської громади на 2026 рік.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИ- НЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОС- ТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ В РЕЗУЛЬТАТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК

Згідно п. 6. ст. 1 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» «наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів».

Вторинні наслідки – вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття.

Кумулятивні наслідки – нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Ймовірність того, що реалізація ДДП призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності можуть мати значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, виключається.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Стратегічна екологічна оцінка охоплює аналіз ймовірного впливу на стан довкілля в результаті впровадження Програми розвитку Сновської громади на 2026 рік. Тож об'єктом аналізу є заходи Програми.

Звіт про СЕО не передбачає дублювання змісту проекту Програми, тому нижче наведені завдання та шляхи їх виконання повторно Звітом про СЕО не зазначаються.

Таблиця 6.1. Оцінка ймовірного впливу на довкілля заходів реалізації Програми розвитку Сновської громади

Заходи Програми	Шляхи реалізації	Ймовірний вплив на довкілля
Покращити умови надання середньої освіти з врахуванням вимог інклюзії	Реконструкція (в т.ч. часткова) та капітальний ремонт приміщень середніх шкіл із з врахуванням вимог енергозбереження, інклюзії, доступності	Короткостроковий, в т.ч. для території Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів, порушення ґрунтового покриття під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки. Довгостроковий: + зменшення викидів CO ₂ + зменшення обсягів відходів, що пов'язані з експлуатацією приміщень Кумулятивні наслідки не прогножуються
Побудувати систему включення до громадського життя громади ВПО, мешканців старшого віку, ветеранів, а також осіб із інвалідністю	Проведення реконструкцій у приміщеннях, що належать до міської комунальної власності, з метою досягнення їх безбар'єрності	Короткостроковий: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки. Довгостроковий: + зменшення викидів CO ₂ Кумулятивні наслідки не прогножуються
Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину	Капітальні ремонти (реконструкції) приміщень некомерційних комунальних установ, що надають послуги із охорони здоров'я Створення реабілітаційного центру для ветеранів російсько-української війни	Короткостроковий: Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт Довгостроковий: + зменшення забруднення території + зменшення викидів CO ₂ Кумулятивні наслідки не прогножуються
Модернізація ринкової площі в Сновській МТГ Чернігівської області	Впорядкування та реконструкція торговельних майданчиків для мешканців громади	Короткостроковий: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки. Довгостроковий: + зменшення викидів CO ₂ Кумулятивні наслідки не прогножуються
Ремонтувати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфра-	Капітальний та поточний ремонт доріг місцевого значення на території громади Спорудження під час капі-	Короткостроковий, в т.ч. для території Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів, порушення ґрунтового покриття під час ремонтних

структуру	тального ремонту доріг системою лінійного поверхневого водовідведення, очищення та ремонт водовідвідних лотків	робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + покращення відведення атмосферних опадів + підвищення рівня безпеки мешканців Кумулятивні наслідки не прогножуються
Реконструювати очисні споруди	Реконструкція очисних споруд у м. Сновськ	Короткостроковий, в т.ч. для території Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, утворення стічних вод (бурового шламу), порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + забезпечення жителів якісною питною водою + уникнення загрози техногенної аварії та потрапляння стічних вод до ґрунту Кумулятивні наслідки не прогножуються
Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та створити систему централізованого сортування, збору, вивозу й сортування ТПВ у селах	Спорудження майданчиків зі спеціальними контейнерами для роздільного збирання сміття із подальшим надходженням ТПВ на переробку чи повторне використання	Короткостроковий, в т.ч. для території Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + відновлення антропогенно змінених територій + зменшення забруднення ґрунтових вод Кумулятивні наслідки не прогножуються.
Створити сучасні укриття, оборонні споруди, інші об'єкти для захисту мешканців	Спорудження/реконструкція укриттів у закладах освіти	Короткостроковий, в т.ч. для території Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів, порушення ґрунтового покриву під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки. Довгостроковий: + зменшення викидів CO ₂

		+ підвищення безпеки учнів та штатних працівників школи + зменшення обсягів відходів, що пов'язані з експлуатацією приміщень Кумулятивні наслідки не прогноуються
Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії	Впровадження генерування електро- та теплової енергії за допомогою сонячних панелей на будинках комунальної власності	Короткостроковий: Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки. Довгостроковий: + зменшення викидів CO₂ Кумулятивні наслідки не прогноуються
Здійснити термосанацію приміщень установ бюджетної сфери міської комунальної власності	Термосанація приміщень комунальної власності Сновської міської ради	Короткостроковий: Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт Довгостроковий: + зменшення забруднення території + зменшення викидів CO₂ Кумулятивні наслідки не прогноуються
Відновити антропогенно змінені екосистеми	Відновлення прибережних територій у населених пунктах громади, інших антропогенно змінених ділянок	Короткостроковий: порушення верхнього шару ґрунту. Шумове навантаження під час проведення робіт. Довгостроковий: + зменшення забруднення території Кумулятивні наслідки не прогноуються.
Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами	Реалізація пілотних проєктів збору та компостування органічних відходів і деревини	Короткостроковий: викиди забруднюючих речовин, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: - порушення ґрунтового профілю в місті розташування об'єкта + зменшення забруднення території + зменшення забруднення атмосферного повітря Кумулятивні наслідки не прогноуються.
Створити міні-паркові зони на території гро-	Облаштування міні-паркових зон у населених	Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: ви-

мади з елементами ландшафтного дизайну та збільшити території зелених насаджень	пунктах громади Відтворення зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування, поширення ґрунтозахисних насаджень Реалізація проєктів із благоустрою в населених пунктах громади	киди забруднюючих речовин, утворення стічних вод, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + зменшення забруднення території + розширення рекреаційних зон + зменшення забруднення атмосферного повітря + збільшення площі зелених насаджень Кумулятивні наслідки не прогноуються
---	--	--

Таблиця 6.2. Оцінка ймовірного впливу на довкілля заходів Програми розвитку Сновської громади

№	Чи може реалізація планованої діяльності спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел	+			Будівництво нових комунальних об'єктів повинно відповідати Державним санітарним правилам планування та забудови населених пунктів
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел	+			Використання технічно справного автотранспорту та будівельної техніки.
3.	Погіршення якості атмосферного повітря		+		Проведення моніторингу забруднюючих речовин (запровадження системи онлайн моніторингу).
4.	Поява джерел неприємних запахів		+		Застосування нових технологій та обладнання, у тому числі очисного устаткування, що дозволить зменшити шкідливий вплив на оточуюче середовище та в подальшому узгодити в установленому порядку з органами санепідконтролю зменшення розміру нормативних санітарно-захисних зон.
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	Не потребує заходів пом'якшення
Водні ресурси					
6.	Збільшення обсягів скидів		+		Контроль технологічного режиму очисних

	у поверхневій воді				споруд, періодичного контролю складу та обсягу стічних вод згідно вимог законодавства.
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		+		Контроль технологічного режиму очисних споруд, періодичного контролю складу та обсягу стічних вод згідно вимог законодавства.
8.	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню			+	Не потребує заходів пом'якшення
9.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	Не потребує заходів пом'якшення
10.	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			+	Не потребує заходів пом'якшення
13.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			+	Не потребує заходів пом'якшення
14.	Забруднення підземних водоносних горизонтів		+		Посилення державного нагляду та контролю за дотриманням водоохоронного режиму у зонах санітарної охорони свердловин; розробка спеціалізованих проєктів. Влаштування свердловин або реконструкція повинна відповідати нормам законодавства (водного кодексу України)
Відходи					
15.	Збільшення кількості утворених твердих побутових відходів		+		Організація роздільного збору твердих побутових відходів із наступним використанням і утилізацією. Необхідність реалізації спільних проєктів на засадах співробітництва територіальних громад у рамках Чернігівської області
16.	Збільшення кількості утворених чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		+		Зберігання відходів у відведених місцях. Запровадження системи роздільного збирання відходів.
17.	Збільшення кількості від-			+	Не потребує заходів пом'якшення

	ходів I – III класу небезпеки				
18.	Спорудження екологічно-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+	Не потребує заходів пом'якшення
19.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+	Не потребує заходів пом'якшення
Земельні ресурси					
20.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару	+			Проектування та виконання будівельних та земляних робіт у чіткій відповідності до чинних норм, правил, стандартів. Планування порушених територій з максимальним збереженням існуючого ґрунтового шару.
21.	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+	Не потребує заходів пом'якшення
22.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу		+		Проектування та виконання будівельних та земляних робіт у чіткій відповідності до чинних норм, правил, стандартів. Планування порушених територій з максимальним збереженням існуючого ґрунтового шару.
24.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель	+			Виконання умов законодавства при зміні цільового використання земельних ділянок. Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
25.	Виникнення конфліктів між ухваленими заходами Програми та цілями місцевих громад		+		Необхідність узгодження цілей стратегії громади та Стратегії Чернігівської області, реалізації проєктів на засадах співробітництва громад
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
26.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)			+	Не потребує заходів пом'якшення
27.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	Не потребує заходів пом'якшення
28.	Збільшення площ зернових культур або с/г угідь в цілому			+	Не потребує заходів пом'якшення
29.	Порушення або деградацію		+		Розробка пакету документів із просторово-

	середовищ існування диких видів тварин				го планування розвитку території громади
30.	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей		+		Програма передбачає проведення заходів, спеціальних заходів, спрямованих на збереження об'єктів ПЗФ на території громади
31.	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			+	Не потребує заходів пом'якшення.
32.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично прийнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)		+		Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
33.	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території	+			Створення більш комфортних умов проживання населення, покращення інфраструктури, збільшення житлового фонду
34.	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі	+			Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
35.	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему. Зміни в структурі транспортних потоків.	+			Необхідність реалізації спільних проєктів із організації пасажироперевезень на засадах співробітництва громад із сусідніми громадами
36.	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень	+			Планування будівництва/реконструкції доріг, велосипедної інфраструктури
37.	Потреба в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги	+			Необхідність реалізації спільних житлово-комунальних проєктів на засадах співробітництва територіальних громад
38.	Поява будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей	+			Відповідність державним будівельних норм (ДБН) «Захисні споруди цивільного захисту», що встановлює чіткі вимоги до проєктування та будівництва нових захисних споруд, а також реконструкції та капітального ремонту вже існуючих
Екологічне управління та моніторинг					
39.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			+	Не потребує заходів пом'якшення

40.	Погіршення екологічного моніторингу			+	Не потребує заходів пом'якшення
41.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження			+	Не потребує заходів пом'якшення.
42.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			+	Не потребує заходів пом'якшення
Інше					
43.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів	+			Використання лічильників обсягу споживання води. Раціональне використання земельних ресурсів в межах території населених пунктів громади Рекультивация порушених територій.
44.	Суттєве вилучення будь-якого не відновлювального ресурсу			+	Не потребує заходів пом'якшення
45.	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії		+		Підвищення енергоефективності житлових та комунальних будівель. Поширення використання відновлювальних джерел енергії
46.	Суттєве порушення якості природного середовища			+	Не потребує заходів пом'якшення
47.	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			+	Не потребує заходів пом'якшення

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ Й ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми були виявлені завдання, що потребують серйозної уваги під час їх реалізації, аби не допустити негативного впливу на довкілля. Або

які доцільно скоригувати, щоб посилити позитивні наслідки для довкілля та здоров'я мешканців та мешканок внаслідок реалізації Програми.

Заходи, що пропонуються, – це загальні рекомендації стосовно усунення негативних наслідків, тоді як детальні заходи повинні розглядатися у кожному конкретному випадку під час реалізації заходів Програми.

Заходи з запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми застосовуватимуться в межах повноважень виконавчих органів місцевих рад, визначених ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Таблиця 7.1. Пропозиції додаткових заходів до проєкту Програми розвитку Сновської громади на 2026 рік

1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу		
Пріоритети	Завдання	Заходи
1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	Покращити умови надання середньої освіти з врахуванням вимог інклюзії	Запровадження під час реалізації проєктів заходів, що сприятимуть зменшенню викидів CO ₂
	Модернізувати заклади освіти, а також оздоровлення юнаків та юнок	Запровадження під час реалізації проєктів заходів, що сприятимуть зменшенню викидів CO ₂
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	Побудувати систему включення до громадського життя громади ВПО, мешканців старшого віку, ветеранів, а також осіб із інвалідністю	-
	Впровадити навчання з протидії інформаційним війнам	-
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину	Запровадження природотерапії як інноваційної технології реабілітації
	Сприяти відновленню ментального здоров'я мешканців та мешканок	-
	Сприяти формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я, просуванню здорового способу життя	-
1.4. Краще організації управління з використанням	Запровадити електронні системи збору та візуалізації інформації	-

цифровізації	Забезпечити цифровізацію та мобільність надання адміністративних послуг	-
	Вивчити кращі практики організації управління територією в країнах ЄС	-
2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка		
2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників	Модернізація ринкової площі в Сновській МТГ Чернігівської області	Запровадження консультування з питань запобігання впливу підприємницької діяльності на довкілля, його мінімізації та ліквідації наслідків – в разі неможливості уникнення
	Підтримка підприємництва	-
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	Розробити документи містобудівного, просторового планування громади, землепорядної документації	-
	Провести нормативно-грошову оцінку земель громади, які її потребують	-
	Розробити та поширити інвестиційні пропозиції громади	Розробка та впровадження спеціальних екологічних критеріїв (умов) для оцінки інвестиційних проєктів із врахуванням забезпечення збереження у довгостроковій перспективі природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі Врахування рівня антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище під час підготовки інвестиційних пропозицій
3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами		
3.1. Покращення стану доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених пунктів громади	Ремонтувати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфраструктуру	Збільшення частки заходів з охорони навколишнього природного середовища у проєктній документації на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт об'єктів дорожнього господарства Збільшення під час будівництва, ре-

		конструкції та капітального ремонту об'єктів дорожнього господарства частки витрат на створення та утримання зелених насаджень у смугах відведення автомобільних доріг і захисних насаджень уздовж автомобільних доріг з обов'язковою заміною на більш газо- та пиловитривалі породи дерев (липа, ясен, клен, явір тощо) Спорудження під час капітального ремонту доріг систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення та ремонт водовідвідних лотків, влаштування водоскидних систем
	Реконструювати очисні споруди	Передбачити енергозберігаючі технології
3.2. Ефективна організація надання послуг управління ТПВ	Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та розвивати систему централізованого збору, вивозу й сортування ТПВ	Визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, приватним особам за забруднення довкілля та інші екологічні збитки
4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада		
4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	Створити сучасні укриття, оборонні споруди, інші об'єкти для захисту мешканців	Передбачити можливість подвійного використання укриттів – для іншої діяльності насамперед, у сфері спорту, культури, громадської активності
4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії	Проведення інформаційних кампаній щодо впровадження генерації енергії за рахунок відновлювальних джерел у приватному секторі Просування застосування суб'єктами господарювання різних форм власності теплових pomp
	Здійснити термосанацію низки приміщень установ бюджетної сфери міської комунальної власності	-

4.3. Адаптація до змін клімату та відновлення водних об'єктів	Відновити антропогенно змінені екосистеми	Проведення попередніх консультацій з уповноваженими органами державної влади Стимулювання та підтримка місцевих ініціатив, що спрямовані на захист територій Смарагдової мережі Гарантувати збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі.
	Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами	Організація та проведення промоційних навчальних турів до громад, де масово застосовується компостування Вивчення вимог щодо поводження (в т.ч. – правил безпеки) з карантинними рослинами, поширення відповідної інформації серед мешканців громади
	Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну	Розширення зон створення ландшафтних міні-парків, міні-скверів, лісопарків, інших зелених насаджень по всій території громади

Крім зазначеного, доцільно налагодити співпрацю громадських організацій та органів місцевого самоврядування громади з міжнародними організаціями та фондами, що підтримують проекти у сферах екології та охорони довкілля, залучити підприємців до реалізації місцевої екологічної політики.

Під час реалізації Програми заплановані рішення здійснюватимуться відповідно до норм та правил охорони навколишнього середовища й вимог екологічної безпеки, в тому числі відповідно до вимог Водного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України» та інших.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, В ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ

Проект Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік розроблений на короткостроковий період і є плановим документом.

У процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки було розглянуто три альтернативи, а саме:

Альтернатива 1 «Нульовий сценарій» - опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку незатвердження або не реалізації зазначеного документа державного планування (Програми).

Альтернатива 2: Прийняття проекту Програми із виконанням передбачених заходів та врахуванням пропозицій і зауважень до Програми від громадськості та органів виконавчої влади.

Альтернатива 3: Прийняття проекту Програми із виконанням передбачених заходів, але без врахування пропозицій і зауважень до Програми від громадськості та органів виконавчої влади.

Наслідки від прийняття альтернативи 1. У *«Варіанті нульової альтернативи»* розглядалася ситуація гіпотетичного сценарію, за яким проект Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік не затверджується. Цей сценарій можна розуміти як продовження поточних (у тому числі несприятливих) екологічних тенденцій, наведених у розділах 2, 3 та 4 цього Звіту.

Отже, за результатами аналізу визначено, що в рамках сценарію «нульової альтернативи» подальший сталий розвиток території є сумнівним, а зазначена альтернатива призводить до певної стагнації та неефективного використання природних, матеріальних і фінансових ресурсів, погіршення екологічної ситуації в цілому.

Наслідки від прийняття альтернативи 2. Затвердження та реалізація Програми із врахуванням пропозицій і зауважень від громадськості та органів виконавчої влади дозволить врахувати додаткові запропоновані природоохоронні заходи та підвищити загальну ефективність Програми. А саме, дозволить більш конкретно визначити пріоритетні напрямки природоохоронної роботи задля збереження унікальних природних особливостей громади, стабілізувати екологічну ситуацію та поліпшити стан навколишнього природного середовища, зменшити техногенне навантаження на складові довкілля, забезпечити збалансованість процесів використання і відтворення природних ресурсів та сформулювати у жителів громади екологічну культуру. Крім вищеперерахованого, однією з основних цілей Програми є покращення якості життя для населення громади, тому врахування пропозицій від громадськості є особливо важливим.

У разі врахування пропозицій та зауважень від громадськості та органів виконавчої влади Програма буде більш ефективною та екологічно збалансованою, тому її затвердження необхідне для подальшого розвитку громади.

Наслідки від прийняття альтернативи 3. Прийняття проєкту Програми без врахування пропозицій і зауважень від громадськості та органів виконавчої влади призведе до менш ефективного ведення природоохоронних заходів, а не врахування додаткових пропонованих заходів призведе до появи слабких місць та неможливості забезпечення стабільної екологічної ситуації в Сновській громаді.

Отже, за результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію за альтернативою 1 подальший сталий розвиток Сновської громади є ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах території громади, продовження подальшого зносу інфраструктури, неефективного використання енергоресурсів.

В рамках гіпотетичного сценарію за альтернативою 3 проаналізовано, що Програма матиме слабкі місця, які не дозволять забезпечити стабільний екологічний стан в громаді та покращити якість життя для населення, а ефективність Програми буде значною меншою у порівнянні з альтернативою 2.

Результати проведення цільового аналізу запланованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля, визначених на місцевому рівні, виявили необхідність дотримання альтернативи 2. В інтересах більш ефективного та сталого розвитку громади і підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми із врахуванням зауважень і пропозицій від громадськості та органів виконавчої влади.

Опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення

Зміст звіту про СЕО визначався змістом та характером пропозицій, сформованих під час розробки Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік з урахуванням сучасних знань і методів оцінювання.

Ключове значення у виконанні СЕО проєкту такого документу мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування. Відповідність пропозицій проєкту загальним цілям охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування дозволило встановити застосування цільового аналізу при проведенні СЕО.

Також проведено аналіз та оцінку ймовірних наслідків виконання цілей, як на окремі компоненти довкілля, так і вплив на здоров'я населення.

Для здійснення СЕО був обраний метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, та метод екстраполяції, адже цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє й ґрун-

тується на вивченні кількісних та якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалось:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу пріоритетів на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані місцевих та обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я. Окрім того, були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на національному та регіональному рівні.

Серед факторів, що ускладнили проведення стратегічної екологічної оцінки можна виділити відсутність деяких статистичних відомостей та інших характеристик, зокрема для кожного окремого населеного пункту громади.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 РІК ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Під час реалізації Програми потрібно відстежувати екологічні загрози для довкілля, об'єктивно оцінювати їх наслідки, в т.ч. для здоров'я населення, та вживати заходи з метою їх усунення та нейтралізації. Для цього необхідно проводити моніторинг можливих наслідків реалізації Програми для довкілля. Моніторинг здійснює замовник – Сновська міська рада. Результати моніторингу оприлюднюються на власному офіційному веб-сайті замовника протягом строку дії Програми та після закінчення терміну.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування (далі – ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП, а також у разі виявлення

негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

- виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три–п'ять, 10–15 років, 50–100 років відповідно), постійних та тимчасових, позитивних та негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;
- виявлення не передбачених звітом про СЕО негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Впливи виконання ДДП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення можуть бути виявлені в результаті моніторингу реалізації цілей документу державного планування, що мають прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання Програми відповідно до ухваленого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Моніторинг проводиться згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. № 1272.

Для підвищення якості оцінки антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення, прогнозування стану екосистем та досягнення їх екологічної рівноваги планується проведення лабораторних досліджень стану атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунту.

Для цього доцільно налагодити в громаді системи моніторингу навколишнього природного середовища (повітряний та водний басейни, ґрунт, фізичні фактори впливу) в межах житлової, промислової та рекреаційної зони.

Потенційні індикатори для здійснення моніторингу Програми економічного і соціально розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік наведено в таблиці 9.1.

Таблиця 9.1. Потенційні індикатори для здійснення моніторингу документу державного планування

Пріоритет	Індикатори	Одиниця вимірювання
1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	Кількість освітніх закладів, де проведено комплексний ремонт приміщень з дотриманням вимог енергозбереження, інклюзії, безпеки	одиниць
	Відсоток учнів, які можуть скористатися укриттями в закладах освіти (в цілому по громаді)	%
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	Частка закладів культури громади, де було змінено простори	%
	Кількість діючих молодіжних осередків (центрів)	одиниць
	Наявний працюючий ветеранський хаб (простір)	+/-
	Чисельність дітей та молоді, долучених до освітніх заходів із підвищення екосвідомості	осіб
	Кількість проведених освітніх заходів із підвищення екосвідомості	одиниць
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	Приріст/зменшення чисельності населення громади порівняно з попереднім роком	осіб
	Кількість осіб, що отримали доступ до якісних медичних послуг первинної допомоги	осіб/рік
	Кількість нових/реконструйованих об'єктів спортивної інфраструктури загальноосвітніх шкіл	одиниць
	Частка мешканців громади, які займаються масовим спортом	%
	Кількість розроблених та запроваджених цільових програм із охорони здоров'я та профілактики захворювань	одиниць
	Чисельність народжених	осіб
	Чисельність померлих	осіб

	Приріст/зменшення чисельності населення громади порівняно з попереднім роком	осіб
	Кількість випадків інфекційної захворюваності на 10 тис. населення	одиниць
	Кількість випадків неінфекційної захворюваності на 10 тис. населення	одиниць
1.4. Краще організації управління з використанням цифровізації	Частка домогосподарств, що занесена до бази даних електронного погосподарського обліку громади	%
	Кількість наданих адміністративних послуг протягом року віддалено/мобільно	одиниць
	Кількість наданих соціальних послуг протягом року мобільно	одиниць
	Кількість мешканців та мешканок громади, які скористалися функцією «соціального таксі» протягом року	осіб
	Кількість службових квартир, виділених для залучених до громади галузевих фахівців протягом року	одиниць
2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників	Кількість місцевих підприємців, які отримали допомогу від держави та міжнародну протягом календарного року	осіб
	Кількість об'єктів, що підготовлені для можливого їх використання мікро- та малим бізнесом	одиниць
	Наявність каталогу інвестиційно привабливих об'єктів громади	+/-
	Наявність модернізованого комунального ринку в Сновську	+/-
	Кількість торговельних майданчиків у селах (екоринків), умови на яких покращені	одиниць
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	Проведена підготовча робота до розробки Комплексного плану просторового розвитку території громади	+/-
	Наявність оприлюдненого інвестиційного паспорту громади	+/-
3.1. Кращий стан доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених	Протяжність реконструйованих/споруджених ділянок доріг, вулиць та тротуарів із дотриманням вимог безбар'єрності	км
	Відповідність якості питної води Державним санітарним нормам та правилам ДСанПіН 2.2.4-171-10	+/-

пунктів громади	Кількість абонентів водопостачання	одиниць
	Кількість абонентів водовідведення	одиниць
	Проведено реконструкцію очисних споруд в місті Сновськ	+/-
3.2. Ефективна організація надання послуг управління ТПВ	Частка домогосподарств Сновської громади, що використовує для видалення органічних відходів сільськогосподарства переважно компостування	%
	Кількість облаштованих компостних майданчиків	одиниць
	Частка домогосподарств, що уклала договори про централізований вивіз ТПВ	%
	Частка домогосподарств, що бере участь у роздільному збиранні ТПВ	%
	Кількість майданчиків, що обладнані для збору, сортування та централізованого вивозу ТПВ для утилізації та логістично пов'язані з сортувальною станцією	одиниць
	Кількість одиниць спеціальної техніки, що придбана громадою для створення системи сортування та вивезення ТПВ	одиниць
4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	Частка комунальних освітніх закладів, що оснащені укриттями	%
	Кількість працюючих укриттів типу ПРУ в громаді	одиниць
	Кількість збудованих/придбаних споруд цивільного захисту	+/-
	Кількість камер відеоспостереження в публічних місцях громади, що встановлені та передають зображення на диспетчерський пункт	одиниць
4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	Кількість установ комунальної сфери, де запроваджено генерацію енергії за рахунок відновлювальних джерел	одиниць
	Частка об'єктів комунальної власності, де проведено термосанацію будівель	%
4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів	Площа антропогенно змінених систем (ділянок), що відновлено	м кв
	Площа створених/реконструйованих паркових зон у населених пунктах громади протягом року	м кв
	Площа рекультивованих земель до загальної площі громади	%

	Кількість дрібнодисперсного пилу в атмосферному повітрі	Індекс якості атмосферного повітря
	Приріст/зменшення площі зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування в порівнянні з попереднім роком	%
	Приріст/зменшення площі зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування в порівнянні з попереднім роком	+/- м кв
	Кількість працюючих датчиків моніторингу якості повітря	одиниць
	Кількість об'єктів ПЗФ в громаді	одиниць

Зазначені показники вимірюватимуться раз на півроку, у разі виявлення відхилень (за рішенням замовника) може бути встановлений інший термін. У разі виявлення систематичних відхилень від гігієнічних нормативів складових довкілля необхідно проаналізувати захворюваність мешканців та мешканок громади з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані.

Для визначення кожного з показників застосовуватимуться такі методи: вимірвальний, реєстраційний, розрахунковий, соціологічний, статистичний, аналітичний.

Для визначення кожного з показників використовуватимуть, насамперед, первинні документи бухгалтерського обліку відповідальних за реалізацію проєктів організацій (за допомогою поточного аудиту). За необхідності (насамперед, щодо об'єктів будівництва) – проведення обстежень. А для приватних господарств – дані електронного погосподарського обліку, запровадження якого передбачає Програма. Також використовуватимуть дані, отримані під час розробки проєктів та отримання необхідних дозволів на основі матеріалів досліджень, згодом – моніторингу їх реалізації.

Вплив реалізації Програми на зміну клімату здійснюватиметься на підставі проведення аналізу індикаторів, використання яких дозволяє орієнтовно визначити очікувані наслідки від кліматичних змін та дозволять розробити заходи з адаптації до змін клімату під час наступного етапу стратегічного планування. Це індикатори з вразливості території до теплового навантаження та стихійних гідрометеорологічних явищ: середньорічна температура, мінімальна та максимальна температура, річна кількість опадів, середня швидкість вітру, відносна вологість, атмосферний тиск, тенденція змін клімату, повторюваність стихійних метеорологічних явищ. Також враховуватимуться індикатори з вразливості зе-

лених зон населених пунктів: поява інвазійних видів у межах зелених зон, зміщення вегетаційного періоду, площа зелених насаджень на одного жителя, вивіде різноманіття рослин та тварин.

Здійснення моніторингу впливів виконання ДДП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення за визначеними показниками з веденням звітності дозволить своєчасно виявляти недоліки та порушення, що негативно впливають на комфортність проживання мешканців та мешканок, та обґрунтувати необхідні заходи з їх усунення.

Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації Стратегії здійснюватиметься Сновською міською радою. Вона визначатиме періодичність моніторингу, перелік індикаторів, забезпечить доступ до вихідних даних та результатів моніторингу.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання ДДП, у тому числі для здоров'я населення, оприлюднюється один раз на рік органом місцевого самоврядування на своєму офіційному вебсайті у мережі Інтернет, вноситься до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про СЕО негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживаються заходи для їх усунення.

В разі, коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про СЕО негативні наслідки реалізації Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців та мешканок громади, міська рада вживає заходів для їх усунення, а також розглядає пропозиції щодо внесення змін до Програми для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Програми вони підлягають стратегічній екологічній оцінці.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Зазначений розділ не розглядається, адже Програма розвитку Сновської громади на 2026 рік розроблена з метою провадження діяльності на території Сновської міської територіальної громади (що знаходиться в межах Чернігівської області). Виявлені у Програмі завдання, виконання яких може передбачати діяльність, що відповідно до законодавства підлягає оцінці впливу на довкілля, не потребує здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

1. За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік» у відповідності до затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 р. № 296 Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування та наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 260 від 18.07.2019 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».
2. Програма економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік – один із головних планувальних документів щодо здійснення місцевої та регіональної політики.
3. Аналіз стратегічних цілей та завдань відповідних державних та регіональних стратегій екологічної політики та пріоритетів Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік свідчить про те, що зазначені цілі та завдання переважно узгоджені й не суперечать одні одним.
4. Екологічними проблемами, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік можна виділити: небезпека ерозії ґрунтів та погіршення їх родючості; нерозвинутість та одночасно застарілість комунальних мереж (брак водовідведення та стан очисних споруд, нерозвинутість мереж централізованого водопостачання та водовідведення у сільській місцевості); хаотичність розвитку рибальства, що шкодить біорізноманіттю; недостатній рівень використання відновлювальних джерел енергії та брак заходів із енергозбереження; низький рівень екологічної культури мешканців та мешканок.
5. В процесі аналізу поточного стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані регіональних органів виконавчої влади, що реалізують державну та регіональну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я. Крім того, проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на регіональному рівні.
6. В цілому наслідки від реалізації Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік не матимуть суттєвого впливу на довкілля та здоров'я людей, а заплановані пріоритети та заходи Програми в значній мірі сприятимуть їх покращенню.

7. Особливо важливими є заходи Програми, які орієнтовані на розвиток мереж водопостачання та водовідведення в Сновську та сільській місцевості громади, реконструкція очисних споруд в адміністративному центрі, розвиток паркових та інших рекреаційних зон, що значною мірою сприятиме покращенню навколишнього природного середовища, позитивно вплине здоров'я мешканців та мешканок громади.
8. Аналіз ймовірного впливу реалізації Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік на клімат вказує на те, що її реалізація має помірний вплив на зміну клімату. Заходи Програми направлені на пом'якшення негативного впливу на клімат та сприяння підвищенню сумарного адаптаційного потенціалу території громади до зміни клімату.
9. В процесі СЕО Програми економічного і соціального розвитку Сновської міської територіальної громади на 2026 рік було розглянуто місцеві програми розвитку, що містять завдання у сфері екології та охорони здоров'я. Результати аналізу завдань екологічної політики визначених у згаданих програмах засвідчили значну ступінь відповідності цілям та завданням Програми, запропоновано комплекс заходів, що спрямовані на їх виконання.
10. В представленому звіті СЕО проведена оцінка потенційних кумулятивних впливів запланованих заходів Програми на окремі компоненти навколишнього середовища (повітря, вода, ґрунти, біорізноманіття, соціально-економічне середовище). Проведений аналіз виявив потенціал для позитивного впливу Програми на навколишнє середовище та здоров'я населення. Водночас були проаналізовані потенційні негативні наслідки, що можуть виникнути внаслідок реалізації окремих завдань.
11. З метою запобігання, мінімізації та пом'якшення потенційних негативних наслідків запропоновані заходи, які доповнюють задекларовані завдання Програми в частині посилення екологічної складової. На основі аналізу та порівняння наявних перспектив розвитку території Сновської громади була прийнята альтернатива – «Варіант 2 реалізації проєкту Програми». Це відповідає встановленим цілям екологічної політики на державному та регіональному рівнях, а також сприяє досягненню сприятливого в санітарно-екологічному відношенні середовища, його благоустрою, підвищує комфортність проживання населення. У процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки було розглянуто три альтернативи, а саме:

Альтернатива 1 «Нульовий сценарій» - опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку незатвердження або не реалізації зазначеного документа державного планування (Програми).

Альтернатива 2: Прийняття проєкту Програми із виконанням передбачених заходів та врахуванням пропозицій і зауважень до Програми від громадськості та органів виконавчої влади.

Альтернатива 3: Прийняття проекту Програми із виконанням передбачених заходів, але без врахування пропозицій і зауважень до Програми від громадськості та органів виконавчої влади.

12. Під час здійснення СЕО були розроблені пропозиції щодо моніторингу екологічних впливів, пов'язаних з реалізацією Програми. Моніторинг охоплює спостереження за джерелами та факторами антропогенних впливів, а також за ефектами, що спричиняються цими впливами у довкіллі. Для спостереження за здійсненням заходів Програми та оцінки їх виконання обрані індикатори стану атмосферного повітря, водних ресурсів, озеленення, енергозбереження, поводження з відходами, здоров'я населення та розроблені додаткові екологічні індикатори до заходів, що безпосередньо стосуються довкілля та здоров'я людей.
13. Реалізація Програми не повинна призвести до виникнення нових негативних впливів на довкілля, та здоров'я населення, але за умови повного фінансування та забезпечення виконання всіх завдань Програми, що мають екологічну спрямованість.
14. Транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців та мешканок, не очікуються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» 29.02.2019 № 2697.
3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку здійснення стратегічної екологічної оцінки» від 03.11.2022 № 2717.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 № 430 «Про затвердження Порядку ведення єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки».
6. Накази Міністерства екології та природних ресурсів України:
 - № 296 від 10.08.2018 року «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
 - № 465 від 23.12.2018 року «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
 - № 260 від 18.07.2019 року «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
 - № 213 від 28.10.2020 «Про затвердження критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».
7. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення
https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/arch_vzap_u.htm
8. Дані державного моніторингу поверхневих вод <https://data.gov.ua/dataset/surface-water-monitoring> Державний водний кадастр <http://geoportal.davr.gov.ua:81/>
9. Екологічний паспорт Чернігівської області 2022 року
<https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15800&tp=1&pg=>
10. Екологічний паспорт Чернігівської області 2023 року
<https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15800&tp=1&pg=>
11. Екологічний паспорт Чернігівської області 2024 року
https://eco.cg.gov.ua/web_docs/2145/2016/03/docs/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%202024%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20.pdf
12. Катерина Полянська, Анатолій Гуц, «Природне забруднення». Цинічна катастрофа на річці Сновськ <https://life.pravda.com.ua/society/2016/07/14/215189/>
13. Карта ґрунтів України <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#win2>
14. Офіційний сайт НСЗУ https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats?_cf_chl_tk=z6JRHVWVkc.geu942Y.E6Naojyxx2ANkUKATED9J3fU-1679337309-0-gaNycGzNCxA
15. Природно-заповідний фонд Чернігівської області. – Чернігів, 2008. – 208 с.
16. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області за 2024 рік». – Чернігів, 2024
https://eco.cg.gov.ua/web_docs/2145/2016/03/docs/%20%D0%B7%D0%B0%202024%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20_2025_09_02_14_40_30.pdf
17. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats
<https://rm.coe.int/updated-list-of-officially-adopted-emerald-sites-december-2019-/168098ef51>

18. Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення Чернігівської області, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України https://mcip.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/chernigivska_obl_naczznachennya_30.11.2023.pdf
19. Реєстр місць видалення відходів Чернігівської області <https://data.gov.ua/dataset/dc0543a2-4cbc-4bd5-afaf-83ae7b61262c>
20. Регіональний план управління відходами на території Чернігівської області <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=30583&tp=1&pg=>
21. Реконструкція та благоустрій зелених зон: з чого почати та як успішно втілити проєкт. – К., 2021
22. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2011 рік. – Чернігів, 2012.
23. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2015 рік. – Чернігів, 2016.
24. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2019 рік. – Чернігів, 2020.
25. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2020 рік. – Чернігів, 2021.
26. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2021 рік. – Чернігів, 2022.
27. Довідник про стан навколишнього природного середовища у Чернігівській області за 2024 рік. - Чернігів

Виконавці документу:

Начальник відділу
економічного розвитку та інвестицій
Сновської міської ради
Кваліфікація:
Економіст

Світлана МАТЧАНА

Заступник начальника відділу
економічного розвитку та інвестицій
Сновської міської ради
Кваліфікація:
Автоматизовані системи управління/
Інженер-системотехнік

Ганна ГУКУН